

ספר בית יוסף להבה

**מאמר לכבוד
מרן הקדוש רבי יוסף קארו
זצוק"ל וזיע"א ועכי"א
יום פטירתו י"ג ניסן של"ה**

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

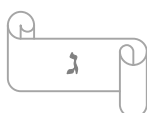
~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

ספר בית יוסף להבה

מאמר לכבוד
מרן הקדוש רבי יוסף קארו
זצוק"ל וזיע"א ועכי"א
יום פטירתו י"ג ניסן של"ה

בעניין האם רבי יוסף קארו
נהרג על קידוש ה'
כפי שהבטיחו המלאך המגיד.
ועוד מאמרים על ענין קידוש ה' מאמר השם ינקום דמו
ומאמר סגולות לנהרג על קידוש השם
שלא ירגיש צער המיתה

ממני הצב"י
רן יוסף חיים מסעוד בלא"א מו"ר
משה הי"ו אבוחצירא
עפולה ה'תשע"ב
(ת'הא ש'נת ע'יון ב'תורה)

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

**כל הארה זחערה
תתקבל בברכה
בכתובת או
במ"ל**

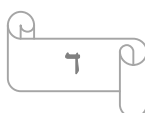
**ניתן להשיג את הספר
בכתובת חנ"ל:**

**רח' קירשטיין 9/6
עפולה 18394**

פלאפון: 052-7161964

כתובת דוא"ל:

rantorah@gmail.com

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הקדמה זעירא

אודה הוי"ה בכל לבב בסוד ישרים ועדה, שזיכני להוציא לאורה את הספר "בית יוסף להבה", והוא ספר המדבר מעניני קידוש השם בכלל ובפרט מאמרים ממאמרים שונים שכתבתי בענין זה, ובראשם מאמר על מרן הבית יוסף רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א ועכי"א, והוא מאמר בביאור הבטחת המלאך המגיד שהיה דובר בו, וככתוב בספר מגיד מישרים, שהיה מבטיחו שיזכה למות ולישרף על קידוש ה', והנה לא מצינו בכל תולדות מרן שהתקיימה בו ההבטחה של המלאך הדובר בו, וכאן בס"ד ביארנו באורך וברוחב היאך התקיימה הבטחת המלאך המגיד הדובר במרן רבי יוסף קארו זיע"א.

עלי להודות לידידי היקר הרה"ג שרון שמעון סרוסי שליט"א (מח"ס חידושי אגדות הש"ס, עפולה), שיש לו חלק גדול בהוצאת קונטרס זה לאור, שהוא היה הראשון שפתח בשאלה זו בירחון אור תורה, ואני התחלתי לברר ולחפש בענין שאלה זו, ויזכה לשפע עצום ורב על כל שאלותיו המחכימות שגורמות לחפש ועמול על התשובות.

בספר זה ביררנו גם כמה ענינים בכתיבת ובאמירת 'הי"ד', ויהי רצון שדברים אלו יהיו לע"נ הטהורה של רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל וזיע"א הי"ד, שהלך מאיתנו באופן נורא, שאין השכל יכול להכיל ולהבין, ונפלאות דרכי ה' יתברך.

קראתי שם ספר זה "בית יוסף להבה", על שם מרן רבי יוסף קארו זצוק"ל וזיע"א ועכי"א, ויהי רצון שיהיה לנחת רוח למרן רבי יוסף קארו מחיבור זה.

בצאתי מן הקודש אתפלל לפני ה' יתברך ויתעלה שיזכני עוד רבות בשנים לשבת באהלה של תורה ואזכה עוד ועוד לחדש באורייתא קדישתא, ואכתוב ואפיץ את כל חידושי מתוך בריאות טובה ונהורא מעליא, אכי"ר.

חייב אני להודות לנוות ביתי היקרה אבישג מנב"ת שעוזרת לי הרבה בכל לימודי וכתיבתי ה' יתן לה בריאות טובה ונהורא מעליא ואריכות ימים ושנים, ונזכה לראות את כל ילדינו גדלים לתורה ולמצוות ולמעשים טובים אכי"ר.

הכותב והחותם

בשמחה של קדושה

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא ס"ט

ליל ג' ניסן ה'תשע"ב

יומא דהילולא דרבינו בנימין זאב מזביריז זצוק"ל וזיע"א

עפולה

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

בעניין האם רבי יוסף קארו נהרג על קידוש ה' כפי שהבטיחו המלאך המגיד.

בירחון "אור תורה" (אייר תשס"ט) במדור מכתבי תורה (סימן צ') מכתב ג' הובא מכתבו של ידידי היקר הרה"ג שרון שמעון סרוסי שליט"א (מח"ס "חידושי אגדות הש"ס, עפולה), וז"ל: בספר "מגיד מישרים" למרן הבית יוסף זצוק"ל, נמצא כמה פעמים שהמגיד אומר למרן הבית יוסף שהוא יזכה למות על קידוש ה' ובוה יתכפרו כל חובותיו. לדוגמא בפרשת בראשית, וז"ל: ואזכך לאיתוקדא על קדושת שמי לעיניהון דכולא ביקר וחדו סגיא ובכך כל חובך ישתארוך בנורא ותיסק כעמר נקא וכו'. וכן כמעט בכל פרשה מוזכר ענין זה. ולא ידענו פירוש, דהלא הב"י האריך ימים ונקבר בבית העלמין בצפת ולא שמענו שמת על קידוש ה'. וכו', עכ"ל¹.

ב"מגיד מישרים" למרן הבית יוסף רבי יוסף קארו זיע"א, במהדורת הרב יחיאל אברהם בר לב שליט"א (פתח תקוה, תש"ן), הובאה הסכמת הרב

¹ בנו של הבית יוסף.

א"ה ריחמ"א, עוד הקשה (שם) הרה"ג הנ"ל ב' קושיית על הנכתב ב"מגיד מישרים" ואביא כאן את הקושיות למען יהיו למזכרת, וז"ל: ועוד דבר המעורר תמיהה והוא מ"ש בהקדמת אזהרות וסיגים שהבטיח המגיד לב"י בענין בנו, וז"ל: ובנך זה יהיה רב וגדול וחכם גדול בגמרא ובקבלה ובזמנו לא ימצא מקובל גדול ממנו כי ישיג חכמת הקבלה מה שלא השיג אדם מת"ק שנה וכו' והוא יעשה פירוש לזוהר וגם יעשה השגות לחבורך וכו', עכ"ל. ויש לשאול מי אותו בן שעשה השגות על חבורי הב"י וכתב פירוש על הזוהר. ומה פשר שלא יהיה חכם גדול כמוהו בת"ק שנה אחרונות, דמי לנו גדול מהאר"י או הרמ"ק.

לימודו של מרן הב"י עם אליהו הנביא.

עוד מובא שם (באזהרות וסיגים): וגם תסגף נפשך כאשר אמרתי כדי שתזכה לראות את אליהו בהקיץ פנים בפנים וידבר עמך פה אל פה ויתן לך שלום כי יהיה מורך ורבך כדי ללמדך כל סודות התורה, עכ"ל. ואם מאי שנא רבינו יוסף קארו מרבינו האר"י שכידוע אליהו זכור לטוב לימדו תורת הקבלה, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א, נראה לי לתרץ ענין זה שאם כי שמרן הבית יוסף זצוקללה"ה למד עם אליהו הנביא כל סודות התורה, וכמו כן מרן האר"י החי זצוקללה"ה למד עם אליהו הנביא את כל סודות התורה, אבל ההבדל הוא שמרן האר"י ז"ל הגיע לעולם הזה על מנת להעביר את סודות התורה לדורות הבאים, אבל מרן הבית יוסף יתכן דזה לא היה תפקידו להעביר את סודות התורה לדורות הבאים אלא רק להעביר לעולם את פשט התורה ופסק ההלכה על מנת שידעו את המעשה אשר יעשון.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הגאון האדיר המקובל שריה דבליצקי שליט"א (בני ברק) וכתב הערה קצרה מסביב לספר הקדוש, וז"ל (בסוף דבריו): ועוד דבר, סביב ספר קדוש זה, הנה בספר זה כמעט בכל דף ודף המגיד מבשר טוב למרן הב"י שיזכה להישרף על קדושת שמו ית"ש, והרי אנחנו יודעים כי לא כן היה אלא נפטר בביתו נאווה קדש², וכבר הרגיש בזה בספר קדמות ספר הזוהר ענף חמישי באות ד' וכתב, וז"ל: ונראה שלא הוצרך הדבר כי אם שיזכירנו תמיד המגיד על זה, ויקבל הרב"י על עצמו הדבר למסור נפשו כשיבוא לידו בקרוב, ובוה יצא ידי חובת הכוונה של המגיד או שהיה בזה טעם אחר שלא נתקיים, עכ"ד.

והנה בימים אלה ממש ראיתי בספר "אור אלחנן" (להר"א סורסקי נ"י, ח"א עמ' ר"כ), שהגה"צ ר' אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד שאל את מרן החפץ חיים זצ"ל שאלה זאת באחד מערבי יום הכיפורים בשחרית, והחזיר לו החפץ חיים זצ"ל בלשון זה (התרגום מאידיש, ממני המעתיק, ש.ד.) "שתהיה בריא ר' אלחנן. בעד שמחפש את האמת אין זו קושיא, ובעד מי שאינו מחפש את האמת לא קיים תירוץ, ע"כ. והדברים סתומים, מה זו תשובה, ומי שחושב שיכול לומר פשט בדברי קדש הקדשים מרן הח"ח זצ"ל אדרבא יודיע לנו, ותבוא עליו ברכת טוב. כי לא דבר ריק הוא מכס, ואם ריק הוא, הרי זה מכס, עכ"ל³.

---

² א"ה ריחמ"א, עיין "שם הגדולים" לחיד"א מערכת גדולים אות יו"ד (סימן קסה), שכתב, וז"ל: ומרן האריך ימים פ"ז שנים ועלה לשמים בעה"ק צפת יום ה' י"ג ניסן של"ה כמ"ש בסוף הרמב"ם ח"ד דפוס וינציא ודלא כמ"ש קורא הדורות דנח נפשיה שנת של"ה, וכו' עכ"ל.

³ א"ה ריחמ"א, בירחון אור תורה (סיון תשס"ט, סימן קא מכתב י') כתב הרה"ג מיכאל סגרון שליט"א (בני ברק), תשובה להרה"ג שרון שמעון סרוסי שליט"א, ואחר שהביא את הדברים שהובאו לעיל מאת הרב שריה דבליצקי שליט"א, כתב, וז"ל: והנה ביתד נאמן חשון התשנ"ד הביאו בשם החזון איש שאמר: העולם שוגה לחלק בין הב"י למלאך שלו. המלאך של הבית יוסף אינו יותר גדול ממנו שהרי הוא הב"י בעצמו... ומי שיכול לחלוק על הב"י בידו לחלוק על המגיד שלו עכ"ד. ועל פי זה חשבתי לפרש את מה שאמר החפץ חיים זצ"ל "בעד מי שמחפש את האמת" ר"ל שסובר כהחזו"א "אין זו קושיא" שכוונת מרן שרוצה למות על קידוש ה' ואף מלאך לא אמר לו זאת, "ובעד מי שאינו מחפש את האמת" שסובר שזה מלאך משמים "לא קיים תירוץ". כך חשבתי לפרש. (א"ה ריחמ"א, ודברים אלו כמובן לא ניתן לומר שהרי ידוע וברור לכולם שלמרן הב"י היה מלאך מגיד, וכמו שידוע הסיפור שמובא בשל"ה באיזה מקומם סיפור ההתגלות של המלאך למרן הב"י בשבועות).

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

א"ה ריחמ"א, הגאון האדיר והמקובל האדיר הרב שריה דבליצקי שליט"א, כתב בתחילת דבריו, וז"ל: הנה בספר זה כמעט בכל דף ודף המגיד מבשר טוב למרן הב"י שיזכה להישרף על קדושת שמו ית"ש, עכ"ל. ואמרתי בס"ד לאסוף את כל המקומות (עד כמה שמצאתי) שאמר המלאך המגיד הדובר בבית יוסף, שיזכה להישרף על קידוש ה'. ולעצם הקושיא היאך התקיימו דברי המלאך המגיד בבית יוסף שיזכה להישרף על קידוש השם כתבנו בזה מאמר ארוך. ויבוא בהמשך הדברים.

ותחילה וראש נביא מה שאמר המלאך המגיד של הב"י על מעלת מי שמוסר נפשו על קידוש ה', וזה החלי:

מעלת המוסר נפשו על קידוש ה'

ב"מגיד מישרים" למרן הבית יוסף רבי יוסף קארו זיע"א, פרשת ויקרא (מהדורא קמא) אור ליום שבת י"א לאדר שני, גילה לו המלאך הדובר בו על מעלת מי שמוסר את נפשו על קידוש השם, וז"ל: ה' עמך. יסרני והוכיחני ללכת תמיד בהנהגת תורתו ויראתו ובל אפריד מחשבותי אפילו רגע רק להעלות מחשבתי אל מקורה, כי זה הוא סוד הקרבן שהאדם מדביק רוחו בקרבו, ומתוך שעשה הקרבן, עולה למעלה גם רוח האדם מדובק עמו. וז"ס "אדם כי יקריב מכם קרבן להשם" קרבן ממש. מכם ממש, יהיה ממש הקרבן שרוחכם ידבק בקרבן ועל ידי כך יעלה למעלה. וזהו שחזר וכתב "תקריבו את קרבנכם" כלומר קרבן רוחכם ממש.

וטוביה דגברא דזכי בהאי עלמא למימסר נפשיה על קדושת שם הקב"ה ובפרט מאן דיתוקד על קדושת שמייה. דהא מאן דיתקטל או יתחנק על קדושתו, כיון דבישרא אשתאר בעלמא, דמי לקרבן חטאת או אשם דכולהו סטרינ מתהנין מיניה. אבל מאן דיתוקד על קדושת שמים, איהו

עוד המשיך (שם), וז"ל: אבל אח"כ באלול התשס"ג שמעתי ממו"ר ועט"ר מרן ראש הישיבה (הגר"מ מאזוז) שליט"א, בדרשתו השבועית בישיבה שפירש "בעד מי שמחפש את האמת" ר"ל שמודה שמרן חיבר את ספר מגיד מישרים (עיין בספר שם הגדולים ח"ב בסופו בהגהת שארית ציון אות מ"ז) "אין זו קושיא" ר"ל שכיון שמרן הב"י רצה סבר וקבל למות על קידוש ה' הרי זה כאילו כך היה, "ובעד מי שאינו מחפש את האמת" ר"ל שסובר שלא מרן חיבר את הספר "לא קיים תירוץ". עכת"ד. וסיים ששלח זאת לרב שריה דבליצקי שליט"א והסכים עם הדברים, עכ"ל.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

דמי לקרבן עולה דכולה כליל ולגבוה סלקא, וגופיה מתדבק לעילא באתר קדיש דוגמת יעקב דאיתדבק גופיה לעילא ורוחיה סלקא לעילא ומתדבק באתר עילאה, עכ"ל.

עוד נביא כאן מה שאמר המלאך המגיד לבית יוסף מובא בפרשת אמור (אור ליום שבת יום א' של חג הסוכות שנת הרצ"ז), וז"ל: ה' עמך בכל אשר אתה עושה וגו' הנה היסורין האלו שבאו אליך אילו היית סובל אותם ולא היית מפריד מחשבתך מהתורה אפילו רגע, היית מתעלה במעלות רמות שלא תוכל לשער. לכן מאחר שסבלת אותם והצדקת עליך את הדין, הרם לך מזבח כפרה. וגם בזכות שגמרת בלבך למסור נפשך על קדושת ה' שדרני קב"ה וכל בני מתיבתא דרקייעא לגלויי לך רזין אלין דלא תשכח יתהון בשום ספרא. ועוד לית חכימא בדרא דידע יתהון, אבל בתר דתנדע יתהון יתגלון לך סיפרייא, עכ"ל.

הרי לנו שמרן זיע"א קיבל על עצמו למסור נפשו על קידוש ה' כבר בשנת הרצ"ז, ועל עצם זה שגמר בלבו למסור את נפשו על קדושת ה', אמר לו המלאך שבזכות זה יזכה שיגלה לו סודות שלא ימצא בשום ספר.

ליקוט המקומות שהבטיח המלאך למרן

שיהרג על קידוש ה'

א. בראשית מהדורא קמא, אור ליום שבת כ"ז לחשון: "ואזכך לאיתוקדש על קדושת שמי לעיניהון דכולא ביקר וחדו סגיא. ובכן כל חובך ישתארון בנורא ותיסק בעמר נקי ותלך ותנוח ואתה שלום".

ב. בראשית מהדורא קמא, אור ליום השבת כ"ב לשבט: ובתר כן אזכך לאתוקדא על קדוש שמי ותסתלק בעמר נקי.

ג. בראשית מהדורא קמא, אור ליום ג' ז' לניסן: ואת עתיד לאתוקדא על קדושת שמים דמרך.

ד. פרשת תולדות, אור ליום השבת ד' כסלו:

ויחדתיך לאיתוקדא על קדושת שמי בגין דתשאר נקי וזך ותסתלק הדרגין עלאין כמה דאולפיתך. לכן אחזי גרמך דאת עולה תמימה ולא לשתכח שום מומא בך אפילו רגע. ואזכך למיסק בארץ ישראל בשתא דא ולאיתיחדא תמן עם אורייתא למיחדי תמיד עם חברייא לאתעסקא

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

באורייתא. ומאי דיסתפק לכוון, מלאכין דטאסין בארבע גדפין ילפין לכוון דוגמת דמאי דהוי מולפי לרשב"י במערה, ובתר הכי אזכך לאיתוקדא על קדושת שמי.

ה. פרשת מקץ מהדורא קמא, אור ליום שבת כח לכסליו: ובכן תזכה לאיתוקדא על קידוש שמי ואפרך יהא צבור על גבי מזבח ויעלו על רצון מזבחי ובית תפארתי אפאר על ירך. ו. פרשת מקץ מהדורא בתרא, אור לשבת ב' לטבת: ובגין כך תזכה לאתוקדא על קדושת שמא דקב"ה ובהכי תסתלק ותלך ותנוח "ותעמוד לגורלך לקץ הימין" (דניאל יב, יג). ז. ועוד (שם) בהמשך:

ותיחד שמי ד' זימנן ביומא, בכוונת לבא לממסר נפשך על קדושת שמי כמא דאולפיתך. ובכן תסתלק במעלת קדושים וטהורים, "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" (זכריה ג, ז) דכל זינא אזיל לזיניה.

ח. פרשת שמות מהדורא קמא, אור ליום השבת י"ט לטבת: ואם תתעסק בחכמת הקבלה אתן לך חלק יפה בו ואזכך לאתוקדא על קדושת שמי. ואתה שלום.

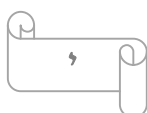
ט. פרשת שמות מהדורא קמא, אור ליום ו' ח"י לטבת: ובכן אתה שלום וכל אשר לך שלום והזהר מלהרהר בדברים בטלים ותשרוף אותן הרהורים הרודפים אחריך, ואזכך לאתוקדא על קדושת שמי.

י. פרשת וארא מהדורא קמא, אור לשבת בראש חודש שבט: ותזכה למיסק עלתא כלילא קמאי דתוקד על קדושת שמי. בשרך וגרמך אוכלך ומישקך, כולא יסק לרעוא קדמאי ותשתאר קטמא חוורא ותסתלק כעמר נקי.

יא. פרשת בשלח מהדורא קמא, אור לטו בשבט: ותשיב רבים מעון, ואח"כ אזכך לישרף על קדושת שמי כאשר הבטחתיך.

יב. פרשת בשלח מהדורא קמא, אור ליום שבת י"א לשבט: ובתר כן תתוקד על קדושת שמי ותסתלק כעמר נקי ותלך ותנוח לגורלך לקץ הימין.

יג. פרשת תצוה מהדורא קמא, אור ליום ששי יט לאדר: ואזכך לעלות לארץ ישראל כי "אין שטן ואין פגע רע" (מלכים א, ה, יח) "כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך לשמרך ולהצילך ולהביאך אל

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

המקום אשר הכינותי", ושם תשרף על קדושת שמי והי אפרך מונח על גבי מזבחי לרצון.

יד. פרשת כי תשא מהדורא קמא, אור ליום שבת חול המועד:

ואזכך לעלות לארץ ישראל וכו' ותעלה על רצון מזבחי וכו'.

טו. פרשת ויקהל מהדורא קמא, אור ליום שבת כז לאדר:

לכן ברי אתקף בי באהבתי ויראתי ותורת ועבודתי ואזכך למיסק לעולתא כלילא קמאי לאיתוקדא על קדושת שמי, ותיסק על רצון מזבחי.

טז. פרשת ויקהל מהדורא קמא, אור יג אדר השני:

עוד אמר לי במראות אין מספר דאנא עתיד לאיתוקדא על קדושת שמייה דקב"ה כדי לנקות טנופין, וסורחנין דאית לי כולהון ישתארו כעופרת ואבנא דמשתארין, כן ישתארו כל סורחנין דסריחת מן יומא דאיתילידת. ואוף מה דסריחת בזימנין קמייתא, כלהו ישארו בנורא. ותשאר נשמתא ברירא ותיסק במעלת קדושים וטהורים.

יז. עוד (שם) בהמשך:

ותדיר תיהך קדמאי באורחן דתקנן ואזכך דתיתוקד על קדושת שמי ובהכי ישתבקן כל סורחן ועויתך מה דעבדת מיומא דסליקת במחשבה עד היום ההוא. ותסתלק בדרגין עילאין וקדישין כמה דאמרית. לכן בעידן ק"ש בכל יומא איכוון דאת עתיד לאיתוקדא על קדושת שמי ומהשתא אתקין לך חלוקא דרבנן דכל יומא תתכוין ביה, ומהאי חלוקא תסתלק בסילוקא עילאה.

יח. עוד (שם) בהמשך:

ואזכך למיסק לארץ ישראל ותלמוד תלמד ותשיב כלי אובד ותזכה לאלף אורייתא לתלמידים סגיאין דיהוון תמן למיתבע אולפא מינך. וגם תזכה לאתבא כמה רשיעין בתשובה והיינו "ותשיב כלי אובד" ובתר הכי אזכך לאיתוקד על קדושת שמי כמא דאבטחתך ובכי תינדע סגיאיות טיבותיה ורחמוי וחסדוי דקב"ה דימיניה פשוטה לקבל שבים.

יט. פירוש המגילה, אור ליום שבת יג לאדר:

ואזכך למיסק לארץ ישראל ולמילף תורה ברבים, ובתר הכי אזכך לאיתוקדא על קדושת שמי.

כ. פרשת ויקהל מהדורא בתרא

ותזכה לאתוקדא על קידוש השם ובכן יתמרקון כל חובך לגמרי, וכל סיג וחלודה דאית בך ישתארו בנורא. ותלבש מלבושא, וחלוקא מלבושא,

-ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

וחלוקא יאיר דתסלק לעילא ותהא קאים בין צדיקייא בדרגא עילאה ולא תצטרך לאתגלגלא עוד כי תלך ותנוח וכו' כמא דאיתמר לדניאל, עד תחיית המתים דתיקום בהדי צדיקייא.

כא. עוד (שם) בהמשך:

ובתר הכי תתוקד על קדושת שמי ישתבק לך וחובין קדמאין לא ידכרון לך.

כב. עוד (שם) בהמשך:

ובתר הכי תתוקד על ק"ש (ק'דושת ש'מי) וכמא דאמרית לך.

כג. פרשת ויקרא מהדורא קמא, אור ליום שבת ה' לניסן:

כי אזכך לעלות לארץ ישראל ולהתחבר שם עם החברים ולהרביץ תורה ולהעמיד תלמידים הרבה ולהשיב רבים מעון. ואח"כ אזכך לאיתוקדא על קדושת שמי.

כד. פרשת ויקרא מהדורא קמא, אור ליום שבת ה' לניסן שנת ה"ג:

ועל ירך אחזיר הסמיכה ליושנה ואזכך לגמור חיבורך וכו' ובתר כן תיתוקד על קדושת שמי ותסתלק כעמר נקי וכו' ותזכה לתחיית המתים ותהיה מאותם שנאמר עליהם אלה לחיי עולם הבא, ובכן ואתה שלום.

כה. פרשת צו מהדורא קמא, אור ליום שבת י"ב לניסן

לכך שוב נא אלי והדבק בי תדיר ואזכך לישרף על קדושת שמי ואתן לך מהלכים בין העומדים האלה כמא דכתיב כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וכו'.

כו. פרשת תזריע, אור ליום שבת כ"ט לניסן.

אני אני המשנה המדברת בפוך, אני נשמתא דמשנה דאנא ומשנתא ואנת מתיחדין כחדא. לכן אהדרותך יהא תדיר למשניותי ולא תפריד מחשבתך אפילו רגעא חדא. ואתלוה תדיר בהדך ולא אשבקינך לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי. ופוק חזי איך אוקרית ומאי עבדית לההוא גברא דאוליף מסכת חגיגה, בר מחולקא דיהבית ליה בההוא עלמא. לכן את אהדר והרהר תדיר בכולא מסכתא דילי ועביד בגונא דיהון משוננים בפוך תדיר ולא תגמגם בהון כלל. ובזה אזכך לאתוקדא על קדושת שמי לריח ניחוח ותסתליק כעמר נקי וכו'.

כז. פרשת אחרי מות, ביום ה' ח' לתשרי אחר חצות.

הא כיון דגמרת כל שיתא סדרי משנה, ענני עומד עליך, דהיינו כלל ז' ענני כבוד מתחברי כחדא ומלוין יתך תדיר. לכן איתקף תדיר בדחלתי ואורייתי לא תפריד מיניהון אפילו רגעא חדא. והא בזכות האי שיתא

-ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

סדרי דגמרת, תזכה למיסק לארץ ישראל וללמוד וללמד ולהיות לך בנין ובני בנין ותתוקד על קדושת שמי ותיסק לרעוא על רצון מזבחי ואפרך יהיה צבור ומונח לפני. לכן אתקף בדחלתי ואורייתי.

כח. פרשת אמור, אור ליום כד לניסן.

לכן בני התחזק ובטל כל הרהורין מלבך ותמיד תהרהר במשניות ולא תפריד מלחשוב בהם אפילו רגע אחד. ובכן תסלק לי בדרגין עילאין ברזא ד"ישראל אשר בך אתפאר" (ישעיה מט ג). לכן ייחד כל מחשבותיך לתורתי ותתוקד על קדוש השם ותזכה לדרגין עילאין.

כט. פרשת בחקתי, אור ליום שבת כח אייר

ביום הנזכר כח לאייר עברנו על פתח התיקיי עם קצת חברים והכניסוני שם לטייל ובלילה ראיתי קרי ונצטערתי מאד. ואחר שעה או ב' שמשתי עם זוגתי ואח"כ קמתי ובעודי על הספר אמר לי חזק ואמץ כי ה' עמך בכל אשר אתה עושה וכל אשר אתה עושה ה' מצליח ויצליח בך, רק שלא תפסוק הקשר והדבוק שבניך לבין קונך. וגם לא תפנה אל האלילים ולא תלך אחרי הבעלים אשר הלכת אתמול. וגם זה ימים ג' שהפסקת הקשר והדבוק שבינך לבין קונך שהפסקת מלהרהר תמיד. ואנכי אגדלתיך למען תהיה לבך תמיד כלי שרת לתורתי לא תפרד ממנה אפילו רגע אחד. וגם זכרתיך להיות נשרף על קדושת שמי כדי שיתכפרו עוונותיך ותתעלה כאשר הודעתך. וכו' וכו'.

ל. פרשת וזאת הברכה, אור ליום א' ט' לשבט

ואזכך לאתוקדא בארץ ישראל ברבים לקדשא שמי בפרהסיא, ותיסק לעולתא לרעוא על מדבחי. ויסק רוחך כקטורת בוסמין קדמאי ואפרך יהא צבור ומונח על רצון מזבחי ואזכך למגמר חיבורא דילך לאנהרא ביה עיני כל ישראל דהא כל עמין חכמים ונבונים ומשכילים ישאבון מחבורא דילך דאקריא "בית יוסף" ורויון מדשן ביתך יפוצו מעינותיך חוצה חכמות בחוץ תרונה ושמך יזכר בבתי כנסיות ובתי מדרשות וכל עת שיזכירוך בבית המדרש יעלה ריח אפרך כקטורת בוסמין. ופוק חזי מאי אדביקת ולמאי תזכה לקדשא שמי ברבים.

כך שלמה בחירי זכה דאתקריא "מלכו" דאתמשח ממשח רבות עילאה וסלק לרעוא על מדבחי. והכי נמי תסתלק את ותלך ותנוח וגו'.

לא. ישעיה סימן מ"ב, אור ליום שבת ד' לאדר ב'

ואזכך דתתוקד על קדושת שמי כי היכי דתהוי זהיר ובהיר לעלמא דאתי.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

לב. תהלים מזמור ל"א, אור ליום שבת טו לאדר א' שנת הש"ז
ובכן הזהר לכתוב כל דבר שאני מחדש לך ואל תשכח מללמוד בקבלה.
וזהו שתהיה מחשבתך בי תמיד ואזכך וכו'. ובתר כן אזכך ליתוקדא על
קדושת שמי וכו'. ואתה שלום.
ג. משלי סימן ו', בהשכמת יום כ"ח תמוז.
ואזכך לישרף על קדושת שמי וכל חטאתיך ופשעיך ישארו באש ואתה
תתעלה כעמר נקי ותלך ותנוח לגורלך לקץ הימין.

הטעם שהשתוקק מרן הבית יוסף למות על קידוש ה'

בקובץ "אסופות" (גליון ח' ניסן תש"ע) הובא מאמר ארוך (עמ' 54-57),
מאת הר"ה ג. מ. יעקובזון שליט"א, על מרן הבית יוסף, כיצד התקיימה בו
הבטחת המלאך המגיד שיזכה לישרף על קידוש ה', ובראש דבריו הביא
כעין הקדמה להבנת הענין מדוע מרן כל כך השתוקק למות על קידוש
ה', ואביא מדבריו לצורך הבנת הענין (אם כי הבנו מקצת הענין בהמשך
דברינו), וז"ל:

לדמותו של רבי שלמה מולכו הי"ד

בקרב קושמי קורות מרן רווחת הדעה, כי הוא הושפע רבות מהאנוס
הספרדי דייגו פירס ובשמו העברי רבי שלמה מולכו. רבי שלמה זה נולד
למשפחת אנוסים בפורטוגל, ושימש כמזכירו של מלך פורטוגל, מנואל,
ושל בנו ז'ואו. בשלב מסויים (היה זה עם הופעתו של דוד הראובני בשנת
1525 בחצר המלוכה הפורטוגלית, בנסותו לכונן ברית בין היהודים
לנוצרים ולהילחם במוסלמים, ולכבוש את ארץ ישראל) גילה את
שורשיו היהודיים, ושב אל עמו ומולדתו, כאשר את ברית המילה מבצע
הוא בעצמו. מלך פורטוגל גירשו מארמונו, ומאז, החל מתעסק בלימודי
קבלה בהם גם קבלה מעשית וחזיונות שונים, כתב ספרים בתורת הקבלה
שהדהימו בתוכנם את כל רואיהם למראה האנוס שמקרוב שב, וכבר
צולל בנבכי הקבלה כבקי ורגיל, והחל סובב בקהילות היהודים
להמריצם לפעול לטובת אחיהם האנוסים, ולהטיף לגאולת ישראל
הקרובה.

ככל הנראה, למד רבי שלמה מולכו בבית מדרשו של ר"י טאיטאק
בסלוניקי, ויש הסבורים ששם נפגש הוא עם מרן הב"י. כחלק מבשורת
הגאולה שבפיהם ותכניתם להילחם ולכבוש את הארץ, פגשו רבי שלמה

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

מולכו ודוד הראובני באפיפיור קלמנס להציע לו את מרכולתם. האחרון כה התרשם מרבי שלמה מולכו, עד כי נתן בידו אישור להדפסת כתביו והפצתם, ובלבד שלא יפגע בנצרות.

רבי שלמה מולכו הוכרז ע"י האינקוויזיציה כאוייב והיא רדפה אותו להיכן שהלך, ובשנת רצ"ב (ולפי סורוסקי) (במבואו למגיד מישרים, אורה, ירושלים תש"כ) – בשנת רצ"ה, עקב סרובו להתנצר, הועלה על המוקד במונטובה שבאיטליה, תוך קידוש שם שמים בכל העולם.

דמותו ההירואית של רבי שלמה מולכו עמדה לנגד עיני מרן, ואף הוא נשתוקק כל ימיו לעלות על מזבח קידוש שמו יתברך.

משאלה זו קבלה ביטוי גם בדברי המגיד המבטיחו על כך, וכך היא לשון המגיד ב"מגיד מישרים" (פר' וישב, ואזת הברכה עוד) המבטיח הבטחה נוראית ומפעימה למרן: "ואעשה נסים ומופתים על ידך ובכן ידעו כי יש אלהים בישראל. והנה מהרה יבא אליך הון רב לתת לתלמידך הספקה ויצא שמעך וטיבך בעולם, יפוצו מעינותיך חוצה, ואזכך להעמיד תלמידים הרבה יותר ממה שהעמיד שום חכם מהיום ת"ק שנה... לכן בני שמע בקולי לאשר אני מצוה אותך והדבק תמיד בי, ולהיות אבריק תמיד מיוחדים ודבוקים בי, ויתעלו בך אבריק...".

ובכן תזכה לאיתוקדא על קידוש שמי ואפרך יהא צבור על גבי מזבח, ויעלו על רצון מזבחי ובית תפארתי אפאר על על ידך..."

כמו"כ מספר מרן (פרשת ויקהל), " עוד א"ל בכמה מראות אין מספר דאנא עתיד לאיתוקדא על קדושת שמיה דקב"ה כדי לנקות טונפין וסורחנין דאית לי, כולחון ישתארו כעופרת ואבנא דמשתארו כן ישתארו כל סורחנין דסריחת מן יומא דאיתלידת ואף מה דסריחת בזמנין קמייטא כולחו ישתארו בנורא, ותישאר נשמתא ברירא ותיסק במעלות קדושים וטהורים". מפורש יוצא מפי המגיד, כי מרן יזכה למות על קידוש ה', בדומה לשלמה "בחירי" מולכו שנעקד על קידוש שמו יתברך, וכדברי המגיד שם: "תזכה לקדשא שמי ברבים, כך שלמה בחירי זכה דאתקרי מולכו... וסליק לרעותא על מזבחי, וה"נ תסתלק את ותנוח", וגו', עכ"ל.

תירוצים לקושיא היאך התקיימה הבטחת המלאך לב"י

והנה בס"ד ובחמלת ה' עלי יש לי בזה אוסף של כמה דברים ואכתבם אחד לאחד וזה החלי:

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

לחיות על קידוש ה' יותר גדול מלמות על קידוש ה'

כתיבת הטור והשו"ע יותר גדול מלמות על קידוש ה'

א. ידידי היקר הרב מרדכי חיים שליט"א (עורך ומחבר גיליון "פנינים", ירושלים) שלח לי צילום משו"ת "עטרת פז" ח"ג להרה"ג פנחס זביחי שליט"א (וזה המקום להודות לרב מרדכי חיים שליט"א על כל הטרחה שטרח בעבורי ובזכותו חלק נכבד ממאמר זה, וברוך יהיה להשם) ובהקדמה עמודים נח-ס (ובהערה ט') כתב וז"ל העיקר הוא לפני השי"ת שהאדם יתאמץ בעבודת ה' ויעשה ככל יכולתו אשר הוא יכול וכל מה שיספיק אם מעט ואם הרבה הכל עולה לרצון. ע"כ. ובהערה ט' כתב וז"ל: שהעיקר הוא שיזכה האדם לחיות בדרך התורה הקדושה, ולעשות חפץ ה' בקיום התורה והמצוות, ודבר זה נחשב ממש כאדם המוסר נפשו להריגה על קידוש ה'.

ולפי האמור דעיקר חפץ השי"ת מהאדם שיתאמץ בעבודת ה', והא דחזינן בספר "מגיד ישרים" (פ' בשלח) שהמלאך הדובר בו למרן הבית יוסף ז"ל, אמר לו לכן אזדהר למיהוי תדיר קאים קמאי בלי שום הפרדה כלל, ויזדכך גופך ואיברך דוגמת חנוך שנעשה בשרו לפידי אש וכידורי אש, ותזכה שיעשו נסים ונפלאות על ידיך כמו על ידי חכמי התלמוד ויתקדש שם שמים על ידך וידעו כי יש אלהים בישראל על ידיך, ואזכך לגמור כל חיבוריך ופסקיך נקיים מכל סייג וטעות ולהדפיסם ולפשטם בכל גבול ישראל. ובתר כן תתוקד על קדושת שמי ותסתלק כעמר נקי ותלך ותנוח לגורלך לקץ הימין, ע"ש. ומבואר מהכי דהמלאך המגיד מבטיח למרן שהוא יהרג על קדושת שמו יתברך, וכו'. והנה יש לציין בעניין זה כי הנה בשורה זאת באה למרן ז"ל בעיקבות רצונו העז והעצום לזכות ולמות על קידוש ה', ולקדש את שמו יתברך ויתעלה. שהרי אלו עיקר תורף הדברים שמרן ז"ל התבשר כאן, שיזכה לעלות על המוקד על המוקד על קידוש ה' בדוגמתו של רבי שלמה מולכו ז"ל שאף הוא עלה על המוקד על קידוש ה', כי מרן ז"ל התאוה לזה כל ימיו לזכות להיות נהרג על קידוש ה' בדוגמתו של רבי שלמה מולכו ז"ל, וכמתבאר מכלל בשורה זו שבישרו המגיד, וכו'. (א"ה ריחמ"א, על תולדותיו של רבי שלמה מולכו ז"ל הי"ד עיין שם בשו"ת "עטרת פז" (עמודים נח'-נט') במוסגר).

כיצד נתקיימה בו במרן ז"ל ההבטחה שיזכה למות על קידוש ה' - וכאמור דמרן ז"ל השתוקק כל ימיו ורצה ג"כ לזכות לכך להיות נהרג על

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

קדוש ה' כדוגמתו של רבי שלמה מולכו, ואף התבשר על כך באופן מפורש שאכן יזכה לכך לעלות על המוקד על קידוש שמו יתברך ויתעלה, ולהיות נהרג על קידוש ה', ובאמת אנו רואים בסופו של דבר לא כך היה דמיון ז"ל האריך ימים על ממלכתו ונפטר בשם טוב מן העולם כדרך כל הארץ ולא נהרג על קידוש ה', וכו'. ובאמת על פניו נראה הדבר כמילתא דתמיהה רבתי, שהרי המגיד הבטיחו כן בהבטחה נאמנה ואף זאת מפי קודשא בריך הוא, ולכאורה לא הוזה הכי.

והנה יש לומר בזה, דאמנם באמת שאכן כך הובטח לו שיזכה לעלות על המוקד ולקדש בכך שם שמים, אולם הנה שמא כל עיקר הבטחה זאת היתה שיזכה לקדש בכך שם שמים ברבים, וכלפי שמיא גליא דהזכות הזאת שמרן זיע"א יזכה לחבר את ספר הבית יוסף וספר שולחן ערוך אשר יהיו בהם פסקי הלכה מקובצים להבין ולהורות לשעה ולדורות עולם, אין לך קידוש שם שמים גדול ועצום מזה בעולם, והיא יתירה מכך שיעלה על המוקד.

ואולם הנה אפשר לומר דאף יתירה על זאת הוזה ביה נמי דכל ענין זה של קידוש ה' לעלות על המוקד ולקדש שם שמים בכך שנהרגים כל קדושת שמו יתברך ויתעלה היה עד אותם דורות אחרונים שקודם מרן ז"ל, כעניין מגורשי ספרד שעלו על המוקד באינקוויזיציה ונהרגו על קידוש ה', אולם אח"כ ענין קדושת ה' מתבטאת יותר בכך שעומדים חיים וקיימים ומקדשים את שמו יתברך ויתעלה בקיום התורה והמצוות על אף הקשיים ועל אף הניסיונות הקשים הכרוכים בכך, דהיא עליה על המוקד גדולה טפי, שאינה ניסיון של רגע אחד אלא של רגעים הרבים יום יום בכל עת ובכל שעה. וק"ל. (כי כל דור יש לו את התיקונים שהוא צריך לעשות וכעין שכתב רבינו החיד"א בס' "ציפורן שמיר" (אות עד) כי בדורות הללו אשר אנו נמצאים באלף השישי שהוא כנגד היסוד לכן הניסיונות בעניין זה הם יותר גדולים, וממילא גם הפגמים בזה הם יותר קשים. יעו"ש. ובאמת בדורות קודמים כדורו של אברהם אבינו ע"ה הניסיונות היו יותר בענייני המחשבה והאמונה כיון שהיו בראשיתו של העולם שהוא יותר כנגד המחשבה והדיבור וכו'. וכן יש לומר שהוא בכל דור ודור שיש בו את הניסיונות והתיקונים הנעשים בו, ואם בדורות קדמונים היה העניין על קדושת ה' במסירות נפש שישליך האדם את גופו לכבשני האש, בדורות אלו שמא יותר הניסיון הוא למסור את נפשו על קדושת ה' בכך שאדם מקיים ושומר את התורה והמצוות לעיני כל

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

חי, ומקדש שם שמים במעשיו ובדרכיו. וק"ל). וכו' וכו' עכ"ל הספר שו"ת "עטרת פז" ח"ג ועיין שם בכל דבריו הנפלאים ויש בדבריו יסודות נפלאים לקיום התורה והמצוות במסירות נפש, ודפח"ח. ולא יכולתי להביא כל דבריו מפני האריכות והבאתי רק הנצרך לענייניו ועיי"ש כל אריכות דבריו. ע"כ.

המורם מכל דבריו שעם כל מה שמרן היה משתוקק להיהרג על קידוש ה' ולעלות על המוקד וכן הבטיחו המלאך המגיד הדובר בו מפי קודשא בריך הוא עם כל זאת חיבור הב"י והשולחן ערוך ופסקיו יותר גדול מלעלות על המוקד וכלפי מרן חיבוריו לדורות עולם נחשבים כלפיו כנהרג על קידוש ה'.

קידוש ה' מעלתו הוא רק בפועל כאשר מת על קידוש ה'

הנה יש להאיר בס"ד דיש לעיין בספר שער הכוונות דרושי נפילת אפים דרוש ה' בעניין מסירת האדם נפשו למיתה לפני הקב"ה שכתב מה נפעל על ידי שמוסר האדם עצמו למיתה אפילו לא בפועל (עיי"ש ואכמ"ל) ועוד כתב שם, וז"ל: והנה אעפ"י שמוסר עצמו למיתה מיוחד תפארת ומלכות בסוד נשיקין. וכן המוסר על קידוש ה', מיוחד חכמה ובינה בסוד נשיקין. זהו לפי שעה, אבל אינו נעשה מרכבה תמיד לכך, אלא אם כן ימוסר עצמו למיתה על התורה ועל המצוות ועל קידוש ה' בפועל, כמו שעשה רבי עקיבא, עכ"ל שער הכוונות.

ועיין עוד ב"ספר הכוונות" לרבי משה טרינקי זיע"א (הוצאת ישיבת "שובי נפשי" ירושלים, תשס"ו, עמ' רל) שכתב, וז"ל: זוג אבא ואימא אי אפשר לעשותו רק על ידי הריגה ממש. וזהו סוד הנפשות אשר נהרגים על קידוש השם, עכ"ל.

והנה לכאורה לפי מה שהבאנו משער הכוונות ומספר הכוונות עולה שעל ידי מסירת נפשו להריגה נעשה מרכבה למידות אלו אבל זה לפי שעה ולא באופן מתמיד, אבל המוסר נפשו להיהרג על קידוש השם בפועל ממש זוכה להיות מרכבה למידות הללו תפארת ומלכות וחכמה ובינה באופן תמידי, וא"כ יתכן שאדם שחי ועושה רצון ה' יתברך כרצונו יתברך אצלו המעלה היותר גדולה היא גם כן להיהרג על קידוש השם ואפילו בדורנו אנו יש להשתוקק לזה למרות כל הקשים שיש בדורנו, דע"י מסירת נפשו על קידוש השם נפעלים פעולות נפלאות וכ"ש ע"י

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

שמוסר נפשו להשם בפועל ממש ועיין עוד בשער הכוונות שהבאנו לעיל מה שהאריך בזה העניין.

ולפי הנ"ל יש לומר שזה היה רצונו של הב"י זיע"א להיות ממש מרכבה ליחוד תפארת ומלכות וליחוד חכמה ובינה באופן מתמיד ע"י שיהרג על קידוש השם בפועל ממש כמו רבי שלמה מולכו הי"ד, ורצה לזכות למעלה הגדולה הזאת להיהרג על קידוש ה' בפועל ממש ושע"י כך יגיע השפעות גדולות לעם ישראל, וא"כ לכאורה גם לגבי הב"י זצוק"ל וזיע"א הוא מעלה יותר גדולה להיהרג על קידוש ה' ובפרט שב"י היה מקיים רצון ה' באופן נפלא וגם פעל ועשה לכתוב חיבורו על הטור על הרמב"ם ועל השו"ע, ובפרט שהמלאך הדובר בו הבטיחו שיזכה לסיים את כל חיבוריו ולאחר מכן יזכה להיהרג על קידוש ה', (וכמו שהבאנו לעיל מ"מגיד מישרים" פרשת בשלח) וז"ל: ואזכך לגמור כל חיבוריך ופסקיך נקיים מכל סייג וטעות ולהדפיסם ולפשטם בכל גבול ישראל. ובתר כן תתוקד על קדושת שמי ותסתלק כעמר נקי ותלך ותנוח לגורלך לקץ הימין, עכ"ל.

הרי לנו שהבטיחו המלאך המגיד הדובר בו שיזכה לסיים את כל חיבוריו ולאחר מכן יזכה לעלות על המוקד על קדושת שמו יתברך, וא"כ מדוע יגרע חלקו של הב"י שלא יזכה להבטחת המלאך המגיד הדובר בו מפי קודשא בריך הוא ועדיין צ"ע בכל זה.

עוד כתב האדמו"ר "הצמח צדק" "באור התורה" כרך ב' (אחרי) עמ' תקמט וז"ל וגם מצינו שהמגיד הבטיח להרב"י שיביאנו על קידוש השם לאתקודא על קדושת שמו והרי הרב"י לא פסק פומיה מגירסא, א"כ משמע שמצות קידוש השם גדול מכל עסק התורה והמצות שיעסוק הרב"י אפילו נ' שנה כו' עכ"ל. (ועיין עוד להלן אות ב', מה שהבאנו מדבריו).

ואולי יש לומר שלגודל נשמתו של רבי יוסף קארו זיע"א כל רגע מחייו חשוב מאוד שהרי יוסף הוא המשביר בר לכולם ולכל עם ישראל יש בזכותו ספר פסיקה שמקיף את כל חייו של היהודי, ולגודל הצורך של חיבור כזה חשוב לעם ישראל לדורות הבאים רצתה ההשגחה העליונה שרבי יוסף קארו זיע"א הקידוש ה' שלו יהיה בכך שיחבר חיבור נפלא וכל רגע שחי הב"י יכול לברר עד עניין בתורה לחדש פסקי הלכות ולברר הלכות חמורות ועמומות ולכן לא נהרג על קידוש ה' כי חייו של הב"י גופא הם קידוש ה' אחד גדול על מנת שתתברר התורה ביותר,

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

ותהיה תועלת עצומה לדורות. (ועיין בכל מה שכתב הרב הגאון פנחס זביחי שליט"א בעניין זה וכמו שכתבנו שיש בדבריו יסודות חשובים להשקפת התורה כלפי חייו של היהודי עיי"ש).

ושלח לי ידידי הרב מרדכי חיים שליט"א ציטוט מספר "פעמי מועד" ח"ב (להרה"ג משה רייס שליט"א) שכתב (בעמודים 264-5), וז"ל: ויש לתמוה על כך מדוע השתוקק ה"בית יוסף" כל כך ל"זכיה" זו, ומה זכות ראה בכך? הרי אילו היה מוסר נפשו על קידוש ה', היה צריך לוותר על כל המעשים הטובים שיכול היה עוד לעשות והרי המדובר בתלמוד תורה ובקיום מצוות באיכות הנשגבה של מעשי ה"בית יוסף" ובכמות של שנים רבות. אכן כבר כתב ה"שפת אמת" (אמור תרמ"ג) שלמרות שבדרך כלל יש לנהוג לפי הכלל שטבעו חז"ל: "וחי בהם ולא שימות בהם", ופיקוח נפשו של יהודי דוחה את רוב מצוות התורה מכל מקום קיימת גם מצוות מסירות נפש על קידוש השם וממה שהקב"ה הכתיב מצוה זו בתורה משמע שעל ידה היהודי לא מפסיד מאומה מסביר ה"שפת אמת": (הערת הרב אה"ל שליט"א. וכמו שמצינו בסטרדיוטו של רבי חנינא בן תרדיון ע"ז (יט ע"א) ע"כ). משמע שבמצוה זו של מסירות נפש לקדש שמו יתברך יכול אדם לתקן כל מה שנברא עבורו ועל זה אמר "יש קונה עולמו בשעה אחת", עכ"ל.

ולפי דברי קודשו של ה"שפת אמת" עדיין צריך ביאור בכל זה מדוע לא זכה מרן הב"י להיהרג או להישרף על קידוש השם וכמו שהשתוקק לזכות לזה.

המלאך הבטיח לב"י שימות על קידוש ה'

אמנם איבד את זכותו

ב. הראני ידידי היקר הרה"ג שמואל קרץ שליט"א (צפת), שבספר "ליקוטי שיחות" (כרך כא פרשת תצוה א') לאדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל וזיע"א (במקור השיחה היתה באידיש ותודה רבה להרה"ג דוד קרץ שליט"א (זצ"ל, נפטר כ"ג אדר ב' תשע"א, ויהי רצון שיהיה הלימוד בספר לע"נ אכ"ר) אביו של הנ"ל שטרח והביא לי את השיחה מתורגמת) וז"ל: (באות ה'), תחת הכותרת בקשת משה רבינו מבטאת את התאחדותו העמוקה עם ישראל, זהו ההסבר גם לבקשת משה "מחני נא מספרך", ולסיבה לכך שהוא סיכן את עצם מציאותו, הקשורה לתורה,

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

למען עושי העגל: כיון שהתאחדות משה עם ישראל נעלית יותר מהתאחדותו עם התורה, התבטאה התוצאה מכך משני עניינים:
א. שגם מסירות הנפש שהיתה לו עבור ישראל קודמת ונעלית ממסירות הנפש שלו על התורה.

כנאמר ב"מגיד מישורים", שה"בית יוסף" היה צריך לזכות במסירות נפש על קידוש ה'⁴, אך עקב סיבה מסוימת הענישוהו והוא לא זכה לכך בפועל – והרי אילו היה מוסר עצמו על קידוש ה' לא היה באפשרותו לחבר את השולחן ערוך שלו כולו⁵, שממנו תצא תורה והוראה לכל ישראל, אך למרות זאת זהו עונש, כי ככל שתהא ההתעלות בתורה גבוהה, אין היא מגיעה לדרגה נעלית של מסירות נפש על קידוש ה',

⁴ בהערה 34 (שם) כתב כמובא בריש פ' תצוה. ועד"ז ר"פ בראשית סד"ה הלא לך למנדע. פ' אמור ד"ה אח"כ פי' לי. פ' ברכה ד"ה אור ליום א'. ובכ"מ.

⁵ בהערה 35 (שם) כתב וז"ל שהרי סיום חיבור ד' חלקי השו"ע בשנות שט"ו-שכ"ג (כמ"ש הב"י בסוף כ"א מחלקי השו"ע) נעתיק בדפוס ראשון ((סמוך לסוף ימיו; ואילו בשורת המגיד שיזכה לקדה"ש היה קודם עלייתו לא"י (ראה במגיד מישורים שם פ' בראשית תצוה וברכה הנ"ל), והב"י עלה לא"י בשנת רצ"ו. [ומ"ש בפ' ברכה (בהמשך ל"אזכך לאתקדא בא"י כו") "ואזכך למגמר חיבורא דילך", הרי מסיים שם "דאקריא בית יוסף"-ב"י על הטור. וכ"מ מהא שאמר למגמר חיבורא דילך, "והשו"ע משמע בכ"מ שהתחילו לכתוב לאחר שיעלה לא"י (משא"כ הב"י שהתחילו בשנה רפ"ב בחו"ל, כמ"ש בסוף ספרו ב"י לטוח"מ)] ואכ"מ.

ז"ע העירוני אשר ב"אזהרות ותיקונים וסייגים" שבתחלת הספר. פ' בשלח ד"ה אור ליום שבת י"א שבט – מפורש שיזכה לקדה"ש לאחר שישגמור ל"כל חיבורך (ופרושיך) ופסקיך... ולהדפיסם ולפשטם בכל גבול ישראל". - וא"כ נכלל גם השו"ע. ובפרט עפמ"ש שם בפ' צו (סד"ה אור לי"ד ניסן): חיבורא דילך מלבד השם הראשון שאמרתי לך שיקרא בית יוסף עוד יקרא שולחן ערוך.

אלא שאין בזה סתירה להמבואר בפנים השיחה, כי בפשטות, בשורות השונות מהמגיד להב"י (במשך שנים רבות) שיזכה לאיתקודא על קדה"ש כשכר עבודתו בתנאים שונים: לאחר שיעלה לא"י; כשיגמור חיבור הב"י; כשיגמור כל חיבוריו ועוד-אינן בשורה אחת (שפעם אמרה בפרטיות ופעם בקיצור).

שהרי פשוט שבמשך השנים היו כו"כ שינויים בדרגות ובמצבו של הב"י (ועד לשינוי העיקרי בנדו"ז - שניטלה ממנו הזכות להישרף על קדוה"ש) ובהכרח שיהיו שינויים גם בשכרו (בהתאם לדרגת (נשצ"ל לדרגת) עבודתו).

כי אם שכל בשורה היא שכר לפ"ע עבודתו אז, והרי כו"כ דרגות במסנ"פ ובמסנ"פ על קדה"ש – (ראה פסחים נ ע"א הרוגי לוד. הקדמת תקו"ז (י' ע"ב) ע"ח של"ט, ד"א ועוד). ולאידך - כו"כ דרגות בתורת ובמצב הב"י, ולפעמים היתה עבודתו במסנ"פ וקדה"ש נעלית על תורתו ולפעמים להיפך.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

שהאדם מוסר את נפשו משום שהוא יהודי⁶ וכדי להיות יהודי מאוחד עם ה', וכו'...עכ"ל קודשו.

היוצא מכל דברות קודשו שהב"י זיע"א מה שלא זכה להיהרג על קידוש ה' וכמו שהבטיחו המלאך המגיד הדובר בו היה עונש על סיבה מסוימת שלא פרט אותו כאן, ואם יאמר אדם שלכאורה הם דברי נביאות שלא זכה מרן הב"י להיהרג על קידוש השם ועוד בפרט שלא אמר מה היא סיבה העונש, יש לומר שלמרות שאין אנו יודעים את סיבת העונש הוא מחמת שהסתירו את הסיבה מחמת כבודו של הב"י, כמובן שהב"י הקדוש עשה תשובה על סיבה זו אבל כבר נמנע ממנו להיהרג על קידוש השם מחמת סיבה זו.

עוד עולה מתוך דברות קודשו שלהיהרג על קידוש השם הוא מעלה יותר גדולה מכל התעלות בתורה בכל דרגה שתהיה, ואין היא מגיעה לדרגה הנעלית של מסירות נפש על קידוש השם, ועיי"ש.

והנה מקורו הטהור של האדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל וזיע"א שהב"י לא נהרג על קידוש ה' מחמת שאיבד זכות זו הוא מספר "אור התורה" לאדמו"ר "הצמח צדק" רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זצוק"ל וזיע"א כרך ה' (דברים) דרוש ליוה"כ עמוד קלח אות ז', וז"ל: וזהו שבישר המגיד להב"י ז"ל שיזכוהו להיות מוסר נפשו על קידוש השם כו', ואח"כ איבד זכייה זו⁷ כמבואר שם (א"ה ריחמ"א איני יודע היכן מבואר ויתכן

⁶ ובהערה 37 (שם) כתב וז"ל: וכמו שמצינו עניין במסירות נפש על קידוש השם אפילו בקל שבקלים (תניא ספי"ח) שנפרד ר"ל מכל התורה. וראה סה"מ (א"ה כמדומה שכוונתו לספר המאמרים) תרג"ט (עמ' יג) שהכח למסירות נפש בא מזה שנשמות ישראל שרשן למעלה מן התורה וכו', עכ"ל.

⁷ א"ה ריחמ"א, בקובץ אסופות (גליון ח' ניסן תש"ע) כתב הרה"ג מ. יעקובזון שליט"א, (עמוד 55), וז"ל: (לאחר שהביא את משנת לובאוויטש בתירוץ קושיא זו מדוע לא נתקיים בב"י הבטחת המלאך), וז"ל: אך בכל המקומות שצויינו כמראי מקומות לענין זה מצאנו רק את הבטחת המגיד למרן בדבר השריפה על קידוש ה', אך את קושיית מרן מדוע לא זכה - ותירוץ המגיד כי איבד זכותו מחמת עונש על הנהגתו - לא מצאנו, עכ"ל.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

שכן מבואר ב"מגיד מישרים"), ולכאורה יפלא מהו זכיה זו הא כשיעסוק בתורת ה' ומצות כשיאריך ימים יקנה לו חיי העולם הבא, וכשימות על קידוש השם יחסר לו המעשה הטוב שהיה יכול לעשות בשנים רבות כו', אך הענין הוא דמעלת ומדרגת קידוש השם גבוה הרבה מכל מעשה הטוב שהיה עושה גם בחמישים שנה כו' והכל הוא רק מטעם כו' שבחינת היסורים גבוהים מאד נעלה עד שאין המשכת החסדים שמצד המעשה הטוב יכולים לעמוד שם כו', וזה היה טעמו של ר' עקיבא שאמר מתי יבוא לידי ואקיימנה כו' וזה היה מעלת ר' אלעזר ב"ר שמעון שקיבל עליו יסורים וכו' וכו' עכ"ל ועיי"ש בכל מה שכתב.

מעשה נפלא עם מרן הב"י שמבאר

היאך התקיימה הבטחת המלאך להב"י

ג. עוד דבר פלא מצאתי בסוף ספר "עט שאסף" עה"ת (להרה"ג שלום עוזי טרבליסי שליט"א, יבניאל) בקונטרס על מעלת הב"י זיע"א, משם ספר "יוסף בחירי" (וברוך לה' יהיה הרב הנ"ל ששלח לי צילום מספר "יוסף בחירי"). הספר "יוסף בחירי" מרן רבי יוסף קארו יצא לאור ע"י פרופ' מאיר בניהו ז"ל בן הראשל"צ הרב יצחק ניסים ז"ל (בית ההוצאה

א"ה ריחמ"א, ויש להעיר על דבריו, ממה שהבאנו להלן עיי"ש, שהספר מגיד מישרים חסר ממנו הרבה חלקים שלא נגלו לעינינו ואולי לנגד מראה האדמו"ר הזקן היה גירסא ששם מובא שמרן הב"י איבד זכותו.

עוד הובא בקובץ אסופות הנ"ל וז"ל: (והוא כטענה על משנת לוביאטש, וז"ל: לעומת זאת, הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א מצא "במגיד מישרים" סיפור הפוך לחלוטין: לדבריו (בספרו טעם ודעת, פר' חיי שרה), בסוף ימיו תהה מרן בפני המגיד איה הבטחתו בדבר העקידה על קידוש ה', וזה השיבו כי "הוא זכה למצוה גדולה יותר, דהיינו לחיות על קידוש השם. דבמיתה מוסר נפשו פעם אחת, אבל בחיו מוסר נפשו יום יום לקיים רצונו ית"ש". גם זאת לא מצאנו, ובהורמנא נעיר, כי דעת רושמי וחוקרי קורות מרן היא, שזמן התגלות המגיד למרן היה בין השנים רצ"ו רצ"ז, אז היה מרן בסוף שנות הארבעים לחייו, הרחוקים למדי מסוף ימיו, עכ"ל הקובץ אסופות.

א"ה ריחמ"א, ובמחילה מאת הרב הכותב בקובץ אסופות, חדא דמה שכתב שהתגלות המלאך המגיד למרן הב"י היה ברצ"ו רצ"ז, הכוונה שאז היה תחילת ההתגלות, אך לא שלא נגלה אליו שוב, ועיין לעיל ממה שאספנו עוד מקומות שמובא במגיד מישרים את הגילויים של המלאך למרן הבית יוסף בשנים מאוחרות יותר, וכעת עולה בזכרוני שהיה גם גילוי בשנת הש"ג, ועוד שחסר מהספר מגיד מישרים הרבה חלקים כידוע וא"כ מאוד יתכן שמופיע בעוד מקומות שחסרים את שאלת מרן ואת תירוצו של הב"י.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

של "יד הרב נסים" ירושלים תשנ"א) בעמודים תי"א-תי"ב מובא נספח על ספר המגיד (כוונתו לספר "מגיד מישרים") וז"ל: ספר המגיד הגיע לתימן מיד אחרי הדפסתו, נתחבב עליהם והעתיקוהו. החשוב שבהם הוא כ"י משנת תל"ו עם הגהות ר' יצחק ב"ר אברהם ונה, מחבר הפירוש הנודע על התכלאל. כתב היד היה בגנזי רבי יצחק בדאהב ז"ל בירושלים, ועתה בבית הספרים סי' 1773*8.

הסופר כתב בסופו: ותהי השלמתו יום רביעי לשבת ארבעה ועשרים לחדש חשון שנת התל"ו ליצירה...נאם שפל אנשים צעיר הסופרים

נב"ת (נפשו בטוב תלין)

פינחס בן גד הכהן יש"ל (יחי שמו לעד)

וי"א (וזרעו ירש ארץ).

ובשער הספר כתב: אתחיל לכתוב ספר מגיד מישרים... עם הגהות שעשה מוריני ורבינו מאור הגולה כמהר"ר יצחק בן כג"ק (כבוד גדולת קדושת) אברהם יכונה ונ"ה זלה"ה: (מכאן דברי ר' יצחק ונה) הנה הספר הקדוש הזה, ספר מגיד מישרים, ממה שהשכינה אמם של ישראל היתה מגדת לר' יוסף קארו זלה"ה, ומתוך העניין נראה כי לא מצא המחבר (כוונתו למו"ל, הוא רבי יצחק בינגא) אלא אלו העניינים שנמצאו אחר סילוקו של ר' יוסף ע"ה, אבל עדיין יש זולתם אחרות, אלא שאבדו, ומה שמצא המחבר כתב.

והראיה שהרי ר' אברהם הגלאנטי אמר בספר קינת סתרים בפסוק "מימינו בכסף שתינו", הביאו מן המגיד לר' יוסף מה שלא נמצא בספר מגיד מישרים... והאור ניכר מתוך החושך כי יש עניינים אחרים שהגידו לרבי יוסף ע"ה אלא שאבדו האגדות. עכ"ל מורי יצחק הנ"ל זלה"ה.

וכאן מביא הסופר סיפור על מרן (א"ה ריחמ"א, ומצווה לפרסם): ואני הצעיר המעתיק זה הספר מצאתי כתוב בשם רבי דוד חברוני ז"ל, שישב ר' יוסף קארו זק"ל (א"ה נראה שר"ת אלו הם ז'כר ק'דוש ל'ברכה) במערת אליהו י"ב חדש, ונמשך עליו עמוד של ענן, והיה עוסק בתענית כל ימיו חוץ משבתות וימים טובים. והיה מתנבא שעתידה צפ"ת ליחרב ועתיד להתחדש על שונאי ישראל גזרות קשות. ונכנסו אצלו אנשים יהודים ודימו שהוא מלך המשיח. והיה עימהם מלך ושמו דנו"ק והחמיס עליהן ואמר, אין המלך המשיח יוצא אלא מזרע עשו. ונשמע הדבר אצל השלטון עתמא"ן, ושלח סריסים להביא את ריק"א (ר' יוסף

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

קארו) מחברון, והלך ריק"א עם הסריסים עד שהגיע אצל המלך, ואמר לו המלך שימיר ולא רצה. וכיון שלא רצה, אמר, נאמר על מלך המשיח: "למה רגשו גויים ולאומים יהגו ריק יתיצבו מלכי ארץ על י"י ועל משיחו". מיד עשה לו מדורה של אש והכניסו ריק"א לתוכה, ונעשה לו נס ויצא מעיין גדול מתוך האש וכיבה האש ויצא. ובעונותינו הרבים נשרפו אותן האגדות, לפי שנכנס לתוך האש. וספרו שחיבר מפי השכינה שהיתה מדברת עמו פנים בפנים ואומרת לו: ובתר הכי תתוקד על קדושת שמי ותסתלק כעמר נקי. עד כאן מצאתי כתוב מפי ר' דוד ז"ל.

ר' יצחק ונה חש, איפוא, שהגילויים שבס' המגיד שבידינו חסר הרבה וחלק זה אבד. לעומת זאת הסופר מביא סיפור שס' המגיד היה עם ר' יוסף קארו בעת שנגזרה עליו מיתה בשריפה-ונשרף. את הסיפור מצא כתוב בשם הר' דוד חברוני ואיני יודע מיהו. ברם, שמו מעיד עליו שהיה מחברון ואולי עשה בתימן בדור שלפני הסופר. מוזר הדבר שלפי אגדה זו מקום של מרן היה בחברון, ואולי משום שהמספר היה מעיר זאת. מגמת הסיפור ברורה: הגילויים באו למרן בשל קדושתו וחסידותו. מן השמים היו מגלים לו מה שעתיד להחדש, וכל כך נערץ היה עד שדימו שהוא מלך המשיח. והדבר החשוב ביותר הוא שהמספר ביקש להראות שדברי המגיד, שעתיד מרן לעלות למוקד כשלמה מולכו נתקיימו בו. ע"כ מספר "יוסף בחירי".

המובן מן הסיפור הנ"ל שמרן רבי יוסף קארו זכה לעלות על המוקד, וכמו שהיה משתוקק בכל ליבו לעלות על המוקד כרבי שלמה מולכו הי"ד והתקיימה בו הבטחת המגיד שיזכה לעלות על המוקד על קדושת שמו יתברך מפי קודשא בריך הוא.

ועוד מובן מן הסיפור הנ"ל שרצתה ההשגחה העליונה שגם ינצל רבי יוסף קארו זיע"א מהמוקד, ואני מבין מזה שכל מה שזכה להינצל רבי יוסף קארו מהמוקד הוא מחמת שרצה ה' יתברך ויתעלה שיחבר מרן את שולחנו הטהור שהוא תועלת עצומה לדורות ומן הבאר ההוא ישקו את כל העדרים ויוסף הוא המשביר בר לכל עם הארץ.

ונראה לענ"ד שבסיפור הנ"ל נמצא ג"כ מה שהבאנו מ"ליקוטי שיחות" לעיל (אות ב) שמה שלא זכה הב"י להיהרג על קידוש ה' כעונש על סיבה מסוימת, שבתחילה זכה לעלות על קידוש השם וכמו שהשתוקק הרב הב"י לעלות על המוקד, ונעשה לו נס וניצל ונראה לי שבהצלה שניצל הב"י מלהיהרג יש כאן ב' עניינים א' - שרצתה ההשגחה העליונה

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

שיחבר את השו"ע שיהיה ממנו תועלת לדורות עולם (ועיין לעיל אות א' מה שכתבנו בזה) ב- מה שניצל מלהיהרג ולא נשרף על קידוש ה' הוא בעונש על סיבה מסוימת וכמו שהבאנו לעיל (באות ב' עיי"ש). ויהי רצון שזכותו של מרן תגן בעדנו ועל כל בית ישראל אכ"ר.

מחשבה ותפילה על מיתה על קידוש ה'

ד. וראיתי לסיים מאמר זה בדברי הבעל "נועם אלימלך" (לאדמו"ר הקדוש רבי אלימלך מליזענסק זצוק"ל וזיע"א) ב"צעטיל קטן" שלו באות א' וז"ל בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה, ובפרט שהוא יושב בטל לבדו בחדר או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן, יהיה מהרהר במצות עשה זו של ונקדשתי בתוך בני ישראל, וידמה בנפשו ויצייר במחשבתו כאילו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים, והוא בשביל קדושת השם יתברך שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש השם יתברך, ומחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, ונמצא שאינו שוכב ויושב בטל, רק מקיים מצות עשה דאורייתא. עכ"ל.

ובספר "המלוכה והממשלה" (להרה"ג אליעזר שאול זיסמאן שליט"א) על ה"צעטיל קטן" בעמוד כט' הביא על זה תפלה נפלאה מספר "ליקוטי תפילות" (לרבי נתן מברסלב זצ"ל וזיע"א) תפילה פ"ז, ואמרתי שראוי לצרף תפילה זו למאמר זה, וז"ל: רבונו של עולם ותעזרני בכח הגדול ורחמיך הרבים שאזכה לחזק את מחשבתי בעניין המסירת נפש באמת במחשבה בפנימיות וחיצוניות, ולצייר במחשבתי כל המיתות והעינויים בציור גמור, במחשבה חזקה ותקיפה, בביטול כל ההרגשות עד שארגיש במחשבתי ומוחי צער המיתה והעינויים ממש כאלו ממיתים ומיסרים אותי במיתות ויסורים אלו ממש בשביל קדושת שמך הגדול והקדוש, עד שכמעט תצא נפשי חס ושלום ולא יהיה שום חילוק אצלי בין יסורי המיתה ממש, ובין יסורי הציור במחשבה והקבלה בלב, עד שאהיה מוכרח להתגבר להפסיק המחשבה מעט, בעת שאראה ואבחין שקרוב שתצא נפשי ממש חס ושלום, כדי שלא אמות בלא עתי חס ושלום, ואתה תעזור ותושיע לי ותורני ותלמדני להתנהג בזה כרצונך הטוב באמת, לקבל המסירת נפש באמת בשביל קידוש השם, ולצייר במחשבתי המיתה והיסורים במחשבה חזקה כל כך עד שארגיש צער

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

המיתה והיסורים ממש, ולהניח בסוף המחשבה להפסיקה מעט מציור החזק של יסורי המיתה בעת שיהיה הדבר קרוב שתצא נפשי לגמרי, כי אין זה רצונך לסלק הנפש ממש קודם הזמן חס ושלום. עכ"ל התפילה. ואסיים בתפילה להשם יתברך שזכותו של מרן הקדוש רבי יוסף קארו זצוקלה"ה תגן בעדנו ועל כל ישראל אחינו בביאת גואל צדק במהרה בימינו אבי"ר.

תוספת למאמר הנ"ל

ממורי ורבי הרה"צ הרב אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א

רבה של כפר גדעון עמק יזרעאל

וישיבת היכל "הבעל שם טוב" עפולה.

וז"ל: ואיתנו מקום כאן להביא את אשר הביא הרה"ק רבי קולונמוס קלמיש שפירא מפיאסצנה הי"ד בעל "חובת התלמידים" בספרו הקדוש "אש קודש" (בעמ' עא) מה שדיבר ביום רציחת בנו הק' ביום ב' דסוכות תש"א (שכידוע רצחו בחג עוד בן ובהקפות שמחה תורה לא הרגישו עליו), שעלו הקדושים ההרוגים על שמו יתברך ממעלת חסידך למעלת עבדיך⁸ (הדרשה בפסוק בסוף שמונה עשרה של בנו) ע"פ הגמ' בסנהדרין (מז ע"א), ומבאר שם בפליאה כדרכו וז"ל: וכיון שניסיונו של אברהם ויצחק היה רצון ומחשבה שלא נשלמו בפועל לגמרי, כי אמר לו המלאך אל תשלח ידך אל הנער, לכן כל מעשה ישראל הנהרגים ע"י עכו"ם שהוא להיפך, מעשה בלא מחשבה, תשלום עקידת יצחק היא ששם היתה ההתחלה מחשבה ורצון וכאן הסיום והפעולה וכו' מעשה אחד הוא, עכ"ל. (ועיין בספה"ק "דברי יואל" פרשת בא (עמ' ש"כ) ע"פ ה"נועם אלימלך" בשם אחיו הרה"ק רבי זושא צירוף מחשבה למעשה).

וזה פתחון פה גדול על מה שאמר חד ומיוחד שבדרשנים מגדולי מחזירי בתשובה זצ"ל, שנשאל הרי מצוות צריכות כוונה בדאורייתא להלכה, ומצוות למות על קידוש השם שיש פוסקין שהוא ברכת המצוות. איך יחשב לקדוש חייל שנפל במלחמה הי"ד, וכי מצווה רבה שכזו ללא כוונה, תהיה קיום המצוה וקדוש יקרא לו, ואנו נענה בתריה

⁸ הדרשה סובבת על הפסוק שהיה אומר בנו לסגולה בסיום תפילת שמונה עשרה לפני יהיו לרצון וכו'.

-ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

מכאן מודעה רבה שכל מה שבמצווה זו בפרט יחסר הכוונה, כבר בעקידת יצחק השלימוה במחשבה שלימה, ובכך יתבאר כל גדולי הדורות הקדושים אשר כיוונו והוסיפו כוונה ותיקנו כל המחשבות חוץ ע"י הכנתם למצווה זו, וכידוע שהאר"י הק' לא אמר בבית הכנסת עקידת יצחק כי אם בביתו והסתר דבר כבוד אלוקים הוא ואמר שאם יהרג ע"י גוי מיד יבוא תחיית המתים, ולא זכינו לתיקון האחרון ועל כן רק במחשבה תיקן כל הרוגי מלכות שיעלה מעשיהם ממש כנעלה ביותר.

ובס"ד אמרנו בשיעור כמו שאף חכמים סוברים מין במינו בקדשי הפר ושעיר יום הכיפורים באלף אינו בטל, בדמים העולים לגבוה, כמו כן כל דם קדשים בין במחשבה ובין במעשה מכל הדורות מהול יחדיו ואינו בטל אף באלף.

ובכן על הפסוק "הרנינו גויים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וגו'", (שלא לכתוב פסוק שלם ללא שרטוט כהרמ"א יו"ד) מביא דעת **זקנים** וז"ל ידין בגוים מלא גויות, שעתיד הקב"ה שיאמר לאומות למה שפכתם דמם של ישראל, והם ירצו לכפור שלא עשו כך, והקב"ה מראה להם מלבושיו שהוא מלא גויות, פירוש גופי הקדושים, ולא יוכלו לכפור, ואז ידין לכל אחד כדין שעשה לישראל.

ואלו הדברים ע"פ זוה"ק בראשית היכל רביעי דף ל"ט ועיין דברי האר"י ז"ל הק' הובאו שם בזוה"ק (לט ע"א) ובפירוש מתוק מדבש (חלק א' עמ' תנ"ב) וז"ל כתב האריז"ל בספר לימודי אצילות (דף ל ע"א), דע כשנהרג אדם מישראל ע"י גוי אע"פ שאינו צדיק, כיון שקבל עונשו בזה שנהרג בלא משפט, מיד בא המלאך אורפניא"ל ולקח נשמתו ומעורר את מלאך יוחציפרי"ן לבא לקחת את הנשמה ממנו, ומכניסה בפתח שהוא ממונה עליו, וחוקק נשמתו ומה שאירע בה בפורפירא דמלכא הנקרא בגד תכלת, ולעתיד לבא יתלבש הקב"ה בלבוש אדום זה וינקום דם עבדיו השפוך, ונשמה זו הואיל ונחקקה בפורפירא שם היא מזדככת ומתגדלת אע"פ שאין בה מעשים טובים, ואח"כ נותנים אותה לחופה הראויה לה לפי ערכה, ולפי שאין בה מעשים טובים נכוית מחופה זו ומצטערת ומתביישת ממעשיה ובזה מקבלת את עונשה, ואחר שקבלה את עונשה פותחין לה חלון אחד בהיכל זה ומשם בא לה קורת רוח ואור

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

מג"ע העליון הנקרא רוח חיים, ונותן בה כח לישיב בחופה זו, ונמצא שמה שנהרגה היה לטובתה, עכ"ל קודשו ז"ל.

ועל הכל כל יסיון היהודי מליבו את מה ששרד מרגעיו האחרונים של הרה"ק הרב אלחנן ווסרמן ראש ישיבת ברנוביץ, שרשכבה"ג רבי ישראל מאיר הכהן החפץ חיים, בהקפות שמחת תורה האחרון לחייו באמצע להט ריקודי אהבת התורה, קראו שיקרב אוזנו ולחש לו משהו, שמאז כל עצמתו של ר' אלחנן הי"ד הוכפלה שבעתיים, ואמרו שאמר לו שיזכה למסור את נפשו, האם יפסוק לברך ברכה על מצווה זו, והמשיך בריקוד עצום לבדו לכבוד רבו הרבן הגדול.

ובי"א לחודש תמוז תש"א ע"פ בת גדולים שזחלה להביא קליפות מאכל למקום מסתור, ארבו לה שיתגלה מקום מסתורם של הרה"ק הי"ד עם בני קהילתו ששהה באמריקע לאסוף תרומות לישיבה, אבל כששמע שהצאן צועד לטבח מיהר וחזר שטען שהצאן צריך את הרועה וכך מתואר בהקדמת ספר קובץ הערות, וז"ל מות הקדושים של אבינו הגאון ישראל הי"ד היה המשך ישר בשלשלת קידוש השם ועסק וקיום התורה של ימי חייו. שערות הראש תסמרנה עת נעתיק בזה מזיכרונותיו של עד ראייה הרב אפרים אשרי שליט"א - נתפרסמו בספרי הרב אשרי שליט"א, בעיתונים באה"ק ובחו"ל, וגם בספריו של הרב מ"מ ישר (שליט"א) - את דבריו האחרונים לחביריו קדושי עליון כשהופסקו מלימודם - מס' נדה - והובלו לקדש שם שמים ביציאת נשמותיהם בעלות הלהב מעל המזבח ביום המר והנמהר י"א תמוז תש"א.

רבי אלחנן דבר בשקט תוך מנוחה נפשית כתמיד אף קולו לא השתנה במאומה, ארשת פניו הביעה רצינות אך רגילה, בדיבורו לא הרגישו כל נימה פרטית, לא ניסה אף להפרד מבנו ר' נפתלי. שיחתו היתה מכוונת לכלם, לכלל ישראל...

במרומים מחשיבים אותנו כצדיקים, כנראה, כי נבחרנו לכפר בגופותינו על כלל ישראל, אי לזאת אנו צריכים לשוב לה' בתשובה שלימה ומיד במקום... הזמן קצר, הדרך למבצר התשיעי (מקום הטבח של קדושי סלבודקה קובנה) עלינו לדעת כי קרבנותינו יעלו יותר לרצון ע"י התשובה, וע"י כך נציל את חייהם של אחינו ואחיותינו באמריקה...

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

שלא תעלה ברעיונינו איזו שהיא מחשבת פסול ח"ו, שהיא כפיגול ופוסלת את הקרבן, אנו מקיימים עתה את המצוה הכי גדולה⁹, "באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה" האש היוקדת את גופותינו היא האש שתחזור ותקים מחדש את בית ישראל¹⁰, עכ"ל הקדוש והטהור.

וכן בדלת ביתו של בנו הרה"צ רבי אלעזר שמחה ווסרמן זי"ע היה תלוי במסגרת כבוד מאדמו"ר שמסר נפשו עם קהילתו.

ונחתום שהבית יוסף לא היה יכול למסור נפשו בפועל כדי שיפסקו כמותו בהלכה וכל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין מוסרין הלכה בשמו (עיין בבא קמא סא ע"א), ומרן בית יוסף ברצות הבורא היה מרא דהלכה.

וזכיתי לשמוע מהרה"צ מורי ורבי האדמו"ר הנחלת דן ממוד'זיץ זי"ע (נפטר כ' סיון תשס"ז) שבהלכות שמיטה השמיט מרן המחבר בהלכותיו ולא הוסיף על סימני הטור בהלכות אלו מן השמים כדי שיהיה מרא דחיטי בהלכות אלו החזון איש זי"ע ויתקבלו רוב פסקיו ממש, ובליבי חשבתי אם היה מותר, שמשום שהיה ראוי למסור נפשו ומחשבה טובה מצטרפת למעשה, ובהלכות שמיטה אין אומרים משמו של הבית יוסף הלכה מלבד בענין אוצר בית דין שצריך בעל השדה הפקר ושחלק על

---

⁹ א"ה ריחמ"א משמע ממה שאמר רבי אלחנן ווסרמן הי"ד "אנו מקיימים עתה את המצוה הכי גדולה" שיותר גדולה היא מלימוד תורה וקיום שאר מצוותיה של תורה, והוא חיזוק למה שכתבנו לעיל שלמות על קידוש ה' יותר גדול הוא מלימוד התורה עיי"ש.

¹⁰ א"ה ריחמ"א, ומצאתי בס"ד בקונטרס "מזקנים אתבונן" (עובדות שסיפר הגאון הצדיק רבי יהודה קרביץ זצ"ל על רבותיו גדולי דור העבר בראדן, יצא לאור באייר תשס"ז), ובעמ' מג' מובא בזה הלשון: יש בהקדמה של קובץ הערות שר' אלחנן (ווסרמן הי"ד) כשהלך לעקידה אמר שאותו האש ששורפת אותנו זה האש של ביהמ"ק השלישי שיבנה במהרה, כך מובא שאמר לפני שהלך לעקידה על קידוש השם. להבין יותר את דברי קודשו של רבי אלחנן, יש ב"אש קודש" מבעל "חובת התלמידים" דבר נפלא. כתוב במדרש שהקב"ה אמר "ועשו לי מקדש" יש לו לקב"ה הרבה מקדשים שם, רק הוא רוצה את המקדש שבנינו נותנים לו כך כתוב במדרש. שואל שם א"כ מה הפשט שמקדש שלישי ירד מקדש של אש מן השמים והרי הקב"ה יש לו עניין מיוחד במקדש שבנינו יבנו לו? ומתוך שם דבר נפלא וזה אותו האש של קידוש השם שהיה בכלל ישראל ומה יבנה ביהמ"ק וזה מהאש של התלהבות של עבודה השם של כלל ישראל וקידוש השם של כלל ישראל וזה גם ביה"ק של בניו! בניו בנו אותו בהתלהבות והקידוש השם שלהם, עכ"ל. (בשינוי מעט).

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

המבי"ט שסבר אפקעתא דמלכא עיין "אבקת רוכל" סי' כב' - כד' ומבי"ט ח"א סי' י' - יא' ואכ"מ). והענין בזה י"ל מתוך שמסר נפשו במחשבה אין אומרים בשמו הלכות שמיטה, להורות שבחינת זעיר אנפין פעל ה"בית יוסף" נפש, ואשריהם שזכו להשלים במחשבה כל המעשים החסירים בכוונה ומי כה"בית יוסף" שישלים במצווה זו את כל המעשים ונזכה תדיר לקדש שמו באהבה.

ע"כ ממורי ורבי הרה"צ הרב אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

מכתבים שקיבלתי על קונטרס

"בית יוסף להבה"

שפורסם בקובץ "מרי"ח ניחוח"

הרה"ג יששכר דוב הופמן שליט"א
מח"ס "כעמיר גורנה" ו"כמראה הקשת"
ברוקלין ניו יורק.

לכבוד ידידינו הרה"ג הנעלה כש"ת ריחמ"א שליט"א
שלום וברכה וישע רב!

בקובץ "מריח ניחוח" מס' 39, הארכתם בענין בקשת מרן בית יוסף זי"ע
שיזכה לההרג על קידוש ה'. ע"ע מ"ש בזה הרה"ג אליעזר בראדט נר"ו
בספרו ליקוטי אליעזר (עמוד קיב והלאה).

ולכבוד יומא דהילולא של מרן זי"ע בע"ה י"ג ניסן, רציתי להוסיף דב"ת.
הנה, ידוע ה'ענין ו'מפורסם ה'סגולה שהעוסק בספר "בית יוסף" היא
סגולה לאריכות ימים, עי' מה שכתבו בזה באריכות הגאון היח"ס
שליט"א בספרו ויחי יעקב (הוספות סימן י'), ולהגר"פ זביחי שליט"א
בשו"ת עטרת פז ח"ב (בקונ' לימוד טוב"י יומי, בהערה כ"ה) והניף ידו
שנית בזה בספרו מזקנים אתבונן (הערה ל"ד), ולהרה"ג משה פארזיס
שליט"א בספרו מבא השלחן חלק ב' (סימן כ"ג). ועלה ברעיוני כי
"הלומד בדברי בית יוסף" עולה בגמטריא (871) כחשבון "סגולה
לאריכות ימים".

ועי' בס' בתורתך הנד"מ (עמוד 260) שכ' וז"ל: בכל ערב פסח, יום
הלילותו של מרן השלחן ערוך רבי יוסף קארו זצוק"ל, מנהג מיוחד היה
לו [הגאון רבי משה לוי זי"ע] להרחיק נדוד לציונו הקדוש אשר בצפת.
וזאת מהסיבה שמתי מעט עולים על ציונו ביום הלילותו, מפאת הזמן
הלחץ של טרדות החג וערב בדיקת חמץ, והיה רבינו אומר שם דברי

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

תורה מתורתו של מרן בעל הילולא ופעם הצליח ליישב שם קושיא
שהקשו האחרונים על מרן. עכ"ל.

בברכת התורה

יששכר דוב הופמן, ברוקלין ניו יורק.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרה"ג עובדיה הופמן שליט"א ברוקלין ניו יורק.

באור תורה אייר תשס"ט (מכתבי תורה סי' צ, מכתב ג) העיר ר' שרון שמעון סרוסי נ"ו על הנזכר כמה פעמים בס' מגיד מישרים, שהמלאך הדובר בו אמר למרן הב"י שיזכה למות על קידוש ה', והלא ידוע שמרן זצ"ל האריך ימים על ממלכתו בשיבה טובה, ונקבר בבית העלמין בצפת וכו'.

הנה כבר התעוררו בפליאה זו רבותינו ז"ל, וגם ביארו סוד הדבר. חד מינייהו הוא הגאון הגדול רבי דוד לוריא זצ"ל בס' קדמות ספר הזוהר (ענף חמישי אות ד ד"ה כי הנה) [ציין לדבריו הגה"צ ר' שריה דבליצקי שליט"א במכתבו להמו"ל של ספר הנ"ל, רי"א בר לב] וכתב לבאר בזה"ל ונראה שלא הוצרך הדבר כי אם שיזכירנו תמיד המגיד ע"ז, ויקבל הרב"י על עצמו הדבר למסור נפשו כשיבא לידו בקרוב, ובזה יצא י"ח הכוונה של המגיד, או שהיה בזה טעם אחר שלא נתקיים עכ"ל. וזכורני שראיתי בספר אחד מתורת מהר"ש מבעלזא זצ"ל [ג' כרכים מתורת אדמור"י בעלזא] שג"כ יישב כעין דברי הרד"ל, שכיון שכל ימיו היה מהרהר מתי יבא לידי ואקיימנה, העלו עליו כאילו נפטר עק"ה. וכן, יע' להגאון ר' פנחס זביחי שליט"א בשו"ת עטרת פז ח"ב בקונט' מפעל הטור והב"י העולמי (עמ' 49) שכתב ליישב, שהזכות לחבר ספר הבית יוסף אשר יהיו בה פסקי הלכה מקובצים להבין ולהורות לשעה ולדורות עולם, אין לך קידוש שם שמים גדול ועצום מזה בעולם, והיא יתירה מכך שיעלה על המוקד. והמשיך ליישב עוד עפ"ד הרשב"ם והאה"ח הק'. וע"ע בחלק ג (בהקדמה, הערה ט) במה שהוסיף ליישב. ולע"ד יש עוד להסביר הענין לפי הגמרא בברכות (סג:). וע"ע בתורת המנחה לתלמיד הרשב"א (פ' בראשית דרשה א, סד"ה ד"א אל תירא כי גאלתיך) ובשפת אמת (פ' חקת שנת תרל"ד).

וכדאי לציין כאן מש"ה ר"ש דבליצקי (שם) מס' אור אלחנן ח"א (עמ' רכ), שהגה"צ ר' אלחנן ווסרמן הי"ד שאל את החפץ חיים זצ"ל שאלה זו באחד מערבי יום הכיפורים בשחרית, והשיב לו החפץ חיים בלשון זה (מתורגם מאידיש ע"י ר"ש דבליצקי שלי"י) "שתהיה ברי ר' אלחנן, בעד מי שמחפש את האמת אין זו קושיא, ובעד מי שאינו מחפש את האמת לא קיים תירוץ". עכ"ל והבן.

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

ובמה שהעיר לגבי גילוי אליהו ז"ל למרן "כדי ללמדך כל סודות התורה", ומאי שנא מזה שנתגלה לרבינו האר"י ז"ל. ע"כ. פשוט שאין לי עסק בזה כלל וכלל, ואיני אלא כמעיר ומעלה את מה שהביא מרן היביע אומר שליט"א בחזון עובדיה פסח (הל' תפילת ליל פסח הערה יד, עמ' רלג) מדברי גאון הקבלה רבי יוסף חיים בשו"ת רב פעלים ח"ג (סוד ישרים סו"ס ד) שכתוב לאמר "שבודאי שהדבר קשה במציאות שיזכה האדם לדבר עם אליהו פנים אל פנים, אפילו בדורות הראשונים וכל שכן בדורות האחרונים, אלא בזה יש להאמין שיהיה גילוי אליהו בשכלו של הצדיק שיתלבש ניצוץ מאליהו ז"ל בעין השכל של הצדיק ויורה לו האמת, והצדיק אינו מרגיש בגילוי אליהו בשכלו, אלא חושב שהשיג האמת בשכלו וכו'". עכ"ד. וכן נלע"ד שיש דברי להשוות דברי הגרי"ח עם מה שהביא הגר"ש דבליצקי (שם) מהרד"ל בשמו של הגר"ח מוולאז'ין, כנלע"ד. וע"ע בשו"ת עטרת פז ח"א כרך ג (במילואים והוספות לחאה"ע סי' ט, עמ' רכח) שהאריך להביא סמוכין להנ"ל מהזוה"ק. ובמקו"א הארכנו בס"ד ועח"ל.

עובדיה הופמן,

ניו יורק

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרה"ג אביגדור שלמה גייגר שליט"א
בני ברק.

לכ' גליון "מרי"ח ניחוח" שלום וברכה וכט"ס!

במה שהקשיתם בענין דברי המגיד להבית יוסף שימות על קידוש השם ובאמת לא כך היה והארכתם בענין זה מאד לענ"ד האמת הוא דאין לי עסק בנסתרות אבל לולי דמסתפינא אפשר לומר כי היות ידוע כי הרבה צדיקים אחר שהיו פעם בעולם הזה ירדו נשמותיהם עוד הפעם לעולם וכמו שידוע דנשמת הבל היה במשה רבינו וגם פנחס זה אליהו וגם ידועים הענין של הרה"ק מאפטא שאמר בעת עבודת יום הכיפורים וכך הייתי מונה, ועוד יש פש בעולם ולפי זה אפשר לומר כי כוונת המגיד היה על זמן מאוחר של הב"י דאפשר שירד עוד פעם לעולם כדי לתקן ענינים שבעולם הזה וא"כ אע"פ שבאמת בימי היותו בעולם נפטר כאחד האדם אבל דברי נביאות של המגיד היה על הזמן אחר זה כמו שהיה הרבה צדיקים שנהרגו על קידוש ה' וגם משיח בן יוסף אחז"ל שיהרג על קידוש ה' ואין בזה להאריך, וה' הטוב יכפר.

כימי צאתך מארץ מצרים הראני נפלאות אכ"ר.

אביגדור שלמה גייגר
מח"ס שיעורי עיון על מסכתות הש"ס
בני ברק.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרה"ג לוי יצחק גייגר שליט"א
בני ברק.

לכבוד גליון "מרי"ח ניהוח" שלום וברכה !

הנה ראיתי את התי' בגליונכם בענין מצות קידוש ה' של הב"י, ותירצתם באופן של קיום המצוה לפי דברי הרה"ק ר' ר' אלימלך מליעז'נסק זי"ע בצעטיל קטן סעיף א' שיכול כל רגע לקיים המצוה ע"י שאם יחשוב שם היה מנסים אותו לימסור נפשו היה מוסר נפשו, עכ"ד הק' והנה קשה לי מאד על גוף דברי הרה"ק ר' אלימלך זי"ע דהרי בחז"ל קידושין דף מ' ע"א מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה וכו' אם חשב לעשות מצוה ונאנס וכו' - ולכאורה משמע בגמ' דעל עצם המחשבה לעשיית המצוה אין הקב"ה מצרפה למעשה אלא מי שחשב שנאנס, כלומר דלא היה ביכלתו לעשות המצוה מצד אונס

ויותר מכך משמע דבשעת המחשבה היה יכול במציאות ולכן חשב אולי אח"כ נאנס מצד שיני המציאות על זה נאמר דנחשב כאילו עשאה - אולם הכא בדברי הר"ר אלימלך מהיכי תיתי שיחשב למעשה מצוה אטו זה שרצונו בכך אם ינסוהו ואין לו כעת נסיון לזה מיקרי נאנס מהיכי תיתי, ואטו האם האדם שאין לו עני ליתן צדקה יחשוב אילו היה בא עכשיו עני לידי הייתי נותן לו נחשב לחשב לעשות ונאנס, וצע"ג ואשמח מאד לקבל תשובה בענין.

לוי יצחק גייגר
בני ברק

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

מאמר

'קידוש השם'

אדם שנהרג על ידי ערב רב האם חשיב
כנהרג על קידוש ה'
ועוד כמה ענינים המסתעפים מזה

ממני הצב"י

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא

עפולה ה'תשע"ב

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

אדם שנהרג על ידי ערב רב האם חשיב

כנהרג על קידוש ה'

זה הרבה זמן נקרה בראשי קושיא אם אדם נהרג על עצם היותו שומר תורה ומצוות, ע"י ערב רב, האם זה נחשב שהוא נהרג על קידוש ה'. ומצאתי בספר "אוסרי לגפן" להרה"צ יהודה שיינפלד שליט"א (חלק ט'), עמ' שכו, בשו"ת "מילי דחסידותא", "תיקוני הנפש" ששאל להרה"צ רבי חיים הכהן שליט"א (דמתקרי "החלבן"), באות קצ"ד, וז"ל: שאלה: האם מי שנהרג ע"י הערב-רב (דוגמת המתיונים) מפני היותו שומר מצות וכיו"ב (כמעשה דיוסי בן יעזר וד"ל) האם נחשב שמת על קידוש ה'. תשובה: כן, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א, ונ"ל בס"ד הטעם שנחשב כמת על קידוש ה' דזיל בתר טעמא, דהרי כל מה שנהרג היה מטעם שקיים תורה ומצוות וגם מזאת הסיבה הגוי הרג את אותו היהודי.

ועפ"י תשובתו של הרה"צ רבי חיים הכהן שליט"א נראה לי בס"ד להביא סמך לדברים מפרשת "כי תשא" דהנה כתיב בפרשה (לב, א-ו) א. "וַיֵּרָא הָעָם כִּי בָשָׁשׁ מֹשֶׁה לָרֶדֶת מִן הָהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הָעֵלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ" (ועיין בפרש"י על הפסוק) ב. "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶהֱרֹן פָּרְקוּ נְזָמֵי הַזֹּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשֵׁיכֶם בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְהָבִיאוּ אֵלַי" ג. "וַיִּתְּפֹרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נְזָמֵי הַזֹּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם וַיָּבִיאוּ אֶל אֶהֱרֹן" ד. "וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיַּצֵּר אֹתוֹ בַּחֶרֶט וַיַּעֲשֶׂהוּ עֵגֶל מִסִּכָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלָה אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָעֵלֹנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" ה. "וַיֵּרָא אֶהֱרֹן וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לִפְנֵי וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וַיֹּאמֶר חַג לַיהוָה מָחָר" (ורש"י בד"ה וַיֹּאמֶר חַג לַה' מָחָר. ולא היום, שמא יבא משה קודם שיעבדוהו, זהו פשוטו. ומדרשו בויקרא רבה (י, ג) דברים הרבה ראה אהרן, ראה חור בן אחותו, שהיה מוכיחם והרגוהו, וזהו ויבן מזבח לפניו. ויבן מזבח לפניו, עכ"ל). ו. "וַיִּשְׁכְּבוּ מִמִּחְרָת וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּגְשׁוּ שְׁלָמִים וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וְשָׂתוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֵק". ע"כ פסוקי התורה בזה.

בתרגום יונתן בן עוזיאל כתב על פסוק ה', וז"ל: "וַחֲמָא אֶהֱרֹן ית חור נְכִיס קְדָמוֹי וְדָחִיל וּבָנָא מִדְּבָחָא קְדָמוֹי וַקְרָא בְּקָל עֲצִיב וַאֲמַר חָגָא דִּי מָחָר מִנְכֶּסֶת קְטוֹל בְּעָלֵי דְבָבוֹי אֵלִין דְּכַפְרִין בְּמַרְיָהוֹן וּפְרָגוּ עֵיקַר שְׂכִינְתָּיהָ יִי בְּעִיגְלָא הָדִין", עכ"ל.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרי לנו מרש"י הנל בשם המדרש וכן מתרגום יונתן בן עוזיאל שאת חור
הרגו ומפורש ברש"י על שהיה מוכיחם שרצו לעבוד עבודה זרה. (וציין
מקורו מויקרא רבה י, ג).

ובמדרש שמות רב (פמ"א אות ז) מובא, וז"ל המדרש: וירא העם כי בשש
משה, מהו כי בשש, באו שש שעות ולא ירד, למה, שהתנה עמהם
לארבעים יום אני מביא לכם את התורה, וכיון שבאו שש שעות ולא ירד
משה, מיד (שמות לב, א): ויקהל העם על אהרן, רבנן אמרי השטן מצא
את ידיו אותה שעה, שהיה משה נראה תלוי בין השמים והארץ והיו
מראין אותו באצבע ואומר: כי זה משה האיש. אותה שעה עמד עליהם
חור ואמר להם קציעי צואריא (א"ה ריחמ"א, ועיין במפרשי המדרש
רבה מה פירוש קציעי צואריא, והכוונה מורדים מחוייבי מיתה
ושחיטה לחתוך הצואר או שפירוש אנשים בלא ראש (מהרז"ו) והוא
כינאי לסכל שאין לו שכל במוחו, שהחכמה נתונה בראש (עץ יוסף),
והיינו שאין אתם זוכרים את הראשונות), אין אתם נזכרים מה נסים
עשה לכם הקדוש ברוך הוא, מיד עמדו עליו והרגוהו. נכנסו על אהרן,
שנאמר: ויקהל העם על אהרן, ואמרו לו כשם שעשינו לזה כך אנו
עושים לך, כיון שראה אהרן כך נתירא, שנאמר (שם שם, ה): וירא אהרן
ויבן מזבח לפניו, מהו מזבח, מן הזבוח שלפניו, עכ"ל המדרש. (ועיין עוד
פרשה מ"ב אות א, עיי"ש).

ובמדרש שמות רבה (ויקהל פ"מ אות ג) על הפסוק (ויקהל לה,
ל), "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אֹרִי בֶן
חֹר לְמִטֵּה יְהוּדָה", וז"ל המדרש: דבר אחר, ראו קרא ה' בשם בצלאל בן
אורי בן חור, מה ראה להזכיר כאן חור, אלא בשעה שבקשו ישראל
לעבד עבודת כוכבים נתן נפשו על הקדוש ברוך הוא ולא הניחן, עמדו
והרגוהו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שאני פורע לך. משל למלך
שמרדו עליו לגיונותיו, עמד שר הצבא שלו ונלחם עמהם, אמר להם על
המלך אתם מורדים, עמדו והרגו אותו. אמר המלך אלו ממון נתן לי לא
הייתי צריך לפרע לו, על אחת כמה וכמה שנפשו נתן עלי, מה אני עושה
לו, אלא כל בנים שיצאו ממנו אני מעמידם דכסים ואפרכסים. כך בשעה
שעשו ישראל העגל עמד חור ונתן נפשו על הקדוש ברוך הוא, אמר לו
חייך כל בנים היוצאים ממך אני מגדלם שם טוב בעולם, שנאמר: ראו
קרא ה' בשם בצלאל, וימלא אתו רוח אלהים. ולא זה בלבד אלא כל מי

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

שנתעסק במלאכת המשכן נתן בו הקדוש ברוך הוא חכמה ובינה ודעת, שנאמר (שמות לו, ח): ויעשו כל חכם לב. ולא בבני אדם, אלא אפלו בבהמה ובחיה, שנאמר (שם שם, א): חכמה ותבונה בהמה, בהמה כתיב, שנתנה חכמה באדם ובבהמה, ולא נתפרסם מכלם אלא בצלאל, הוי: קרא ה' בשם בצלאל, עב"ל המדרש.

הרי לנו דהמדרש הוציא את הלשון כאן על חור בלשון של, "נתן נפשו על הקב"ה", וכן עמד חור ונתן נפשו על הקב"ה, וא"כ יוצא דמי שנהרג ע"י ערב רב נחשב לו כמסר נפשו על קדושת ה'.

עוד מובא במדרש במדבר רבה (בהעלותך פרשה טו, כא) וז"ל המדרש: אספה לי שבעים איש, והיכן היו הראשונים, זה שאמר הכתוב (איוב לד, כד): ירע כבירים לא חקר ויעמד אחרים תחתם. עד שהיו במצרים היה להם שבעים זקנים, שנאמר (שמות ג, טז): לך ואספת את זקני ישראל, ועמדם יצאו ממצרים, וכשעלה משה לקבל את התורה היו עמו, שנאמר (שם כד, ט): ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל, (שם שם, יד): ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה. כיון שעלה משה התנה עם ישראל שירד לארבעים יום, כיון ששהה לירד, שנאמר (שם לב, א): וירא העם כי בשש משה, ואין בשש אלא לשון שהוי, שנאמר (שופטים ה, כח): מדוע בשש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו. נכנסו כל ישראל אצל הזקנים ואמרו להן משה התנה עמנו שירד לסוף ארבעים יום, הרי שש שעות יותר ולא ירד, ואין אנו יודעין מה היה לו (שמות לב, א): קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו, כיון ששמעו כך, אמרו להם מה אתם מכעיסין למי שעשה לכם כל אותן נסים והנפלאות, ולא שמעו להם והרגום, ולפי שעמד חור כנגדן בדברים קשים, עמדו עליו עוד והרגוהו. נכנסו כל ישראל לאהרן בטקסים גדולה, שנאמר (שם): ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום, מה אתה יושב קום, אמר רבי יצחק רוח הקדש צווחת (תהלים כו, ה): שנאתי קהל מרעים. קום עשה לנו אלהים, ואם לאו (שמות לב, א): כי זה, כזה אנו עושים לך, כשם שעמדנו על חור והרגנוהו, כך אנו עושים לך. כיון שראה אהרן מה שעשו לזקנים ולחור נתירא מהן, שנאמר (שם שם, ה): וירא אהרן ויבן מזבח, הבין ממי שזבוח לפניו. ומנין שהרגו לזקנים ולחור, שכן ירמיה מוכיח את ישראל (ירמיה ב, לד): גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים לא

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

במחתרת מצאתים כי על כל אלה, מהו על כל אלה, בשביל (שמות לב, ד): אלה אלהיך, מה פרע מהם (שם שם, לה): ויגף ה' את העם על אשר עשו את העגל, אחר זמן כשסלח להם, אמר למשה: **אספה לי שבעים, תחת אבותם שבעים שנהרגו על קדושת שמי**, הוא שכתוב: ירע כבירים לא חקר ויעמד אחרים תחתם, עכ"ל המדרש.

הרי לנו ממדרש זה שלא רק את חור הרגו אלא גם את שבעים הזקנים. והנה נקט המדרש בסופו שאותם זקנים נהרגו על קדושת שמו יתברך. אלא דראיתי דבחידושי הרש"ש על המדרש רבה הנ"ל כתב וז"ל: אספה לי שבעים. תחת אותן שבעים שנהרגו כצ"ל וכ"ה בתנחומא, עכ"ל. וכן בחידושי הרד"ל כתב, וז"ל: אחר זמן שסלח להם כו' שבעים תחת אותם ע'. כצ"ל וכ"ה בתנחומא, עכ"ל.

והרי לנו שבתנחומא לא נקטו את המילים על קדושת שמי, ויתכן דהמכוון בזה שמי שנהרג על ידי ערב רב או יהודי אינו נחשב כמת על קדושת שמו למרות שסיבת הריגתו היתה על עצם היותו יהודי שומר תורה ומצוות.

ומצאתי ב"עץ יוסף" שביאר במדרש הנ"ל את הפסוק שסיים ביה המדרש "ירע כבירים לא חקר ויעמד אחרים תחתם", וז"ל ה"עץ יוסף": הוא שכתוב ירוע כבירים לא חקר וכו'. פירוש ירוע צדיקים כבירים שאין חקר לצדקתם (כמ"ש לעיל שהיו שופטי ישראל ויושבים בישיבה) ויעמד להם אחרים תחתיהם. ואע"פ שלא נהרגו מה' אלא עובדי העגל. לפי שנהרגו על קידוש ה' תלה הריגתם בה', עכ"ל. הרי לנו שהנהרג ע"י ערב רב נחשב שהוא נהרג על קידוש ה'.

ברכה על קידוש ה'

"ונקדשתי בתוך בני ישראל"

ואביא כאן כמה ענינים מהספר הנפלא "דרך שיחה" (ח"ב) שאלות שנשאל הגאון האדיר רבי חיים קניסבקי שליט"א, (בעמ' קמז).

שאלה: בענין ברכת קידוש ה', איך מברכין על זה, הרי כבר כתב בתשובת הרשב"א (ח"א סימן יח הובא בקצות החושן סימן צז סק"א) שאין מברכים על מצות צדקה, כי הדבר תלוי בדעת אחרים, ושמא לא יקבל העני, וה"נ שמא לא יהרגנו.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

תשובה: המצוה של קידוש השם היא מה שהאדם מוכן ומוסר עצמו ליהרג על קדושת שמו יתברך, ואף אם לא יתרגנו לבסוף מ"מ קיים המצוה (א"ה ריחמ"א, ויש להוסיף כאן את המובא בספר חסידים סימן רכ"ב (בנוסח כתב יד פארמא הוא סימן רס"ד), וז"ל: הרבה יהודים נהרגים בשעת הגזירה והרבה גמרו בלבן ליהרג וניצלו וראה יהודי אחד שמו ר' ישראל וראהו בחלום וגם הרוג אחד שמו רבי שבתאי אמר לו רבי שבתאי ההרוג הרי כל אותם שגמרו בלבם ליהרג על קידוש ה' חלקם בגן עדן עמנו). ולפי"ז אלו שנהרגו ע"י הנאצים או ע"י הערבים – יש להם אמנם זכות של קדושים, אבל ברכה לא שייך שיעשו, כי הרי אונסים אותם ליהרג א"כ אין הם עושים מיצדם מעשה של קידוש ה', ואין בזה מצות קידוש ה' לברך עליה. (א"ה ריחמ"א, וא"כ לפי זה אם רואה אדם שבאים להורגו והוא מצידו אין רוצה למסור נפשו יכוון באותו רגע שמוסר הוא את נפשו למיתה וע"י כן יעלה לו שנהרג על קידוש השם). ומספרים שהגאון בעל "דבר אברהם" לפני שנהרג ע"י הגרמנים בירך ברכה ע"ז, וזה דבר פלא. (א"ה ריחמ"א, ונ"ל לישב זאת שבעל "דבר אברהם" הבין שכל מה שאונסים אותם הגרמנים לההרג הוא ששונאים אותם מחמת יהדותם ועל כן גמר אומר בעצמו שאם יבואו הגרמנים להרוג אותו יכוון למסור את נפשו על קדושת השם יתברך וממילא יעלה לו שנהרג על קידוש ה' ועל כן יכול לברך על זה).

"בכל נפשך" - אפילו הוא נוטל נפשך

עוד הובא ב"דרך שיחה" (שם, עמ' קצו) וז"ל: "בכל נפשך" (ואתחנן ו, ה). ובמשנה (ברכות נד ע"א) "אפילו הוא נוטל את נפשך". והנה בגמרא לא כתוב "הוא" (ברכות סא ע"ב) ובמשנה הנ"ל וכן הוא ברש"י כן כתוב הוא. ולכאורה הלשון "הוא" מיירי על הקב"ה.

שאלה: שמעתי בשם הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל שיש ב' סוגי מסירות נפש, יש סוג מסירות נפש שהאדם הוא המוסר נפשו, וכגון שכופין אותו לעבוד ע"ז ואם לא יתרג, והוא נהרג, בכה"ג יש בזה חלק שלו ג"כ. ואמנם יש סוג מסירות נפש שהורגים אותו בעל כרחו על קידוש ה', כמו קדושי השואה הי"ד, אין כאן את החלק שמצידו עשה משהו, ועל זה אמר רבי עקיבא אפילו "הוא" נוטל את נפשך, שאין שום שותפות מצד האדם. זוהי הדרגה הגדולה ביותר של ביטוי אהבת ה', שמוסר נפשו משום אהבת ה' ושהוא לא משתתף בה כלל.

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

תשובה: כה"ג שהוא אינו עושה כלום, אמנם הוי מסירות נפש, אבל אין עושים על זה ברכה, כי הוא לא עשה כלום (וכמבואר לעיל בפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל"), עכ"ל, (בשינוי מעט).

מעשה בגר צדק עם הגר"א

עוד הובא ב"דרך שיחה" (שם, עמ' קמח) וז"ל: **שאלה:** מסופר על הגר"א שהציע לגר צדק שיוציאו, ולא הסכים, ולכאורה מהו ההיתר שלא הסכים כשיכול להינצל.

תשובה: רצה להוציאו ע"י מעשה נסים, וזה אין מחוייב לקבל. (א"ה ריחמ"א, יש להוסיף לפי"ז שלמד בן הגר צדק זאת מדרכי הגר"א, שגם לגר"א בא מלאך מגיד מהשמים ואמר לו שרוצה ללמד אותו תורה ולא קיבלו הגר"א ואמר לו שרוצה לעמול, וא"כ הוא אותו ענין כאן שלא רצה הגר צדק לפטור את עצמו ממצות קידוש ה' ע"י מעשה נסים).

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

מכתבים שקיבלתי על מאמר

"קידוש השם"

שפורסם ב"מרי"ח ניחוח"

הרה"ג יעקב אמסעל שליט"א

עורך ומחבר הקובץ הנפלא "המאור"

מונסי ניו יורק.

מע"כ ידי"נ הרה"ג ריחמ"א שליט"א

תודה עו"פ עבור קונ' המלא וגדיש - כה יוסיף הי"ת לו כח ואמצה

להגדיל תורה ולאדירה לאיוש"ט בלי הפרעות.

מש"כ בגליון שם שאין ברכה על קידוש ה' הנני להעתיק קטע מכללי ברכות שאספנו בס"ד:

בכלל מין קלקלה שאין מברכין - טומאה וצרעת שיש כמה וכמה מ"ע בהן ולא מבואר ברכה.

על איבוד ע"ז לכאו' כן מברכים ברכת המצוה לבד ברכת הודאה הנזכרת בגמ' (ברכות נד.) שהוא ברכה רבה להעביר גלולים ולתקן עולם במלכות שד-י. שו"ר בתוס' רעג"א (רפ"ט דברכות) שכ"כ בשם ח"א מהרש"א שיברך אקב"ו לעקור ע"ז מארצנו - אך לא מצאתיו. [כ"ז נפ"מ גם לזמה"ז למי שבידו לקיימו].

זה גם טעם שאין מברכים על מים אחרונים (רא"ש פ"ב דשבת). שו"ר כע"ז ברבנו מנוח (ברכות שם) שהוסיף הטעם שאין מברכין על שום קולקל ולכן אין מברכין על ביקור חולים, קריעה, ניחום וכו'. ומה"ט אין מברכין על זכירת עמלק (מובא בכפה"ח סתרפ"ה).

מה שמברכין על שחיטה ולא אמרין צער בע"ח דזו תקנתה ובפרט בקרבן על מזבח ה' וכמ"ש בתח"ס.

ואדאיתית להכי להבדיל בין קודש לקודש קדשי מזבח וקדשי ה' על נסיון מסירת נפש על קידוש ה' באש ובמים, רחמנא לשיזבן, הרי בשו"ע לא אי' ברכה, אך מבואר לברך בפסקי ריקנטי סי' ע' מובא בשל"ה שער האותיות, הפוסקים לא הביאו וצ"ל משום שלא נזכר בחז"ל וכמ"ש

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

הרא"ש בפ"ק דכתובות שאין מברכים ברכות שנתחדשו לאחר חתומת
התלמוד.

בברכת התורה ולומדיה

יעקב אמסעל

עורך ומחבר קובץ "המאור"

מונסי ניו יורק.

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

הרה"ג יששכר דוב הופמן שליט"א
מח"ס "כעמיר גורנה" ו"כמראה הקשת"
ברוקלין ניו יורק.

בס"ד עש"ק פרשת קדושים תשע"א

כבוד ידי"נ הרה"ג ריחמ"א שליט"א
שלום וברכה וישע רב!

בקובץ "מריח ניחוח" פרשת כי תשא מס' 32 עמוד 7, כתבתם ליישב
מש"כ הגר"ח ק שליט"א בדרך שיחה ח"ב לתמוה על הדבר אברהם איך
בירך הברכה למות על קידוש ה' לפני שנהרג ע"י הגרמנים ימ"ש, הרי
הוא היה אונס. עי"ש. ע"ע מ"ש בענין זה הגאון ר' אברהם מימון שליט"א
בשו"ת לב חנוך ח"א (סימן י"ז) וח"ב (סימן נ"ט).

בברכה"ת
יששכר דוב הופמן
ברוקלין ניו יורק.

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

מאמר

"השם ינקום דמו"

האם על יהודי שנרצח ע"י יהודי
אומרים וכותבים הי"ד

לע"נ הגה"ק
רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל וזיע"א הי"ד

דברים שנתבררו ונתלבנו בס"ד ובחמלת ה' עלי
עם חליפות מכתבים בזה
הצב"י רן יוסף חיים מסעוד
בלא"א מו"ר משה אבוחצירא ס"ט
עפולה ה'תשע"ב

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

בענין אמירת וכתבת הי"ד

על הצדיק בנש"ק רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל הי"ד

באור תורה תשרי ה'תשע"ב במדור מכתבים למערכת (סימן ח', מכתב ט') כתב הרה"ג אדיר כהן שלט"א (בני ברק), וז"ל: בנוגע למה שאמר מו"ר ועט"ר ראש הישיבה הגאון הנאמ"ן נר"ו, כשנתבשרנו בעוה"ר על רציחתו של הגה"צ בנש"ק מוהר"ר אלעזר אבוחצירא זצ"ל הי"ד מבאר שבע, על ידי רוצח הנראה שומר תורה ומצות. שאפשר לכתוב עליו 'הי"ד' אף שהרוצח יהודי. והביא ראיה מהנביא בשמואל א (כ"ד י"ב) שאמר דוד לשאול, ישפוט ה' ביני ובינך ונקמני ה' ממך וידי לא תהיה בך (ורמז מו"ר על כך בסוף מאמרו בירחון אור תורה אלול תשע"א סוף סימן קנ"ח). ובעוניי מצאתי ראיה נוספת מהנביא בשמואל ב (ג' ט"ל) כשנהרג אבנר בן נר על ידי יואב בן צרויה ואבישי אחיו, אמר דוד ישלם ה' לעושה רעה כרעתו¹¹. וע"ע במלבי"ם בשני הפסוקים הנ"ל. ודו"ק, עכ"ל. (א"ה ריחמ"א, ועיין מה שהבאנו בהמשך הדברים מהמצודת דוד עיי"ש).

א"ה ריחמ"א, ואמרתי אני הקטן להביא כאן ממה שנידון בגליונות 'מריח ניחוח' היו"ל ע"י, בכמה שבועות, ואביא את המשא ומתן בזה כפי סדר השבועות, וזה החלי:

בגליון 'מרי"ח ניחוח' פרשת ואתחנן (תשע"א, מס' 58) כתבנו במדור מכתבים להסתפק, וז"ל (שם):

¹¹ א"ה ריחמ"א, ולתועלת הענין אביא את כל הפסוק וכן מה שפירש המלבי"ם בזה. "וְאֵנֹכִי הַיּוֹם רֶךְ וּמְשׁוּחַ מֶלֶךְ וְהָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה קָשִׁים מִמֶּנִּי יִשְׁלַם יְהוָה לַעֲשֵׂה הָרָעָה כְּרָעָתוֹ". ופירש המלבי"ם, וז"ל: ואנכי רך היום- רצה לומר אע"פ שאני משפח למלך בכ"ז אנכי רך נגד הקשה ממני שהם בני צרויה שאני יכול לעשות בהם משפט כראוי לרוצחים, ואם היה אבנר חי כבר היה מחזק ידי והייתי יכול לעמוד בפני בני עולה, ומזה תדעו כי אבדנו הרבה במיתתו, שלא נשאר איש כמוהו יחזיק ידי נגד בני צרויה שהם ישארו שרי הצבא בהכרח, ולא אוכל לעשות בהם משפט, (שהגם שלא יכול לדונם בסנהדרין שלא היה שם התראה היה יכול להמיתם ממשפט המלך) ואחר שאי אפשר לעשות משפט בארץ ישלם ה' לעושה הרעה כרעתו נשאר הדבר אל דינא רבא דין שמים, (וכן אמרו חז"ל דהא דאסור למסור דין לשמים הני מילי בדאית ליה דינא בארעא), עכ"ל.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

"ה' יקום דמו"

עלה בדעתי ספק האם צריכים לכתוב על מצבת קבורת הצדיק רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל, "הי"ד", או שמא לא, דסוף כל סוף מי שהרגו הוא יהודי רח"ל, ויש לעיין.

ובגליון מריח ניחוח פרשת כי תצא (תשע"א, מס' 59) כתבנו במדור מכתבים למערכת וז"ל (שם):

ואביא כאן מכתב שכתבתי לגאון הרב מאיר מאזוז שליט"א (ראש ישיבת "כסא רחמים", בני ברק), שראיתי שכתב על רבי אלעזר אבוחצירא הי"ד, וז"ל (במכתבי אליו):

בס"ד ליל כו' אב תשע"א

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הרב מאיר מאזוז שליט"א

אחדשכתה"ט כנאה וכיאה.

ראה ראיתי בגליון "עונג שבת" של יום ליום (גליון מס' 1240 מערש"ק פרשת ראה תשע"א) מה שכתב כת"ר וז"ל: ראיתי בחוברת "נסתר וקדוש" לזכרו של הגה"צ ר' אלעזר אבוחצירא הי"ד (בעמוד 30) שהזהיר שלא לקרוא לילדה בשם "מאירה" שהיא לשון קללה, וכו', עכ"ל כת"ר.

והנה כת"ר כתב על ר' אלעזר אבוחצירא הי"ד. ובאמת גם אני הקטן הסתפקתי האם כך צריך לומר ולכתוב על ר' אלעזר אבוחצירא, לשון הי"ד. ולכאורה לשון זו הי"ד נאמרת ונכתבת על יהודי שנרצח ע"י גוים, והנה רוצחו של רבי אלעזר אבוחצירא, הוא יהודי, וא"כ מה טעמו של כת"ר שכתב עליו הי"ד. יורנו המורה ושכמ"ה.

והשיב לי הגאון הרב מאיר מאזוז שליט"א,

וז"ל: עיין שמואל א' כ"ד י"ב, עכ"ל.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

א"ה ריחמ"א, כן ראיתי ג"כ במאמר שכתב הרב מאיר מאזוז שליט"א בירחון "אור תורה" (אלול תשע"א), וכתב שהמאמר לע"נ הקדוש רבי אלעזר אבוחצירא הי"ד ובמוסגר כתב, עיין שמואל א' כ"ד יב, ע"כ.

ולתועלת הענין אביא כאן את הפסוקים שציין הנאמ"ן ס"ט, וז"ל הנביא: בפסוק יב - "וְאָבִי רָאָה גַם רָאָה אֶת כִּנָּף מְעִילָךְ בְּיָדֵי כִי בְכַרְתִּי אֶת כִּנָּף מְעִילָךְ וְלֹא הִרְגָתִיךָ דַּע וְרָאָה כִּי אֵין בְּיָדֵי רָעָה וּפְשָׁע וְלֹא חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה צָדָה אֶת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ".

ופרש"י ד"ה ואבי ראה. כלומר תן לבך על הדבר, וגם ראה העדות, אשר כנף מעילך בידי, והייתי יכול להרגך.

ובמצודת דוד ד"ה ראה גם ראה. רצה לומר: ראה בראיה ברורה ומוחשת, אשר כנף מעילך בידי, ומזה תראה שהאמת אתי: כי בכרתי במה שכרתי כנף המעיל שהיא לראיה שהיית בידי, ועם כל זה לא הרגתיך, מזה דע וראה כי מעולם לא חטאתי לך לבקש רעתך: ובמצודת ציון ד"ה ואבי. ענין גדול ושר, כמו האב על בנו. או לפי שהיה חותנו, חשבו כאב: צודה. אורב, כמו (שמות כא יג): ואשר לא צדה:

א"ה ריחמ"א, ונראה לענ"ד שיש להביא ג"כ את פסוק יג שלאחריו וע"י זה יובן הענין וז"ל הנביא:

"יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְנִקְמְנִי יְהוָה מִמֶּךָ וְיָדֵי לֹא תִהְיֶה בָּךְ".

ובמצודת דוד ד"ה ונקמני ה'. ינקום נקמתי ממך; ע"כ.

הרי לנו מכל הנ"ל שגם כאשר יהודי רוצח יהודי אחר אומרים עליו ה' יקום דמו וכדברי דוד המלך ע"ה לשאול המלך ע"ה באומרו "ונקמני ה' ממך", ע"כ.

הרי לנו מכל הנ"ל שגם על יהודי שנרצח ע"י יהודי יש לומר ה' יקום דמו, עכ"ל (שם).

ועיין בתרגום שכתב על פסוק יג, וז"ל: "ידין הוי"ה בינא ובינך ויתפרע לי הוי"ה מנך וידי לא תהי בך". הרי לנו שהתרגום תרגם לשון "ויתפרע" על "ונקמני", וא"כ מוכח גם מהתרגום שיכול לומר הי"ד, על יהודי שנצח ע"י יהודי.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

והנה יש להביא כאן מה שכתב המלבי"ם על פסוק יג', "יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ וְנִקְמְנִי יְהוָה מִמֶּךָ וְיָדִי לֹא תִהְיֶה בָּךְ". ועל פסוק יד', "כִּאֲשֶׁר יֹאמַר מֹשֶׁל הַקְּדָמְנִי מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע וְיָדִי לֹא תִהְיֶה בָּךְ", וז"ל: ישפט ה' ביני ובינך - אחר שאין שופט אחר בינינו, ובאר לו כי משפט ה' יהיה באחד משני פנים, (א) או ונקמני ה' ממך - שהשופט עצמו יעשה הנקמה בלא אמצעי, (ב) או שיעשה הנקמה ע"י אמצעי, ועל זה אמר, כאשר יאמר משל הקדמני - שהמשל הראשון שהיה בזה בימי קדם היה מעשה קין והבל, שנקם ה' נקמת דמי הבל מקין באמצעות למך שהרג את קין, ועליו משלו מרשעים יצא רשע - שכולל שתי כוונות, (א) שמן זרע קין הרשע יצא הרוצח שהרגו, (ב) שנהרג ע"י רשע כמוהו, וכן אתה תהרג ע"י רשע, ובשני האופנים האלה ידי אל תהי בך - בין אם תענש ע"י שמים או בידי אדם, לכן אמר שתי פעמים ידי אל תהי בך, עכ"ל.

מוכח מכל הנ"ל, שגם על יהודי שנרצח ע"י יהודי יכול לומר הי"ד.

ובגליון 'מרי"ח ניחוח' פרשת כי תבוא (תשע"א, מס' 60) כתב הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (מח"ס "גם אני אודך", ב"ב), וז"ל (שם):

בענין מה שדנתם בגליון "מרי"ח ניחוח" (מס' 58, 59) במדורי המכתבים, האם יש לכתוב על הגה"ק רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל וזיע"א, הי"ד, הנה, אבי מורי הרה"ג אלחנן יעקב דוד הכהן רבינוביץ שליט"א, ראה את מה שכתבתם בגליון, ואמר לי שפעם ראה בספרי קדמונים ואינו זוכר לעת עתה היכן, שפירש שם אותו קדמון, שהפירוש של ה' יקום דמו, היינו שהשם יקם את הדם שלו, היינו לשון של תקומה, וא"כ לפי זה אפשר לכתוב על כל אחד שנרצח הי"ד, עכ"ל.

ובגליון 'מרי"ח ניחוח' פרשת נצבים וילך (תשע"א, מס' 61) כתב הרה"ג אליהו כהן שליט"א (מח"ס מעדני מלך ב"ח, אשדוד), וז"ל (שם):

אודות כתיבת הי"ד על מי שנרצח ע"י יהודי, הנה גם אנכי נתפלאתי על הגאון הנאמ"ן שליט"א בשומעי אותו אומר הי"ד, ושוב ראיתי בהקדמת ספר יוסף חן להגאון ר' יוסף רובין זצ"ל מטריפולי [הנד"מ ע"י ידידי היקר החסיד ר' אליהו זוארץ שליט"א, והוא מלא פנינים ופרפראות נפלאות, ודרושים נוקבים ויורדים חדרי בטן מהגאון ר' יעקב חי רקח זצ"ל, ועוד]

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

שכתב בזה"ל: "לזכרון נקמה מיד ה' אל נקמות וכו' על שמועת הבחור הנעים נסים בן אחי אליהו, נהרג בעיר בנגאזי ביום ש"ק מיד הבליעל רפאל גויטא למחלולה, ה' ינקום נקמתו וידרוש דמו ודם זרעיותיו והוא תהיה מיתתו כפרה על כל עוונותיו ולכפרת כל עם ישראל אמץ". עכ"ל. ונראה ברור שהרוצח היה בן ברית [וא"ש את"מ]. וביותר הוּיָא ראיָה אלימתא תשובת הגאון שליט"א שהובאה בגליון שעבר, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א, ועוד יש להוכיח שמותר לומר הי"ד, על יהודי שנרצח ע"י יהודי, שהרי רוצח בשוגג התירה תורה לגואל הדם לרדוף אחריו ולהורגו, דירדה התורה לסוף דעתו של אדם שבעת יחם לבבו על מה שאירע מתעורר בו רגשי נקמה, וא"כ ב ברוצח במזיד יהיה מותר יהיה מותר לכל הפחות לומר הי"ד, כשאין עדים והתראה או שאין שיש עדים והתראה אך אין סנהדרין שידונו את הרוצח שיהיה מותר לומר לבני המשפחה הי"ד. (ועיין להלן מה שכתבנו בזה בס"ד).

נרצח ללא עדים והתראה האם יאמרו עליו הי"ד

בגליון 'מרי"ח ניחוח' יום הכיפורים (תשע"ב, מס' 63) כתב הרה"ג לוי יצחק גייגר שליט"א (בני ברק) וז"ל (שם): הערה קצרה בשם אמו"ר הרה"ג ר' אביגדור שלמה גייגר שליט"א לענין מה שכתב הרב הגאון ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א, מח"ס גם אני אודך, בהענין הי"ד, אם אומרים על יהודי שהרג יהודי אחר רח"ל, ע"ש, - והוסיף אבי לחקור בענין מי שמחוייב מיתה בידי בי"ד והבי"ד אינו יכול להורגו כגון דליכא עדים והתראה האם יש לכתוב עליו הי"ד, עכ"ל. (א"ה ריחמ"א, ולתועלת הענין אבאר דבריו כוונתו, במקרה שפלוגי רצח את אלמוני ואין עדים והתראה, האם יאמרו או יכתבו על הנרצח הי"ד. וצ"ע.

א"ה ריחמ"א, נ"ל בס"ד לפשוט את ספקו ממה שהיבא הרה"ג אדיר כהן שליט"א (כמובא לעיל) ואביא תחילה את הפסוק בנביא לתועלת הענין, והפירושים עליו:

"וְאַנְכִי הַיּוֹם רַךְ וּמְשׁוֹחַ מֶלֶךְ וְהָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה קָשִׁים מִמֶּנִּי יִשְׁלַם יְהוָה לַעֲשֵׂה הָרָעָה פְּרָעָתוֹ" ופרש"י ד"ה ואנכי היום רך. (תרגום) ואנא יומא דין הדיוט ומרבי למלכא, עכ"ל.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

ובמצודת דוד ד"ה ואנכי היום פירש וז"ל: רצה לומר: ואם תתמהו מה זה לא לקחתי נקם, הנה אנכי אף היום שנמשחתי למלך על כל ישראל ומלכותי בכל משלה, עם כל זה אני רך הלבב מול בני צרויה, כי המה קשים ממני ולא אוכל להתגרות עמהם, ולפי שמן הדין אין ליואב משפט מות, שלא היו שם עדים והתראה, אולם ניתן רשות למלך לענוש לצורך השעה ביכולתו המוחלט, ולזה שמט ידו ממנו, כי לא היה יכול להם, ומסר דינו לשמים, עכ"ל.

ובמצודת ציון ד"ה רך פירש וז"ל: רצה לומר רך הלבב מלהתגרות עם מי. ובד"ה קשים. הוא חלוק הרך, עכ"ל.

הרי לנו מדברי המצודת דוד שכתב על יואב שרצח את אבנר בן נר ולא היו עדים והתראה, ובכל זאת אמר דוד המלך ע"ה ישלם הוי"ה לעושה הרעה כרעתו, והיינו שאמר שה' יקום את הדם שלא אבנר, וא"כ יצא לנו מכאן שאפשר לומר על אדם שנרצח ולא היה עדים והתראה, לומר עליו הי"ד.

האם מותר לכתוב הי"ד על מצבת קבורת יהודי שנרצח ע"י יהודי רח"ל

והאם אין בזה משום מוסר דינו לשמים

א"ה ריחמ"א, ועלה בליבי ספק נוסף, במקרה שנרצח אדם יהודי ע"י אדם יהודי רח"ל, ובני משפחת הנרצח רוצים לכתוב על גבי המצבה הי"ד האם שפיר למעבד הכי?

והנה הקשה לי על זה ידידי היקר הרה"ג אליעזר שטרן שליט"א (עפולה), דלכאורה יש בזה משום מוסר דינו לשמים כמובא בבא קמא (צג ע"ב) וז"ל הגמ': אמר רב חנן המוסר דין על חבירו הוא נענש תחילה שנאמר (בראשית טז-ה) ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך וכתוב (בראשית כג-ב) ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה והני מילי דאית ליה דינא בארעא אמר רבי יצחק אוי לו לצועק יותר מן הנצעק תניא נמי הכי אחד הצועק ואחד הנצעק במשמע אלא שממהרין לצועק יותר מן הנצעק, עכ"ל הגמ'. ופרש"י בד"ה אחד הצועק ואחד הנצעק במשמע, וז"ל: וחרה אפי והרגתי אתכם (שמות כב) שנים במשמע. ובד"ה אלא שממהרין מן הצועק תחילה פרש"י וז"ל: כדאשכחן בשרה, עכ"ל.

הנה לגבי מוסר דינו לשמים י"ל שמותר למסור את דינו לשמים היכא שלא היה עדים והתראה על הרצח, ואין הוא יכול לעשות כלום, וכמו

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

שהובא לעיל משם המצודת דוד, אלא דאולי שאני דוד המלך שאמר כן כלפי בני צרויה שלא יכול הוא לבני צרויה, דמעיקר הדין יכול המלך להרוג כהוראת שעה אפילו שלא בעדים והתראה, אבל כלפי בני צרויה אין הוא יכול, וע"כ כן מותר לו למסור דינו לשמים היכא שלא יכול לעשות כלום. וי"ל דגם כאן במקרה שנרצח יהודי ע"י יהודי אחר אין זה נחשב כמסור דינו לשמים אם יכתבו המשפחה הי"ד על קברו שאין הם יכולים לעשות כלום וע"כ אין בזה איסור. וא"כ גם כשאין עדים והתראה יהיה מותר לכתוב על מצבת קבורתו הי"ד.

אלא דיש לשאול מה הדין שהיה עדים והתראה האם אין בזה משום מוסר דינו לשמים בכותב הי"ד, והאם מותר לכתוב על מצבת קבורתו הי"ד. ולכאורה שהיה עדים והתראה אין לכתוב ה' יקום דמו, דבי"ד יכולים לדון אותו והם ינקמו את דמו של הנרצח מהרוצח, ואולי כל זה מועיל כשבית המקדש היה קיים והיה סנהדרין, אבל בימינו אפילו אם יהיה עדים והתראה, יהיה מותר לכתוב הי"ד, דהרי אסור להרוג את הרוצח דאין סנהדרין שידונו אותו, כנלע"ד.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

מכתבים שקיבלתי על מאמר

"השם ינקום דמו"

שפורסם "במרי" ח ניחוח"

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א

מח"ס מכבדי אכבד ועוד שא"ס

מבשרת ציון .

בעזה"י יום שמחת כהן התשע"ב

לכבוד ידי"ן החביב, ונוגה לו סביב,

הרב רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א.

רוב שלום לכבודו, ולכל הסובבים הודו.

הנה במה שדן כת"ר בעלונים האחרונים של מרי"ח ניחוח, האם מותר לומר ה' יקום דמו על יהודי שנהרג ע"י יהודי אחר, כבר דן בכיו"ב הגר"ש גורן זצ"ל בספרו משיב מלחמה ח"ג (עמ' ת') והביא ראיה מספר שמואל ב' (פרק י"א) ממעשה יואב בן צרויה ואוריה החיתי, שחייל הנהרג במלחמה בשל הזנחת כללי הזהירות מצד מפקדיו, נחשב כקרבת מלחמה שזהו טבעה של מלחמה שנהרגים בה לוחמים מן המלחמה ושלא בכורח המלחמה, ומשום כך כל מי שנהרג במלחמה, אף אם נהרג בטעות ע"י יהודי, נחשב כקדוש וכנהרג על קדושת ה', ואף שמובא במדרש רבה (פכ"ג אות י"ג) ובמדרש תנחומא (פרשת מסעי אות י"ב) ששלשים וששה הגבורים של דוד לא קבלו דעתו, באו חז"ל ופרשו את המקרא לזכותו של דוד, ועל כן, הואיל באר הרב זצ"ל שם, שגם על יהודי שנהרג מכוח יהודי מותר לכתוב ה' יקום דמו, מאחר שנפילתו באה בעטייה של המלחמה עם האויב, שהיא מלחמת מצוה, וכל המשתתף בה הרי הוא כלוחם מלחמת ה', שעל הקרבנות שלה נאמר "הרנינו גויים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו". יעו"ש באורך וברוחב.

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

וברכתי המרובה, לידיד הדגול מרבבה, שימשיך בכוחו זה עדי זקנה
ושיבה, לזכות הרבים במדב'ר בערבה, ידידו החותם מאהבה, עבד לאל
אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרה"ג ברוך ראובן שלמה שלזינגר שליט"א

מח"ס שו"ת "ברכת ראובן שלמה" י"ח

ירושלים.

לכבוד הרב רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א.

גמר חתימה טובה

בעניין יהודי שנהרג ע"י יהודי בזדון, ומשפחת ההרוג מתעקשים לכתוב על המצבה ה' ינקום דמו. והעיר מע"כ שאין כותבין זה אלא בגוי שהרג יהודי.

הנה מסופקני אם יש איסור לכתוב כן גם על יהודי שהרגו יהודי בזדון. שהרי איתא בתשובת הרשב"א החדשות סימן שמ"ט דבר תורה עכשיו אין דנין דיני נפשות, אבל כל שראו קהלות לדון ולגדור בפני הדור הפרוץ כגון לחתוך אחד מאבריו הרשות בידם, וכמו שאמרו בנדה (יג ב') רב הונא קץ ידא, וכן בסנהדרין (כז א') אי ודאי קטל נפשא לכהייה לעיניה, ואפילו להמיתו כמו שאמרו בסנהדרין (יד ב') א"ר אליעזר בן יעקב שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא כדי לעשות סייג לתורה ומעשה באחד שרכב סוס בשבת והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא מפני שהשעה צריכה לכך כו'. אם ידעתם שהרג בודאי במזיד אתם יכולין לעשות לו מה שיראה בעיניכם כו', הכל לפי מה שהוא אדם ראוי להחמיר עליו. או אם ראו לכנוס אותו לכיפה ולהאכילו לחם צר ומים לחץ כמו ששנינו בסנהדרין (פא ב') ההורג נפשות שלא בעדים כונסין אותו לכיפה ומאכילין אותו לח צר ומים לחץ.

וכ"כ הטור בחו"מ סימן תכ"ה בשם הרב נטרונאי גאון דכל חייבי מיתות ב"ד האידנא מנדין אותו ומכין אותו מכת מרדות ומבדילין אותו מן הקהל כו'. וכן יש תשובה לגאון כו' אל תתנו יד לפושעים להיות כל איש צורר כמתלהלה היורה זיקים ויאמר שוגג הייתי אך העמידו ב"ד והכו וענשו למגדר מילתא כו' דבר שיש בו צורך רבים קנסינן לפי צורך השעה. וכ"כ רמ"א שם ס"א מנדין אותו ומבדילין אותו מהקהל כו' אם רואין ב"ד שהוא צורך שעה ומגדר מילתא יכולין לענוש במה שירצו כנתבאר לעיל סימן ב'. וא"כ למה יהא אסור לכתוב ה' ינקום דמו על יהודי שהרגו יהודי במזיד, כדי שע"ז יהיה הרוצח בנידוי.

בכל הכבוד מנאי

ש.באמו"ר ש.ה. שלזינגר

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

הרה"ג אדיר כהן שליט"א

"כסא רחמים"

בני ברק.

בס"ד

ח' כסלו התשע"ב

לכבוד מערכת "אור תורה" ירושת"ו

האם כתיבת הי"ד אין בזה משום מוסר דינו לשמים

האיר אל עבר פנינו ירחון אור תורה כסלו השתא¹², וראיתי בסופו (סימן ל"א) להרה"ג רי"ח אבוחצירא נר"ו, שדן בענין אמירת הי"ד כשרוצח יהודי. והביא שהעירוהו בזה משום המוסר דינו לשמים שאסור כדאיתא בגמרא (ב"ק דף צג ע"ב). ע"ש.

ולפ"ז היכן שאין דנין דיני נפשות כבימינו, מותר למסור דינו לשמים. אלא שהמעייין בדברי מור"ם בדרכי משה שם, יראה שכתב משם הר"ן בר"ה (דף ג' ע"ב מדפי הרי"ף), דאפילו לית ליה דינא בארעא אסור למסור דין לשמים עליו אא"כ הודיעו תחילה לבעל דינו. אולם המעיין בר"ן יראה שהוא רק לחד תירוצא. והתוס' בב"ק (בד"ה דאיכא) תירצו רק כתירוץ הראשון, ונראה דלא ס"ל כתירוץ השני. וכן נראה מסתימות הראשונים שרק העתיקו דברי הגמרא וה"מ דאית לי דינא בארעא. ונראה שלכן מור"ם בהגהה לא הביא דברי הר"ן אלא בשם יש אומרים, ואילו בדעת הסתם רק חילק בין אית ליה דינא בארעא או לית ליה. וכידוע שגם בדברי מור"ם שכותב סתם וי"א העיקר כדעת הסתם (עיין בספר שדי חמד חלק ו' כללי הפוסקים סימן י"ד אות י"ב). וא"כ מותר לכתוב על מי שנרצח "הי"ד" אף אם הרוצח יהודי. ואף לתירוץ שני של הר"ן, נראה להקל בזה, אחר שבודאי שרוצח כזה שאין לו יראת שמים כלל, גם אם יודיעו לו שמוסרים דינו לשמים, לא איכפת ליה כלל.

ודע, שאחר שפרסמתי באור תורה תשרי התשע"ב (סימן ח' מכתב ט') ראייה שמותר לכתוב הי"ד בכה"ג משמואל ב' (ג' ט"ל), העירני מ"ד

¹² א"ה ריחמ"א, דברים אלו פרסמו בירחון "אור תורה" טבת התשע"ב (סימן מג, מדור מכתבים מכתב יד), והוא תגובה על מאמר קידוש ה', המאמר שהובא לעיל.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרה"ג הדה"מ רבי דוד עידאן נר"ו, שכיון שפורסם שהוברר לאחר מכן שאותו האיש שרצח את מהר"א אבוחצירא אינו שפוי כל כך בדעתו, ולא יעמוד למשפט, א"כ אי אפשר לכתוב כלפיו הי"ד. עכ"ד. ומ"מ אין זה ברור, ואין סימני שוטה מדברי חכמים כסימני שוטה של שופטי הדור (עיין גיטין דף ע' סוף ע"ב ובש"ע אה"ע סימן קכ"א ס"ה). והעיר בזה הרה"ג נר"ו בקונטרס שהוציא מקרוב. וא"כ אפשר לכתוב הי"ד. ובפרט שלא מוסרים דינו להדיא, רק אומרים שה' ינקום דמו של אותו צדיק, וקמי שמיא גליא מי אחראי לזה, ומי רצח ומי השפיע על הרוצח וכל הקשור לזה. ולזה נוטה דעת מו"ח הגאון רבי רחמים מאזוז נר"ו. ובר מן דין כל זה רק לתירוץ שני של הר"ן שצריך להודיעו תחילה, אבל לתירוץ הראשון שכל שאין בית דין אפשר למסור דינו, שפיר דמי למסור, ובית דינו של הקב"ה יחליטו אם חייב ובמה חייב. והרי אף ברוצח בשוגג אין הוא נקי לגמרי, והתירה התורה לגואל הדם לרדוף אחריו ולהורגו.

בברכה

אדיר כהן ס"ט

בני ברק.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

עוד מאמר שקיבלתי מאת הרה"ג אדיר כהן שליט"א

"כסא רחמים" בני ברק

על ענין האם מותר לכתוב הי"ד על אדם שנרצח ל"ע על ידי יהודי.

בס"ד ב' מנחם אב יה"ל התשס"ז

שאלה: האם מותר לכתוב "הי"ד" [ה' ינקום דמו], על בן אדם שנרצח ל"ע על ידי יהודי?

תשובה:

ראיה מהרדב"ז וכן אם מותר למסור דינו לשמים

א. כתב הרמב"ם (פרק כ' מהלכות סנהדרין הלכה ד') וזה לשונו: אסור לבית הדין לחוס על ההורג שלא יאמרו כבר נהרג זה ומה תעלה יש בהריגת האחר ונמצאו מתרשלין בהריגתו, שנאמר ולא תחוס עינך וביערת דם הנקי וכו'. עכ"ל. וכתב הרדב"ז שם וז"ל: קשיא לי על מ"ש אסור לב"ד והלא לאו גמור הוא והכי הוה ליה למימר כל ב"ד שחס על ההורג עובר בלאו וכו'. וי"ל שמלבד הלאו אסור לומר דברים שנראה מהם שהוא חס על ההורג שעל ידי כך יבואו להתרשל בהריגתו. וכן נראה מדברי רבינו. ע"כ. ומכלל לאו אתה שומע הן, שאף שהוא יהודי, אפשר וראוי לומר דברים שמזרזים מיתתו, ולכתוב על הנהרג "ה' ינקום דמו" [אם כי בעיקר קושית הרדב"ז, עיין להכנה"ג (חו"מ סימן שנ"ט הגה"ט אות א') שכתב, שכן דרך הרמב"ם לכתוב אסור אף על לאו מן התורה, והביא כמה דוגמאות וביניהם את דברי הרמב"ם בהלכות סנהדרין הנ"ל. ע"ש. והביאו דבריו, מהר"י אלגזי בספר קהיללות יעקב (מערכת א' אות י"א), והרב יד מלאכי (כללי הרמב"ם אות י'). ע"ש. וע"ע לחיד"א בספר עין זוכר (מערכת א' אות ס"ד) שהב"ד הכנה"ג, וכתב דתנא דמסייע ליה הוא הרא"ם בתספותיו על הסמ"ג (ריש הלכות חמץ) שכתב כן. ע"ש]. אלא שעדיין יש להסתפק בזה, דהא התם איירי בזמן הסנהדרין ונפסק דינו להריגה. ואדרבא יש לומר שאין למסור דינו של חברו לשמים, וכדאיתא בב"ק (צ"ג ע"א) המוסר דין על חברו הוא נענש תחילה. וכן נפסק בשו"ע חו"מ (סימן תכ"ב ס"א) בהגהת מור"ם, שאסור

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

לבקש דין מן השמים על חבירו שעשה לו רעה. ומ"מ בגמרא בב"ק (וכן במור"ם) מסיים, והני מילי דאית ליה דינא בארעא. ולפי זה היכן שאין דיני נפשות כבימינו, מותר למסור דינו לשמים. אלא שהמעין בדברי מור"ם בדרכי משה שם, יראה שכתב משם הר"ן בר"ה (דף ג' ע"ב מדפי הר"ף), דאפילו לית ליה דינא בארעא אסור למסור דין עליו אא"כ הודיעו תחילה לבעל דינו. אולם המעין בר"ן יראה שהוא רק לחד תירוצא, שכתב וז"ל: אבל ליכא דינא בארעא לית לן בה, ושרה נמי להכי איענשה משום דהוה ליה דיינא והוה ליה למיזל קמיה דהיינו בית דינו של שם. א"נ הוה ליה למימר לאברהם מקמי הכי, דאע"ג דליכא דיינא מיבעיא ליה למימר להוהא פלניא מקמי דלשויה להקב"ה דיינא עליה. ע"כ. והתוספות בב"ק (בד"ה דאיכא) תירצו רק כתירוצ' הראשון, ונראה דלא ס"ל כתירוצ' השני. וכן נראה מסתימות הראשונים שרק העתיקו דברי הגמרא וה"מ דאית ליה דינא בארעא, ולא כתבו דאז נמי לא שרי אלא אם הודיעו תחילה. ונראה שלכן מור"ם בהגהה לא הביא את דברי הר"ן אלא בשם יש אומרים, ואילו בדעת הסתם רק חילק בין אית ליה דינא בארעא או לית ליה. וכידוע שגם בדברי מור"ם שכותב סתם וי"א העיקר כדעת הסתם (עיין בספר שדי חמד חלק ו' כללי הפוסקים סימן י"ד אות י"ב). וא"כ מותר לכתוב על מי שנרצח "הי"ד", אף אם הרוצח יהודי.

דברי הגר"מ מימון ודיון בחלק מדבריו

ב. ובמשים חפשי מצאתי להרה"ג רבי משה מימון זצ"ל, במאמר בירחון אור תורה (תשרי תשל"ח סימן ג"ן) שעמד בזה, והעלה שיש לכתוב "הי"ד" על פי דברי הרדב"ז הנ"ל. ושוב כתב שיתכן לומר שהוא דוקא בזמן הסנהדרין שהיו דייני נפשות, לא כן בנדונו מדובר בהורג בתאונת דרכים וטרם נידון הנאשם אפילו בבית המשפט של המדינה, וא"כ אפילו יצא שהוא אשם בהריגה וידונו אותו בדיניהם עוד הדבר בצ"ע שיש לומר הי"ד. ושוב כתב שיתכן לחלק, דמלת הי"ד היא מכוונת כלפי מעלה ואינה קללה מפורטת ישיר להורג, והיינו שהדבר מוסרין אותו לגבוה, וא"כ תוכן הענין הוא בחינת רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. והוא יודע עונשו האמיתי של ההורג, וא"כ מה בכך שיאמרו הי"ד. ונשאר בצ"ע. ובסוגריים מרובעים שם (כנראה שנכתבו ע"י עורך הירחון בזמנו, מו"ר הגאון הנאמ"ן נר"ו) ציין לגמ' בב"ק המוסר וכו', וה"מ דאית ליה דינא בארעא וכו'. ע"כ. וע"ע בתחילת המאמר שם

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

שנכתב בסוגריים מרובעים (כנראה ע"י מו"ר הנז') ראייה שאפשר לומר הי"ד אף על רוצח יהודי, מהסליחות לצום גדליה, יוקם דם עבדיך אלקים וכו', אף שההורג את גדליה היה יהודי. ע"כ. אולם מה שכתב הה"כ הר"מ מימון הנז', דמלת הי"ד היא מכוונת כלפי מעלה ואינה קללה מפורטת ישיר להורג, והוא יודע עונשו האמיתי של ההורג, לא הבנתי את דבריו, דהא מה שאסור למסור דינו לשמים הוא אפילו אם לא יפרט את העונש שרוצה שיענש בו חבירו, ובגמ' בב"ק ילפינן הכי ממה שאמרה שרה חמסי עליך וגו' ישפט ה' בני וביןך (בראשית ט"ז ה'). אלא שיש להקל מבזה מצד שאין לנו דיני נפשות כיום. וגם אז לא שצריך למסור דינו לשמים, אלא שמותר. וגם זה לדעת הר"ן בתירושו השני לא שרי אלא אם כן הודיע לחבירו תחילה. ולכן לא כדאי להקל בזה לחינם, ובפרט אם זה היה בתאונת דרכים וכיו"ב שיתכן מאד שאין הנהג אשם, והיה בשגגה או באונס גמור (וע"ע בשו"ת יחוה דעת ח"ה סימן ט"ז. ודו"ק). ובפרט אם הוא מצטער על הבא לידו. ולמה לנו למסור דינו לחינם. ובאמת שגם הר"מ מימון זצ"ל, כיון שנשאר בזה בצ"ע, לא עשה מעשה להקל. שכפי הנראה מתשובתו באור תורה הנ"ל נראה ברור שכונתו על מות בתו ז"ל בתאונת דרכים, שרמז עליה בסוף המאמר, והקים לזכרה ארגון "מזכרת בתיה" להוצאת ספרי רבותינו לקדושים אשר בארץ. ובכל הספרים שהוציא הזכיר שם בתו ללא תיבת הי"ד. אולם אם ידענן שהרג בזדון, ואין יראת אלקים על פניו, כגון שלקח סכין ותקע בחבירו. נראה דשפיר דמי לכתוב ולומר על הנהרג הי"ד. ואף לפי התירוץ השני של הר"ן, נראה להקל בזה, אחר שבודאי שרוצח כזה אין לו יראת שמים כלל, גם אם יודיעו לו שמוסרים דינו לשמים, לא איכפת ליה כלל. וע"ע בספר עלי תמר על ירושלמי זרעים חלק ב' (תרומות פ"ח מ"ד עמוד קל"ח) שכתב לדייק מדברי המעבר יבוק (מאמר ב' פרק י') שאף בהרוג על ידי ישראל יש לומר הי"ד, אבל מדברי הרב גשר החיים (פרק י"ח) משמע שבזה אין לכתוב הי"ד. ע"ש. ואין זה מוכרח. ודו"ק.

ראיות מהנביא שאפשר לכתוב הי"ד ברוצח יהודי

ג. וכן זכורני שכשנפטר המנוח הצדיק רודף צדקה וחסד ר' יוסף בוכריץ ז"ל הי"ד, בליל ערב פסח התשס"ה, שנרצח על ידי יהודי בזדון בסמוך לביתו, הורה מו"ר הגאון הנאמ"ן נר"ו שאפשר לכתוב עליו הי"ד.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

[ושוב בליל ז"ך תמוז התשע"א, בחצות הלילה, ערב שבת קודש פרשת מסעי, (בה נאמר פרשת רוצח¹³) נתבשרנו בעוה"ר על רציחתו של

¹³ ריחמ"א ס"ט

עורך "מרי"ח ניחוח"
עפולה.

בס"ד

לכבוד ידידי היקר הרה"ג יקותיאל זלמן פיש שליט"א
מח"ס "סוד החשמל" ה"ח

הוספות על קונטרס סוד החשמל "קץ האחרון"

בענין ארימלוס הרשע

עוד יש להוסיף ארימלוס מתחלק לב' תיבות ארמ"י הוא לשון צבא באנגלית ולו"ס הוא נוטריקון של ליבנון ו'ס'וריה, והיינו שיש לנו איום מאותם אומות למלחמה.

בענין הצדיק רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל וזיע"א

ועוד יש להוסיף על רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל וזיע"א שנרצח בליל ו' שבידוע הוא כנגד היסוד וכן משיח בן יוסף הוא כנגד ספירת היסוד, ועל כן היתה עבודתו חזקה מאוד בענין קדושה וצניעות ושמירת העיניים.

ועוד אלעז"ר בגימטריא ש"ח והוא נוטריקון של ש'נאת ח'ינם, וידוע שהחפץ חיים כתב בספרו שמירת הלשון שבית המקדש הראשון חרב בגין ג' עבירות חמורות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, ולאחר 70 שנה נבנה והיינו שהיה תיקון שלג' עבירות חמורות אלו, ואילו בית המקדש השני חרב בעוון שנאת ח'ינם ועדיין לא נבנה בית המקדש משמע שעדיין לא תוקן עוון זה של שנאת ח'ינם מעם ישראל, וזה הרמז בשמו של הצדיק שנרצח בעוון שנאת ח'ינם שעדיין לא תוקן.

והנה יש להוסיף שאותו רוצח שרצח את הצדיק שמו אש"ר שר"י, וידוע שכפי שמובא בסגולה מרבי שמשון מאוסטרופולי בערב פסח שיש שר הנקרא תק"א, שהוא שר על כל ג' רקיעי טומאה המובאים שם ועל עוד שר שעליהם, עיי"ש, והנה, תק"א הוא שר בטומאה, והיינו שאותו שר שהיה בגאולה הראשונה של עם ישראל ממצרים נמצא גם עכשיו בגאולה האחרונה ומשה רבינו הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון, ואותו רוצח כנראה התלבש עליו אותו שר של טומאה, רח"ל, שהיה באפשרות אותו רוצח נתעב להיות אש"ר, והיינו מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, וידוע ש"שמנ"ה" אותיות משנה, והיינו שזכות שינון המשנה מקרבים הגאולה וכמו שכתוב כי יתנו בגוים אקבצם, ולא זכה להשכיל זאת ונהיה בקליפה אותו שר תק"א, רח"ל.

והנה אש"ר במילוי הוא אל"ף שי"ן רי"ש והנה אותיות המילוי עולות ת"פ שעולה בגימטריא לילי"ת והיינו שהגברה עליו קליפת לילי"ת רח"ל, רח"ל, וידוע שכנגד אותה פלונית התיקון הוא לימוד תלמוד העולה ג"כ ת"פ, והנה אותו רוצח נתעב רצח את הצדיק שהיה מרבה תורה בעם ישראל, הי"ד.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

עוד יש להוסיף דהנה בבא אלעזר זצוק"ל וזיע"א נרצח באופן טראגי ה"י, והנה שם משפחתו של הרוצח שר"י הוא דה"ן, ואמר לי ידידי רבי נסים דהן הי"ו, ש-דה"ן הוא נוטריקון למפרע נ'סתרות ד'רכי ה'אל, והיינו שנסתרו ממנו דרכי האל מדוע היה צריך להרצח צדיק כזה רבי אלעזר אבוחצירא באופן כה טראגי רח"ל.

והנה רבי דוד אבוחצירא שליט"א רמז בפסוק "אלה מסעי בני ישראל" ר"ת אמב"י נוטריקון מ'שיח ב'ן י'וסף א'לעזר, ויש להוסיף על זה דהנה התיבה הבאה אחרי מילת ישראל היא "אשר" ואת א' של אש"ר היא נוטריקון של א'בוחצירא, ועוד להוסיף שמילת אש"ר רומזת על הרוצח שרצח את משיח בן יוסף רבי אלעזר אבוחצירא הוא אש"ר שר"י.

והנה אחי היקר ר' נדב אברהם שלמה הוסיף לי דשמע מהרה"ג בנו של הצדיק רבי אברהם מונסה זצ"ל רבי שמעון מונסה שליט"א, שבשישי של פרשת מסעי (שהוא יום הרצחו של רבי אלעזר אבוחצירא) בפרק ל"ה פסוק י"ז כתיב "וא"ם באב"ן י"ד אש"ר", הוא נוטריקון למפרע אש"ר שמו של הרוצח, י"ד הוא ד'הן י'רצח, באב"ן נ'פש ב'בא א'לעזר ב'ן, וא"ם הוא מ'איר (הוא בבא מאיר אביו של רבי אלעזר אבוחצירא) א'ור ו'או (שהרצחו היה ביום וא"ו). (ואמרו לי שכן ג"כ אמר האדמו"ר מסאסוב).

עוד יש להוסיף דהנה בפרשת ויחי פרק מט פסוק א' "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים" יש לרמוז בתיבות "אש"ר יקר"א אתכ"ם" אש"ר הוא שמו של הרוצח יקר"א הוא נוטריקון של י'רצח ק'דוש ר'בי א'לעזר, ואות א' של אתכ"ם הוא א'בוחצירא. ועוד עלה בדעתי שהגימטריא של "יקר"א אתכ"ם" הוא תשע"ב, וסיים הפסוק "באחרית הימים", ויש לרמוז דתשע"ב הוא אחרית הימים, וה' יזכנו לראות בעינינו את הגאולה השלימה.

בענין אחישנה ובעתה

יש לי עוד הוספה כפי המובא בספרו של רבי רפאל משה אלבאז זצוק"ל וזיע"א מרבני העיר צפרו במרוקו, בספרו "עדן מקדם" באות קו"ף ערך קץ הגאולה, וז"ל: ימי הגלות היו עד שנת של"ה מהאלף הששי ומשם ואילך יכול להיות קץ הגאולה, וזה נרמז בדניאל. כ"כ הרב חיד"א זלה"ה במדבר קדמות משם רבינו האר"י בשער הפסוקים. אבל בספרו ככר לאדן בפירוש אבות דרבי נתן פרק כ"ב, כתב, וז"ל: ראיתי כתוב משם רבינו האר"י ז"ל דמשנת הש"ל עבר גבול אחישנה ונכנס בגבול בעתה, עכ"ל. וכבודו הוסיף על זאת וז"ל: יישר כח, זה מעניין כי בשנת הש"ל האר"י התחיל לגלות את הסודות לר"ח ויטאל וזה כנראה כוונת האר"י שהתחילה בזה גאולת בעיתה.

ה' יקום דמו

והנה עלה בדעתי להסתפק האם צריכים לכתוב על מצבת קבורת הצדיק הי"ד, או שמא לא, דסוף כל סוף מי שהרגו הוא יהודי רח"ל, ויש לעיין.

שבוע טוב ובשורות טובות
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא
מח"ס מריח ניחוח
עפולה

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הגה"צ בנש"ק מהר"ר אלעזר אבוחצירא זצ"ל הי"ד מבאר שבע, על ידי רוצח הנראה כשומר תורה ומצוות, שבעת שעמד בתור לקבל ברכת הצדיק הוציא סכין ותקע בבטנו ל"א. וגם אז הורה מו"ר הנזכר נר"ו שאפשר לכתוב עליו "הי"ד". והביא ראיה מהנביא בשמואל א' (כ"ד י"ג) שאמר דוד לשאול, ישפוט ה' ביני וביניך ונקמני ה' ממך וידי לא תהיה בך (וע"ע למו"ר נר"ו בסוף מאמרו בירחון אור תורה אלול התשע"א סימן קנ"ח, שהזכיר שהדברים שכתב במאמרו הם לע"נ האדמו"ר הנ"ל הי"ד וציין לשמואל א' כ"ד י"ב. ונראה שהיא ט"ס וצ"ל כ"ד י"ג, או שכוונתו לציין לפסוק י"ב ששם תחילת דברי דוד אף שעיקר ראיתו מפסוק י"ג). ועוד יש ראיה דומה לזה משמואל א' (כ"ה כ"ו). עיין שם במצודת דוד. ועוד מצאתי בעוניי ראיה מהנביא בשמואל ב' (ג' ט"ל) כשנהרג אבנר בן נר על ידי יואב בן צרויה ואבישי אחיו, אמר דוד ישלם ה' לעושה הרעה כרעתו. וע"ע במלבי"ם בשני הפסוקים הנ"ל. ודו"ק. וכשנתפרסמו דברינו אלה בקצרה בירחון אור תורה (תשרי התשע"ב סימן ח' עמוד פ"ג), העירני מ"ד הרה"ג הדה"מ רבי דוד עידאן נר"ו, שכיון שפורסם שהוברר לאחר מכן שאותו איש שרצח את רבי אלעזר לא שפוי כל כך בדעתו, ולא יעמוד למשפט, אם כן אי אפשר לכתוב כלפיו הי"ד. עכ"ד. ומ"מ אין זה ברור, ואין סימני שוטה מדברי חכמים כסימני שוטה של שופטי הדור, וכמו שראיתי באיזה קונטרס שהוציא הרה"ג רבי דוד אברהם, ראש ישיבת בנין אב, סמוך לפטירתו של אותו צדיק, שמן הסתם עוד יאמרו שהוא היה לא שפוי (ובאמת כן אמרו לאחר מכן), ובאמת שעל פי דין תורה נחשב הוא כשפוי בדעתו (עיין בגיטין דף ע' סוף ע"ב ובש"ע אה"ע סימן קכ"א ס"ה). אם כן אפשר לכתוב הי"ד. ובפרט שלא מוסרים דינו של הרוצח להדיא, רק אומרים שה' ינקום דמו של אותו צדיק, וקמי שמיא גליא מי אחראי לזה, ומי רצח ומי השפיע על הרוצח וכל הקשור לזה. ולזה נוטה גם דעת מו"ח הגאון רבי רחמים מאזוז נר"ו. ובר מן דין כל זה רק לתירוץ השני של הר"ן, שצריך להודיעו תחילה. אבל לתירוץ הראשון שכל שאין בית דין אפשר למסור דינו, שפיר דמי למסור, ובית דינו של הקב"ה יחליטו אם חייב ובמה חייב. והרי אף ברוצח בשוגג אין הוא נקי לגמרי, והתירה התורה לגואל הדם לרדוף אחריו להורגו. ועיין במוסף תורני עונג שבת (פרשת לך לך התשע"ב) להרה"ג רבי רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו, שהביא דברינו בזה [ושוב הדפיס דבריו ביתר הרחבה בירחון אור

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

תורה כסלו התשע"ב סימן ל"א], ועל פי זה כתב להתיר לכתוב הי"ד גם כשלא היה עדים והתראה כדמוכח מפסוק הנ"ל בשמואל ב' (עיין שם במצודת דוד). וצידד שאולי היכן שיש עדים והתראה אין לכתוב הי"ד, כיון שב"ד יכולים לדון. ושוב צידד שכיון שבימינו אין דנים דיני נפשות מותר לכתוב הי"ד. ע"ש. ופשוט שכך הוא אחר שבפועל אין כיום ב"ד שדנים בדיני נפשות. ובפרט לפי הפירוש שהביא שפ שזה ר"ת ה' יקום דמו מלשון תקומה (אם כי גם אלה שפותחים את הר"ת הי"ד "יקום" דמו, נראה כוונתם יקום בדגש בקו"ף מלשון נקמה כמו ינקום, אלא שאפשר לפרש גם מלשון תקומה), וא"כ בכל גוונא אפשר לכתוב הי"ד.]. ויה"ר שה' ינקום נקמת דם עבדיו השפוך, ויגאלנו גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרה"ג אברהם דבדה שליט"א

מח"ס "ביכורי אביב"

בני ברק.

בירחון אור תורה (שבט תשע"ב, סימן נח, מכתב י"א) הגיב הרה"ג אברהם דבדה שליט"א על דברינו ודבריו של הרה"ג אדיר כהן שליט"א ואביא מה שכתב (שם), ומה שיש להשיב על דבריו (משולב בתוך דבריו, עם הערה כזו א"ה ריחמ"א), וז"ל:

בענין אמירת הי"ד על יהודי שנרצח ע"י יהודי

ראיתי מ"ש בזה בחוברות אור תורה הקודמות (ראה חוברת כסלו סימן לא). ולענ"ד נראה דאין לומר כן ומקרא מלא דיבר הכתוב "לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים" וגו' בגוים דוקא ולא בישראל. (א"ה ריחמ"א, יש לומר שאמת שהפסוק מדבר רק על נקמה שה' יעשה בגוים, והכוונה שעל פי רוב מי שהורג ביהודים הם הגוים ימ"ש ועל כן על מעשיהם יאות לומר הי"ד, אך גם יהודי שרוצח ומתנהג כגוי גם יש לומר שגם על הי"ד, כנלע"ד).

ובכלל נ"ל שלשון הי"ד קאי על כללות הגוים שהשי"ת ינקום נקמת ישראל מהם, ומה שכותבים זה בישראל יחידי שנרצח ע"י גוי הפירוש שהפרט מעיד על הכלל שמחמת שנאתם לישראל קרה שקם אחד מהם ועשה מעשהו המתועב ולכן בבוא יום נקמה השי"ת ינקום מכולם יחד גם על מעשה איש יחידי מהם שהוא פועל יוצא מרעת כולם, ולכן כותבים הי"ד גם על יהודי שנרצח מלפני שנים רבות כי אין הכוונה על הרוצח דוקא כי אפשר שכבר אבד זכרו מן העולם רק הכוונה על הגוי כולו שבעת הגאולה ינקום ה' נקמת כל ישראל שנרצחו וסבלו על ידם. ובזה מובן שלשון זה שייך רק בגוי הרוצח. (א"ה ריחמ"א, על זה יש להשיב שגם יהודי שרצח היהודי אחר עשה כן מחמת שנאה וא"כ זה סיבה לכתוב הי"ד ג"כ, ומה שכתב שלשון זו קאי על כללות הגוי, אינו דווקא אלא גם על הפרטים מהם ומה שקשה לו והרי אותו גוי אבד מן העולם וא"כ ממני ינקמו יש לומר שהקב"ה יכולה להחזירו בגלגול ולנקום ממנו או מזרעו שיאבדו מן העולם וא"כ הצער יהיה או לו או לזרעו ומובן שיכולה להיות הנקמה ישירה כלפי אותו גוי שרצח את היהודי, וא"כ הוא כלפי כל אחד גם יהודי שהרג יהודי אחר מתוך שנאה ה' ינקום את דמו מהרוצח ויתכן אפילו בגלגול אחר).

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

וכבר אמרו רז"ל (כתובות ל ע"א) אע"פ שבטלו סנהדרין דין ארבע מיתות לא בטלו א"כ הקב"ה עושה את שלו לשלם כאיש כמעשהו ואין מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל (א"ה ריחמ"א, אם כוונתו לומר שהקב"ה ישלם לאותו אדם שרצח באחד מד' מיתות ב"ד את המגיע לו ומי יאמר לה' יתברך לעשות נקמה באופן אחר דווקא של נקמה, היא נראה להשיב על זה שיתכן שזוהי הנקמה כלפי אותו אחד שימות בכעין אותה מיתה על מעשה הרצח שעשה ולא במיתה ב"ד שהרי מה שד' מיתות ב"ד לא בטלו הכוונה שלא התבטל כעין המיתה הזו והיא יכולה להיות יותר חמורה ממה שב"ד היה נותן לו, וא"כ אם זה יותר חמור זה הנקמה מאת ה').

ומה שהביא שם עמ' (רעג) הרב ריחמ"א ראייה ממה שהתירה תורה לגאול הדם לרדוף אחר הרוצח להורגו נפש וזה ברוצח בשוגג וא"כ ברוצח במזיד ואין סנהדרין (כבימינו) או יש סנהדרין ואין עדים כ"ש שיהיה מותר לפחות לומר הי"ד. ע"ש. כבר כתבתי דברי חז"ל דעדיין דין ד' מיתות קיים. (א"ה ריחמ"א, ועל זה עיין מה שכתבתנו לעיל, ואין צורך בכפילא). ועוד, אין לך אלא מה שהתירה תורה שברציחה נח מזעפו (, א"ה ריחמ"א, להרוג התירה תורה ולכתוב הי"ד לא התירה תורה תימדה?) וגם קיים בו דינו דידעו מאמר חז"ל שההורג בשגגה סופו שנהרג בשגגה א"כ יש עליו דין מיתה ונתקיימה בו, אבל לכתוב עליו הי"ד מה ירויח וגם אין עליו דין כזה (א"ה ריחמ"א, ומה מרויח גואל הדם במה שהורגו והרי כבר נהרג קרובו, אלא ודאי שיכול לכתוב הי"ד). מה גם דבכתיבה נשאר לדורות ומכפיש שם משפחתו, (א"ה ריחמ"א, וכי הוא כותב על הקבר את שם הרוצח, הוא כותב רק הי"ד, ואיזה הכפשת משפחתו יהי כאן), וזה מי היתר, לא התירה תורה רק להורגו. (א"ה ריחמ"א, כבר כתבנו שכותב רק הי"ד ותו לא מיד, ושוב תימה להרוג התירה ולכתוב לא התירה תורה). ועיין שו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב (סימן ט') במקרה כזה, ולא כתב על הנרצח הי"ד רק כתב עליו המנוח וכו' ינוח על משכבו שלום וכו'. (א"ה ריחמ"א, לא נחית לדבר על ענין ה' יקום דמו, ולא ראית את התשובה במקור).

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרה"ג אברהם דבדה שליט"א

מח"ס ביכורי אביב

בני ברק.

תגובה על הנכתב לעיל

(על דברי אני ריחמ"א המשולבים בתוך דבריו)

בס"ד יום ב' ז"ך שבט תשע"ב

לכבוד הרה"ג רב פעלים ורב מהללים

הרב רן י"ח מסעוד אביחצירא שליט"א

ר.מ.ג.

אני כתבתי מאמר קצר באור תורה שבט תשע"ב על ענין כתיבת הי"ד על ישראל שנרצח ע"י ישראל וכבודו העיר על דברי אח"כ בגליונו מרי"ח ניהוח.

והנני להשיב בס"ד:

א. כתבת שהגבתי על דברי הרה"ג אדיר כהן, במחכ"ת אני לא התיחסתי לדבריו כלל כי לא קראתי אותם לפני כן ואיך אני עליהם וגם לא הזכרתי אותו במאמר א"כ מניין לך שהגבתי על דבריו, רק התיחסתי לנושא שדובר בגליונות אור תורה הקודמים וגם התיחסתי לדבריך בפרטות.

ב. מה שכתבת שהקב"ה יחזיר את הגוי בגלגול וינקום ממנו, אלה דברי נביאות ולא ברור בכלל שאחרי מתן תורה גוי חוזר בגלגול ולא גרע גוי שמת, מבעל חיים מת, שאינם בהשבה רק נשמת יהודי שהיא נצחית ישנה בהשבה¹⁴.

ג. מה שכתבת שאם הקב"ה לא יחזירנו בגלגול אז ינקום מזרעו שיאבדו מן העולם. זה ראייה חותכת שדבר זה שייך רק בגוי דוכי בישראל שחטא

¹⁴ א"ה ריחמ"א, הנה באופן כללי צודק הה"כ שגוי אינו בהשבה לאחר מתן תורה אך מצינו בספר גלגולי נשמות על ושתו ואחשורוש שכן חזרו בגלגול למרות שזה לאחר מתן תורה, וז"ל (בספר גלגולי נשמות אות ו' ערך ושתו אות ב'): ושתו נתגלגלה בההיא פרה שמכר אותו חסיד, ולא היתה רוצה לחרוש בשבת, היא ושתו כי היא היתה רוצה שיעשו בנות ישראל מלאכה בשבת, ואותו חסיד היה מכירה כדי שלא להנאותה גם כן מכרה, ולחש באזנה כמו שלחש אליהו לב' פרים, ואותו גוי המתגיר על זה הוא אחשורוש, ואז היה תיקונה, ע"כ וא"כ יש לומר שגם במקרה כהנ"ל שיחזור בגלגול בינקום ה' דמו ממנו, ע"כ..

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

ח"ו נקלל אותו כך שהי"ת ינקום מזרעו שיאבדו מן העולם זו ודאי מדת אכזריות וזה לבד סיבה טובה להימנע מלכתוב הי"ד בישראל הרוצח, לפי דבריך¹⁵.

ד. מה שכתבת דה' ינקום דמו ר"ל כלפי הרוצח שימות בכעין אותה מיתה ונקמה ר"ל יותר חמור ממה שמגיע לו כפי הדין. גם זה פלא מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל, וה' הטוב בעיניו יעשה לשלם כאיש כגמולו ואינו מוסיף כי הוא זה על המגיע וגם בנהרג אמרו ברור לו מיתה יפה.

ה. מה שכתבת להרוג התירה התורה ולכתוב הי"ד לא התירה תימה? ועוד תמהת איזה הכפשת משפחתו יש כאן. תשובה, יש כאן הכפשת שם משפחתו שאפילו כעבור שנים רבות כשרואים על מאן דהוא שכתוב עליו הי"ד מיד מתפללים ואומרים מי הרג אותו ואז האנשים שמכירים את המקרה אומרים פלוני ממשפחה פלונית הרג אותו ואפילו לא אומרים בפה אבל באותו הרגע מתעורר אצלם הרגשת בוז כלפי אותו אדם ומשפחתו וזה גורם להם דיכוי לדורות ואי שיקום ממצבם ולכן אני כתבתי דהתורה התירה להורגו כי זה דינו אבל לא לבזות שם משפחתו לשנים רבות הי"י.

ו. לעצם הענין, אני מסכים שיתכן לכתוב תואר זה הי"ד גם בישראל הרוצח הי"י. אבל לענ"ד אינו מן הנכון והמדויק כפי שביארתי דברי באור תורה (חודש שבט) והתנ"ך מלא מנקמת הי"ת שיעשה בגויים דווקא, לדוגמא בספר במדבר "נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים", ובספר דברים "ונקם ישיב לצריו" וכן בתהלים "אל נקמות ה' אל נקמות הופיע", ועוד שם אלא נשא הי"ת להם ונקם על עלילותם", וכהנה רבות. ואף אם נמצא יוצא דופן צריך ליישב ולמצוא חילוק, כי נקמה לא שייכת מאב לבן כי אב מעניש ולא נוקם בו¹⁶, זה הנלע"ד. בכל הכבוד הראוי, ידידו עוז הדורש בשלומו הטוב והצלחתו התמידית. ע"ה ב"ה אברהם דבדה.

¹⁵ א"ה ריחמ"א, אני לא כתבתי שפירוש הי"ד הוא על זרעו אלא בגוי יתכן שיהיה כך שינקום ה' מזרעו אך בישראל משתמע המילה הי"ד כמו שחפץ ה' והוא יחליט היאך ינקום את דמו.

¹⁶ א"ה ריחמ"א, אמת ויציב שלא שייך נקמה מאב לבן אלא רק עונש, אלא שבקשת הנקמה היא באה מהאדם וה' יעשה זו בתורת עונש וברור שלא בתורת נקמה.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרה"ג אדיר כהן שליט"א

"כסא רחמים" בני ברק.

בירחון "אור תורה" (אדר תשע"ב, סימן עא, מכתב י') הגיב הרה"ג אדיר כהן שליט"א על דברי הרה"ג אברהם דבדה שליט"א וז"ל:

בס"ד. ר"ח שבט התשע"ב.

הן עתה האיר וזרח אל עבר פנינו ירחון אור תורה שבט השתא, וראיתי שם (סימן נח מכתב יא) מ"ש הה"כ להעיר שאין לכתוב הי"ד על יהודי שנרצח על ידי יהודי, ושמקרא מלא דיבר הכתוב לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים - בגוים דוקא ולא בישראל. ע"כ.

ולא ידעתי היכן מצא שאין לעשות נקמה ברשעים שבישראל. והפסוק שם מדבר בכללות על הגוים שמצרים לעם ישראל שה' יעשה בהם נקמה. ואה"נ שגם יהודי שהרע לחבירו, ה' ינקום בו נקמתו. ומה יעשה הה"כ על מקרא מלא שהביא מו"ר הנאמ"ן נר"ו (משמואל א' כ"ד י"ג) שאמר דוד לשאול ישפוט ה' ביני ובינך ונקמני ה' ממך וידי לא תהיה בך, ועל מקרא שהבאנו (משמואל ב' ג' ט"ל) שאמר דוד על יואב בן צרויה ואבישי אחיו שהרגו את אבנר בן נר "ישלם ה' לעושה הרעה כרעתו".

ומה שטען הה"כ דהא אמרו חז"ל (כתובות דף ל' ע"א) אע"פ שבטלו סנהדרין דין ארבע מיתות לא בטלו, א"כ הקב"ה עושה את שלו לשלם לאיש כמעשהו ואין מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל. ע"כ. לא ידעתי מנין לו לומר שבכתיבת הי"ד מבקשים שה' יהרוג את הרוצח. וכי אנו יודעים איזה עונש מגיע לו, ושאלם היו סנהדרין היו הורגים אותו?! והרי גם בזמן הסנהדרין צריך עדים והתראה וכו'. ורק אומרים הי"ד, וקמי שמיא גליא, וביתו דינו של הקב"ה יחליט אם חייב ומה חייב. ולדברי הה"כ שכיון שהקב"ה עושה את שלו אין למסור דינו לשמים, א"כ אין למסור שום דין לשמים. והלכה פסוקה בידינו בש"ע ח"מ (סימן תכ"ב ס"א) בהגהת הרמא: אסור לבקש דין מן השמים על חבירו שעשה לו רעה "ודוקא דאית ליה דינא בארעא". ולדברי הה"כ למה יהיה מותר בדלית ליה דינא בארעא, וכי חשוד הקב"ה שלא יעניש הרשעים ח"ו?! וכבר כתב המלבי"ם בפסוקים בשמואל א' וב' הנ"ל שמסר דוד הדין לשמים כיון שלא היה דין בארץ.

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

ומה שטען עוד שע"י כתיבת הי"ד נשאר שם משפחת הרוצח לדורות ומכפיש את משפחתו, והתורה לא התירה אלא להורגו. ע"ש. בעניותי לא ידעתי איך ע"י הצמדת תיבת הי"ד לשם הנרצח יוודע מיהו הרוצח. ומי שיודע מיהו, יודע זאת גם ללא תיבת הי"ד, ומי שלא יודע, תיבת הי"ד לא תוסיף מאומה. ולדבריו גם אסור לכתוב לדורות שרב פלוני נרצח, כי ע"י כן יוודע הדבר גם לדורות הבאים.

בברכה

ע"ה אדיר כהן הי"ו. בני ברק.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרה"ג אברהם דבדה שליט"א

מח"ס ביכורי אביב

בני ברק.

(תגובה על תגובת הרה"ג אדיר כהן שליט"א הנ"ל)

בס"ד ער"ח אדר תשע"ב

לכבוד הרה"ג מעו"מ רבי אדיר כהן שליט"א

ראיתי מה שהשיב על דברי באו"ת (אדר תשע"ב). וגם הרה"ג ריח"מ אבוחצירא השיב על הדברים בגליונו מרי"ח נוחח. ואני מצרף בזה מכתב ששלחתי לו תשובה על טענותיו, ומתוך הדברים ששלחתי יש מענה גם לטענותיך.

לגבי שני הפסוקים שהביא הגאון הנאמ"ן אשר כל רז לא אניס ליה יש לומר: עה"פ שאמר דוד לשאול "ישפוט ה' ביני ובינך ונקמני ה' ממך", זה שונה אם הנרדף עצמו אומר כן שכאן הנרדף שהוא דוד הע"ה אמר זאת ועוד שאול עדיין לא פגע בו ודוד הע"ה אמר לו מילים אלו להרתיעו ולא עוד אלא שדוד הע"ה הקדים לזה מילים רכות וא"ל אל תאמין לאותם האנשים שאומרים שאני מבקש רעתך ועוד קרא לו משיח ה' ובמלבי"ם פירש בחנתי וידעתי ששמן שעל ראשך עדיין קדוש בקדושתו נמצא כל אלו דברי פיוס והרתעה כאחד (ודי בג' חילוקים אלו).

ולגבי הפסוק שאמר דוד על יואב ואבישי, הרי שם לא נזכר תואר "נקמה" רק ישלם ה' דהיינו עונש וזה ודאי שייך אבל נקמה לא שייך כמבואר במכתבי לריחמ"א שליט"א וכע"ק.

ידידו עוז ומקירו ומעריכו

ע"ה ב"ה אברהם דבדה.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

הרה"ג אדיר כהן שליט"א

"כסא רחמים"

בני ברק.

(תגובה על מה שכתב הרה"ג אברהם דבדה לעיל במכתבו)

בס"ד ה' אדר התשע"ב

לכבוד הרה"ג רבי אברהם דבדה נר"ו יאיר ויזרח. יציץ ויפרח. עד ביאת גואל צמח.

מכתבו הגיעני לנכון. וכן ראיתי את הויכוח בינו לבין הרה"ג ריחמ"א. ואיני נכנס למשעול הכרמים בזה. אחר שכמדומה גם ללא ההסברים שהתווכחו בהם, יש לנו דרך כבושה בזה שאפשר בפשיטות לכתוב הי"ד גם כשהרוצח יהודי, וכדמוכח מהמקראות שהובאו, הראשון על ידי מו"ר הגאון הנאמ"ן והשני על ידי. ומה שכתב לדחות הפסוק הראשון מדברי דוד לשאול. לענ"ד אין בזה כל דחיה. אחר שנקמה אסורה בין על ידי הנרדף בין על ידי אחרים. וגם אם הוסיף מילים רכות אין זה מעלה ומוריד, אחר שהלכה פסוקה בידינו בגמרא ובהגהת מור"ם בש"ע שאסור למסור דינו לשמים. ועל כרחק הסיבה שמסר כיון שהאיסור דוקא דאית ליה דינא בארעא. וכמו שביאר גם המלבי"ם גופיה (שעליו סמך כת"ר בדחיותיו). וכן לגבי הפסוק שאמר דוד ליואב ואבישי, שדחה שלא הזכיר תואר "נקמה". וגם זה לא הבנתי, וכי נקמה זה רק כשאומרים תיבת נקמה?! ובהדיא אמרינן בגמרא (יומא דף כ"ג ע"א) איזו היא נקימה וכו' אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני. ובודאי שמבקשים מה' שינקום ממי שעשה מעשה לו טוב, פירושו הוא "ישלם ה' לעושה הרעה כרעתו" כלשון דוד המלך. ולא שאנו מבקשים ח"ו שיהרגנו. ואין אנחנו יודעים דין שמים ומה עונשו ומה מגיע לו, ואף בזמן הסנהדרין לא על כל דבר היו הורגים ח"ו אלא בעדים והתראה וכו'. וקמי שמיא גליא. וכמו שביארתי זאת בכמה מגליונות אור תורה האחרונים. אם כי שמחתי לראות במכתב לריחמ"א שגם הוא מסכים שיתכן לכתוב כן. וכן עיקר.

בברכה רבה

ע"ה א"ך ס"ט

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

סגולות למת על קידוש ה' שלא ירגיש יסורים או צער בעת ההריגה

מתוך קונטרס "דעה חכמה לנפשך"

מאת הרה"צ

רבי יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א

ראש ישיבת "תורת חכם"

ירושלים

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

סגולות למת על קידוש ה' שלא ירגיש יסורים או צער בעת ההריגה

בקונטרס "דעה חכמה לנפשך" (עש"ק פר' תולדות תשע"ב) הובא ביאורים למסכת ברכות מאת הרה"צ יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א, ביאור על הגמ' ברכות (דף סא ע"ב), וז"ל:

ג' סגולות שלא ירגיש יסורים

בשעת מסירות נפש להריגה על קידוש ה'

בגמרא, בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד יצתה ב"ק ואמרה אשריך ר"ע שיצאה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה זו תורה וזו שכרה (תהילים יז יד) ממתים ידך י"י ממתים וגו' אמר להם חלקם בחיים יצתה בת קול ואמרה אשריך ר"ע שאתה מזומן לחיי העוה"ב, עכ"ל הגמרא. ופרש"י ד"ה והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. קורא קריאת שמע: ממתים ידך יי' ממתים. מידך היה לו למות ולא מידי בשר ודם, עכ"ל.

הסגולה לקבל על עצמו בכל לבו לקדש ה'

וסגולת הגדלת אותיות השם באש לזהט במחשבתו.

א] הנה יש ספר קטן קדמון מאחד הראשונים הנקרא "מגילת אמרפל" שבסוף ספר נבואת הילד שחיברו המקובל האלהי רבי אברהם בן אליעזר הלוי (ממגורשי ספרד) זי"ע ושם כתב שראוי לפרסם לבני ישראל סגולות לבל ירגישו יסורים שנהרגים על קידוש ה', ונקיים את דבריו לפרסם זאת ונעתיקם בלשונו (היות שאין הספר מצוי להרבה בני אדם), וזלה"ק: הלא זה מסורת ביד החכמים שהאיש הגומר בלבו להמסר על דבר כבוד ה' ושמו הנכבד יהיה מה שיהיה ויעבור עליו מה שיעבור הנה לא ירגיש כאב המכות ההם המכאיבות לשאר האנשים אשר לא גמרו זה בכל לבם. והאיש ההוא בהוציאם אותו החוצה לייסרו ולענותו ולייסרו ביסורים קשים (כאשר עשו לקדושים אשר בארץ המה ואדירי

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

בחורי חמד בני הנה הקדושים אשר בימי הכהנים הנגשים אל ה' המה הגיבורים הנלחמים מלחמות ה'). אם יכוין בשעה ההיא את השם הנכבד והנורא בין עיניו ויגמור בלבו לקדשו ועיניו אל קדוש ישראל תראינה וידביק בו כוונת לבו ומחשבתו והשם הקדוש אש לוחט והאותיות מתנוצצות יושבות על מלואו של עולם אז כאשר יוכל להגדילם כפי כוחו הלא זה בטוח לבו שיעמוד בנסיון נכון לבו בטוח בה' ולא ירגיש כאב במכות והעינויים ולא ירעידהו המות, וגם כי הדבר הזה רחוק מן ביאורא הלא כבר עלה בנסיון והוא מסורת חכמים קדושים ישרי לבב וכו'.

סגולת האמירה שיאמר אז לגויים יהודי אני וכו'

ב] ובהמשך דבריו הקדושים כותב, וסדר גומרו לקדש את השם כאשר ירבו לענותו וישאלוהו וידרשוהו ויאמרו לו שאם ימיר כבודו יניחוהו ולא יכאיבוהו כו' הלא זה מצאתי לאחד מן החסידים אשר כתב שתהיה זאת תשובתו "מה אתם מבקשים ממני הלא יהודי אני, יהודי אהיה [אולי צ"ל "יהודי אחיה", שזה מתאים יותר להמשך "יהודי אמות"], יהודי אמות, יהודי יהודי יהודי" ואז יגמור בלבו אשר פצה שפתו וידבר פיו ויהיה נכון לבו ובטוח שיקדש את בוראו ולא יחלל את שם אלהיו ולא ירגיש את היסורים אשר ייסרוהו, וזה הסוד רמז הנביא ישעיהו ע"ה באמרו "זה יאמר להוי"ה אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתב ידו להוי"ה ובשם ישראל יכנה", והנה הדברים האלה ראויים הם לפרסמם לבני ישראל עם קדושו וטוב אשר לא יתעלם העיקר הזה מכל אשר בשם ישראל יכנה שמי יודע מה ילד יום ומה אחרית האדם, עכל"ק.

ג' הסגולות כנגד ג' ראשי האצילות

- ג] ולכאורה נכלל בדבריו ג' סגולות לענין הנ"ל:
- א. לגמור בכל לבו למסור נפשו על קידוש ה'.
- ב. להדביק לבו ומחשבתו באותיות שם הוי"ה מתנוצצות באש לוחט ולהגדילם כפי כוחו.
- ג. לענות למענים "מה אתם מבקשים ממני הלא יהודי אני יהודי אהיה [יהודי אחיה] יהודי אמות יהודי יהודי יהודי".

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

ואולי כל אחד לחוד סג, וי"ל דג' הבחינות המה כנגד ג' ראשים דאצילות (שכולם בבחינת אור הכתר, וכידוע דמצות המסירות נפש על קידוש ה' עולה עד שרשי הכתר העליון):

א. רדל"א (ר'ישא דל'א א'תידיע) - עצם קבלת המסירות נפש על האמונה, דברדל"א גנוזה המלכות שורש האמונה.

ב. גולגלתא - אריך שהיא שורש הבינה - שורש הדיבור, לומר בפה מלא הלא יהודי אני יהודי וכו'.

ג. מוחא סתימאה - שורש כל התורה, שהוא כנגד שם הוי"ה הכולל כל התורה כולה, וזהו האותיות המתנוצצות באש לוחט, ואכמ"ל.

המקבל על עצמו בשעת קריאת שמע למסור נפשו

כל עוונותיו מתכפרים

ד] ואגב גררא נמשיך להעתיק מהספה"ק הנ"ל המשך דבריו שם השייכים לכל (אף שלא בזמני הריגה על קידוש השם), וז"ל: גם ראוי לידע ולהודיע שהאיש הקורא את שמע ערב ובוקר ומכיון בדעתו כוונה נכונה וישרה בקראו אהבת השם ויחודו וגומר בלבו להמסר אליו גופו ונפשו ואשתו ובניו ולאהבה אותו בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו וכו' הנה האיש הזה חלקו בחיים וילך לאור באור החיים עם הצדיקים והחסידים והקדושים אשר יקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו, גם העוונות אשר לא יכופרו עד יום המיתה מתכפרים לו בעת ההיא כי הנה גמר בלבו וישלים נפשו לאלהיו כאילו מת עבר ובטל מן העולם וזה דבר גדול כי כן יסד המלך ועל אלה ציוה המשורר ברוח אלהים ואמר (תהלים מד, כג) "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה", עכלה"ק.

[וכע"ז איתא מרבינו האריז"ל (פע"ח שער ק"ש פי"ב) ש"אפילו נהיה ח"ו היותר רשעים שבעולם, הנה ע"י קידוש השם ומסירת נפשינו בכל לב ובכל נפש אנו צדיקים גמורים, ויש יכולת בנפשותינו לעלות למעלה עד הבינה" (ועיי"ש שבהעלאת המלכות עד הבינה נעשה הזיווג כתיקונו וקץ הגאולה ממחר לבוא)].

ביאור החילוק בין ר"ע לתלמידו הרשב"י

ה] והנה מדאיירינן במיתת רבי עקיבא על קידוש ה' נעתיק מש"כ בספ"הק ויקהל משה (הובא דבריו מהרצ"א על ספר סור מרע ועש"ט אות ה'). שאחרי שמאריך לבאר גודל תיקון העולם שנעשה ע"י מסירות

-ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

נפשם של עשרת הרוגי מלכות ורבי עקיבא בראשם, שאלמלא הם היה נחרב העולם מפני התגברות הס"מ באלף החמישי שכנגד ספירת ההוד, והוד"י נהפך עלי למשחית וכו', ושלכן עמדו עשרת הרוגי מלכות ומסרו נר"נ שלהם לטהר אויר העולם ולברר הניצוצות הקדושה. וע"י צעקותיהם וקבלת יסוריהם באהבה הכניעו הקליפה, ולהעלות מיין נוקבין לפרצופי או"א, ושיהיו צינורות אלו פתוחים תמיד לעולמות התחתונים להאיר לנו בגלות המר הזה.

וכותב עוד שגם רשב"י היה צריך לעשות תיקון דמסירות נפש כמו עשרת הרוגי מלכות, וכדחזינן שרדף אחריו הקיסר להורגו, אלא שרשב"י אמר "אני אמציא דרך היותר משובח להמציא אורות למטה בעולמות בי"ע (בריאה יצירה עשיה), לעשות ניסים ולהכניע כל הדינים וכל הקליפה כל זמן ועידן ברזי דאורייתא, להיות תמיד מגולה לנו אורות עליונים ומבריחין כל הדינים והקליפה מן הקדושה", ועיי"ש שמאריך בדברים נפלאים.

ומבואר שדרכו של רשב"י שהמשיך את כל התיקונים והאורות ע"י העסק ברזי דאורייתא המבריחים כל הקליפה היא דרך יותר משובחת מדרכו של רבי עקיבא שהמשיך את התיקונים ע"י ההריגה על קידוש השם.

וביאור הענין ע"ד פנימיות, דהנה ר"ש אמר "שנו מדותי, שמדותי תרומות מתרומות מידותיו של ר"ע" (גיטין סז ע"א), והתרומה היא בבחינת תמצית הקדושה של כל התבואה. והכי נמי זכה ר"ע ע"י עבודתו המסירות נפש לעלות אל שער הנו"ן (כמש"כ האריז"ל בפירוש למאמרי חז"ל) בבחינת כתר דאריך. ור"ש גילה הפנימיות והתרומה דכתר דאריך, שהוא כתר דעתיק. וזה סוד שרבי עקיבא נהרג על קידוש השם ביום הכיפורים, שהוא סוד דכתר דאריך, ורשב"י נפטר בל"ג בעומר ששיך ליום הפורים (כידוע מהסימן דפל"ג), שהוא בסוד כתר דעתיק. והיינו דעבודת המסירות נפש מעלה את האדם לכתר דאריך, והעסק ברזי דאורייתא בפנימיות המוחין וביחודין קדושים מעלה את האדם לכתר דעתיק, בבחינת פנימיות חכמה - פנימיות עתיק. ומרומז גם בתיבת תרומה - תורה מ'. שהמ' מרמזת על מסירות נפש דרבי עקיבא, שהתחיל עבודתו בשנת המ' בבחינת "בן מ' לבינה", ועלה מהבינה אל המסירות נפש - כתר דאריך. והתורה מרמזת על פנימיות החכמה דרשב"י שעולה עד פנימיות עתיק, עכ"ל.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

בענין עשרת הרוגי מלכות

האם הרגישו את צער המיתה על קידוש ה' או לא

בקונטרס דעה חכמה לנפשך (ערש"ק פרשת וארא תשע"ב) הובא קונטרס נשמתין חדתיין (פרשת שמות תשע"ב אות כ"ב עמו' מא - מב), והוא דיבורים שדיבר הרה"ק יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א בשבת פרשת שמות תשע"ב, וז"ל: דיבר מו"ר בענין עשרת הרוגי מלכות, שזה היה כדי לתקן החטא של מכירת יוסף. והנה מבואר בערבי נחל (פר' מסעי) בשם תשובת מוהר"ם דיש לו קבלה איש מפי איש דכל מי שנהרג על כבוד השי"ת אינו מרגיש יסורין כלל ע"ש, אבל יש להקשות על זה דלכאורה מפשטות דברי חז"ל משמע שאכן היה להם צער וסבל גדול עד מאוד], וכמבואר על רבי ישמעאל כהן גדול שצעק צעקה גדולה וכו' [ויש לבאר באיזה בחי' הרגישו יסורים ובאיזה בחי' לא הרגישו כלום. דהנה יש סתירה בדברי האריז"ל דפעם אחת כתב שהעשרה הרוגי מלכות היו בסוד א-ל נקמות ה' בבחי' נפילת אפים, היינו שירדו לתוקף עולם עשיה התחתונה כדי לברר הניצוצין משם, ולכן נמסרו גופם לתוקף עשיה ולהקליפות, היינו דהקלי' היה בהם אחיזה כדי לענות אותם ולהורגם. ובמקום אחר בכתבי אריז"ל משמע דע"י נשמתם העלו מ"ן לבינה ועלו למדריגה גבוהה רמה ונשגבה. ויש להבין איך אפשר להבין שתי הבחי' ביחד. וכמו כן יש סתירה בדברי האר"י דבמקום אחד מבואר דגופם של העשרה הרוגי מלכות היה בחי' חשמל, [היינו גוף קדוש ונורא] ובמקום אחר מבואר דגופם היה בחי' עולם עשיה. ויש לתרץ דבאמת גופם הקדוש היה בבחי' חשמל ומצד זה דגופם היה בחי' חשמל העלו מ"ן לבינה, אבל לפי שעה ירדו למטה בתוקף העשיה כדי לברר הניצוצין משם ומצד זה הרגישו היסורים לפי שעה. וזה היה בבחי' נפילת אפים דמקודם יורדים למטה לתקן תוקף עשיה, ואח"כ העלו מ"ן לבינה ואז כבר לא הרגישו שום יסורים כלל. והקשה אחד מהתלמידים דהלא איתא ברבינו בחיי (סוף פר' מקץ מד יז) עה"פ ואתם עלו לשלום אל אביכם, דקאי על עשרה הרוגי מלכות, ולכן כתיב עשרה פעמים 'אנשים' באותה פרשה, וכתוב שם בשם הפרקי היכלות בהאי לישנא, כי רבי חנינא בן תרדיון הוחלף בלופינוס קיסר ולופינוס קיסר הוא שנשרף, וכן כל השאר כי כן כתוב שם) פרק ח (וכמדה זאת לכל חכמי ישראל. ושמעתי בזה כי כשם שהוחלף יצחק באיל והוקבע לו שכר כאילו הוקרב וכאילו עפרו

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

צבור על גבי המזבח, כן הוחלפו חכמי ישראל באחרים, וכיון שטעמו טעם מיתה במה שנתפשו ונגמר דינם לכך הם קבלו ענשם והרי זה כאילו נהרגו, עכ"ל. וא"כ איך אפשר לומר שהם תיקנו תוקף עולם עשיה ע"י שקיבלו יסורים הלא המה לא נהרגי קידוש ה' בכלל. ואמר מו"ר דזה הוא כמו דאיתא בתוס' מגילה אצל אסתר המלכה דלא נטמאה עם אחשורוש אלא ששלחה שידה, וביאר האריז"ל שדרגה האחרונה של בחינת הנוגה שבאדם היא בחי' 'שד', וזהו מה ששלחה אסתר לאחשורוש. ויש לומר דזה הוא ג"כ אצל העשרה הרוגי מלכות, דמצד נשמתם העלו מ"ן לבינה, אבל מצד חלק האחרון שבגופם שזה היה בחי' 'שד' שלהם, זה הוא מה שירד לתוקף עולם עשיה ובזה היתה אחיזה להקליפה. וזה כוונת הפרקי היכלות שנחלף גופם ממש עם חלק האחרון של בחינת נוגה שלהם.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

מכתב מאת

הרה"ג מרדכי אלמקייס שליט"א

מח"ס שו"ת "ויכתוב מרדכי"

נתיבות

על הנ"ל

בס"ד י"ב שבט תשע"ב לפ"ק

החווה"ש למע"כ יקרת ידיד נפשי עוז, אהוב למעלה ונחמד למטה, נזר
הבריאה, המנורה הטהורה, אחד מן הרמתיים, קדשוהו שמים, החכם
השלם והכולל, בישראל להלל, אין גומרין עליו את ההלל, ענוותן
כהלל, יקר רוח איש תבונה, ואת צנועים נמנה וכו' וכו'

הגאון הגדול כמוהר"ר רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א

בעמח"ס "מרי"ח ניחוח" ועו"ס - מנקיי הדעת בעי"ת עפולה יע"א

אחדשה"ט וש"ת הרמה כראוי,

מידי עברי בין בתרי הגליונות הנפלאים, שכת"ר מזכה בהם את עם
ישראל, "מרי"ח ניחוח", (ובפרט כאשר כעת נתקבצו ובאו לפונדק אחד,
וכך יותר קל ללמוד בהם) אמרתי אבוא להאיר באיזהו מקומן.

בגליון "מרי"ח ניחוח" מס' 76 פר' בא תשע"ב הביא מהגרי"מ מורגנשטרן
שליט"א מה יכווין ההולך למות על קידוש ה' כדי שלא ירגיש צער.
הנה בענין זה כבר כתבו בספה"ק שאינו מרגיש צער כלל גם ללא כוונה.
עי' בספה"ק 'עמוד העבודה' להרה"ק רבי ברוך קאסובר זי"ע (בהנדפס
מחדש הוצאת יריד הספרים תשס"ה, ח"ב עמ' קצ"ד) וז"ל: "והנה שמעתי
שבדורינו העלילו הגוים דם שקר על איש קדוש אחד שנהרג על קידוש
שמו ית' ותחבו בו עמוד של עץ מתחתיתו בפנימיות גופו בחוזק יד שנקבו
כל בני מעיו ונתגלה ראש העמוד אצל אזנו, וזה היה סמוך לליל שבת
וכל השבוע הזאת לא טעם כלום כי התענה כל הששה ימים וסמוך
לקידוש הרגוהו, וקודם מיתתו היה מזמר שירות ותשבחות באהבה עזה,
ושאלוהו אם מרגיש איזה כאב והשיב שעד עתה לא הרגיש כ"א עכשיו
בעת ששאלוהו אם מרגיש או לא. וכל זה מרוב דבקות מחשבתו באהבה
עזה ועצומה בבורא ית' ומרוב שמחתו בשעשוע נשמתו העתידה לבא
לאחר שעה מועטת בג"ע לכן לא היה אז הרגשה לחושיו הגשמיות,

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

וסבת פירוד והסתלקות חייו מגופו לא היה ע"י הריגה כלל אלא הוא המית את עצמו ע"י דבוק מחשבתו בו ית' ונשארה דבוקה שם וכסבורין הגוים שע"י הריגה נפרדה נשמתו מגופו" עכ"ל.

ובענין מי זה האיש הקדוש הזה, כתבתי על גיליון הספר כך: "הוא הרה"ק רבי משה מסווירז' זי"ע, עי' 'ברכת יוסף' יאמפאלי עמ' מ"א-מ"ב. ועי' ערבי נחל פ' מסעי מש"כ בשם תשובת מוהר"ם" ע"כ.

ועי' בספה"ק 'זהב מנחם' עה"ת (ח"א שנת תשמ"ט) להגאון האמיתי הרה"ג מנחם חכם זצוק"ל בהסכמת מרן הגר"ע יוסף שליט"א מש"כ בזה ומה שהוסיף הגאון המחבר זצ"ל לאחר ההסכמה.

ז"ל מרן הגרע"י שליט"א בהסכמתו לספר: "מדי עברי ראיתי מה שכתב בדרשותיו פרשת לך לך, שראה בספר קדוש אחד שהצדיק שמוסר נפשו על קדושת השם ומקדש את ה' במיתתו אינו מרגיש באותה שעה שום כאב וצער. הנה הדבר מבואר בספר תשב"ץ סימן תט"ו בזו הלשון: אומר מהר"ם ז"ל, כשאדם גומר בדעתו לקדש ה' ולמסור נפשו על קידוש ה', כל מה שעושים לו במותו סקילה שריפה תליה אינו כואב לו כלום וכמו שכתוב במשלי כ"ג הכוני בל חליתי הלמוני בל ידעתי. כלומר כשהעכו"ם הכוני פצעוני לא היה כואב לי וכו' ע"ש. וכן הוא בספר יוסף אומץ יוזפא (סי' תפ"ב) ע"ש. עכ"ל

והגאון המחבר זצ"ל הוסיף עוד מראי מקומות והאריך בענין זה, והביא את ה"עמוד העבודה" שהבאתי לעיל וספר ערבי נחל עיי"ש.

ועי' בספר "טעמי המנהגים" (עמ' קס"א והלאה) שהאריך בזה בדברים נפלאים, והיות והספר מצוי לא העתקתי דבריו עיי"ש.

ויה"ר שיזכה כת"ר שליט"א להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה עוד רבות בשנים מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא ואויש"ט אמן.

ידידו עוז, נאמן אהבתו

מרדכי אלמקייס

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

מאמר מאת

הרה"ג יוחאי משה רז שליט"א

תל ציון

[מתוך ספרו לוית חן סימן ב']

היאך הותר לאברהם אבינו למסור עצמו לשריפה

רבותינו המפרשים הקשו איך מסר אברהם אבינו ע"ה את עצמו לכבשן האש, הלא בן נח אינו מצווה על קידוש ה' כדאיתא בסנהדרין (עד סע"א), ואם נהרג ולא עבר אפשר דמתחייב בנפשו, וכעין מה שפסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות יסודי התורה (ה"ד) כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, וכדלהלן.

ונלע"ד דהיה זה כעין שעת השמד, שהרי השליכוהו לאש על שהיה מנתן פסלי עבודה זרה ומחזיר בני אדם לעבודת ה', ובאותה שעה היה נתון מצב האמונה בעולם על כף המאזנים, שאילו ח"ו היה אברהם עובר ע"ז היו כולם כופרים בהשי"ת, דהלא אברהם הוא זה שהשיב ליבם לאביהם שבשמים, וחשש שיחזרו לסורם הרע, ולכן מסר עצמו לסכנה, וכמו שאמרו (סנהדרין שם) בשעת השמד אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור, וכעין מ"ש עת לעשות לה' הפרו תורתך.

ויש לסייע זאת ממה שכתב הנמוקי יוסף (סנהדרין יח. ברי"ף): וכל היכא דאמרינן יעבור ואל יהרג אין לו למסור עצמו למיתה על קדושת השם, ואם מסר הרי זה מתחייב בנפשו. אבל אם הוא אדם גדול וחסיד ירא שמים ורואה שהדור פרוץ בכך רשאי לקדש השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו העם וילמדו ליראה את ה' לאהבו בכל לבם. עב"ל. וה"נ דכוותה.

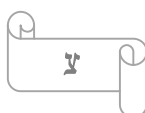
אולם העירני רב אחאי הרה"ג רבי פנחס רז שליט"א דאפשר דהואיל ובן נח אינו מצווה על קידוש ה', א"כ אפילו בשעת השמד אין לו למסור נפשו על הדבר, דאינו בכלל החיוב. ולא דמי למ"ש הנמוקי יוסף, שהוא דיבר בישראל ששייך בו ענין קידוש ה' משא"כ בגוי. ושור"ר שכ"כ בפרשת דרכים (דרוש ב) בשם מהרי"ט הובא בשו"ת יביע אומר ח"ו (חיו"ד סימן יג אות יב). וגם הרמב"ם בפ"ה מהלכות יסודי התורה שפסק דבשעת הגזרה יהרג ואל יעבור איירי בישראל שהרי כל הפרק שם מדבר בישראל.

ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א-

עוד י"ל בס"ד, ד"אין מצווין" על קידוש ה', אין פירושו שאסור לו ואינו רשאי לקדש שם שמים, אלא פירושו אינו חייב במצות קידוש ה', ובאמת אם ירצה הרשות בידו. וכן מבואר בלשון הרמב"ם (פ"י מהלכות מלכים ה"ב) שכתב: בן נח שאנסו אנס לעבור על אחת ממצותיו, מותר לו לעבור. ע"כ. ולא כתב 'חייב' לעבור. ואין לדקדק דמדכתב שם: אפילו נאנס לעבוד עבודה זרה "עובד", ולא כתב "מותר" לעבוד, משמע שחייב לעבוד, הא ודאי ליתא, דאין לומר שמשאר עבירות הקלות מעבודה זרה יכול להמנע מלעבור, ועבודה זרה החמורה יהא מחוייב לעבוד. ופשוט. וכן ראיתי בשמע שלמה אלגאזי פרשת שמות (דכ"ד ע"ד) שכתב ג"כ דלהרמב"ם גם גוי מצווה על וחי בהם וא"צ ליהרג. וש"מ שבספר משך חכמה (וזאת הברכה לד, ח) כתב שכן נח רשאי למסור עצמו למיתה על המצוות, ולכן תמר מסרה עצמה למיתה שלא להלבין פני יהודה. ועיין במש"כ בזה ביביע אומר (שם) ובספר מאור ישראל פסחים (כה: ד"ה שפיכות). [וע"ע למהר"ח אלגאזי בספר בני חיי בלשונות שבסוה"ס, ללשונות הרא"ם, דף יח ע"ב. וע' במה שכתבתי בס"ד ב"תשואות חן" הלכות ע"ז אות כו כז]. ובהא דתמר מסרה נפשה למיתה שלא להלבין פני יהודה, עיין להגר"ש רוזובסקי בספר זכרון שמואל (סימן סה אות כט), ועיין עוד שם (אות ג ואילך) בענין קידוש ה' לבני נח.

ובספר עין אליהו (סנהדרין עד:) תירץ דגדולה עבירה לשמה (סוטה י:), ועשה אברהם אבינו ע"ה עבירה לשמה שמסר עצמו לשריפה ובלבד שלא לעבוד עבודה זרה. וכתב דבזה יתורץ מה שאנו מזכירים כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו ורצה לשחוט לבנו יחידו, ולא מזכירים את זה שמסר עצמו לשריפה, הגם שלכאורה הוא נסיון גדול יותר שהרי עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו (איוב ב, ד), ולפי משנ"ת יתורץ דבאור כשדים הגם שקידש ה' עב"ז עשה כעבירה. אבל כשעקד את יצחק לא היה שום חטא ועוון ולכן מזכירים זאת. ע"ש.

ובבראשית רבה (פרשה סג סימן ב) אמרו: רבי שמואל בר רב יצחק אמר אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכותו של יעקב וכו', כך אברהם יצא דינו מלפני נמרוד לישרף, וצפה הקב"ה שיעקב עתיד לעמוד ממנו, אמר כדאי הוא אברהם להנצל בזכותו של יעקב הה"ד (ישעיה כט, כב) לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם, יעקב פדה את אברהם. ע"כ. ומתבאר דאברהם לא היה ראוי לינצל כאן מצד עצמו,

~ספר "בית יוסף להבה" לכבוד מרן רבי יוסף קארו זצוקללה"ה וזיע"א~

ולהנ"ל י"ל משום שהיה זה כעבירה, ולכן הוצרך לזכותו של יעקב.
ומצאתי בס"ד בפרשת דרכים (דרוש ב) שהביא שכן כתב מהרימ"ט
בדרשותיו (סוף פרשת תולדות).

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

